

Masterthesis Spatial Planning
Roxanne van Nieuwamerongen
Faculteit Geowetenschappen
Universiteit van Utrecht
27 juni 2020

De sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven

Onderzoek naar de invloed van de sociale en ruimtelijke context op grenswerk bij
groene burgerinitiatieven in de Nederlandse G4-gemeente

Bron afbeelding voorpagina: Aquino, 2017

De sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven

Onderzoek naar de invloed van de sociale en ruimtelijke context op grenswerk bij groene burgerinitiatieven in de Nederlandse G4-gemeenten

Roxanne van Nieuwamerongen
Studentennummer: 5611385
r.vannieuwamerongen@students.uu.nl

Begeleidster:
Marlies Meijer
Faculteit Geowetenschappen
Universiteit van Utrecht

Stagebegeleidster:
Merel Rinkel
Projectleider en gebiedsmanager
Neuf & Associates

**Universiteit
Utrecht**

 **Neuf
& associates**

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie 'De sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven'. Deze scriptie is het eindwerk van de opleiding 'Spatial Planning', waarmee ik mijn studententijd aan de Universiteit van Utrecht afsluit.

Als sinds het begin van mijn studietijd vind ik de onderlinge wisselwerking tussen context en ruimtelijke ordening interessant. Vóórdat ik aan dit onderzoek begon, richtte ik mij met name op de invloed van de ruimtelijke ordening op context. Tijdens de opleiding (Spatial Planning) werd juist vaak de andere kant belicht, waardoor ik de masterscriptie als de uitgelezen kans zag om de invloed van context op ruimtelijke ordening te onderzoeken. In overleg met mijn begeleidster van de Universiteit, Marlies Meijer, en mijn begeleidster vanuit het bedrijf Neuf & Associates, Merel Rinkel, koos ik ervoor de invloed van context op grenswerker te onderzoeken.

De onderzoeksvraag van deze scriptie is aan de hand van kwalitatief onderzoek beantwoord. Tijdens dit proces ben ik begeleid, en waar nodig ondersteund, door Marlies Meijer. Zij was altijd bereid was mij op de juiste momenten een zetje in de rug te geven. Ook Merel Rinkel was altijd bereid over ideeën te sparren en mijn vragen te beantwoorden. Door hen kon ik door op momenten dat ik vastliep en bleef ik ook gemotiveerd deze scriptie tot een goed einde te brengen. Bij deze wil ik hen bedanken voor de fijne begeleiding en ondersteuning tijdens dit onderzoeksproces.

Daarnaast wil ik graag de respondenten bedanken die meewerkten aan dit onderzoek. Zij hebben, in de tijd dat Covid-19 veel plannings veranderden, tijd voor mij vrij gemaakt om de vragen aan hen te beantwoorden. Hiervoor heel veel dank.

Tot slot wil ik mijn ouders, nichtje, oom en vriend bedanken voor alle (morele) steun, de wijze raad en de feedback die zij mij gaven. Ook wil ik mijn ouders, en de ouders van mijn vriend, bedanken voor de moeite om mij (in tijden van Covid-19) een fijne werkplek te bieden. Mede door deze hulp, wijsheden en aanmoedigingen wist ik deze scriptie tot een goed einde te brengen.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van deze scriptie.

Roxanne van Nieuwamerongen

Spijkenisse, 27 juni 2020

Samenvatting

Aanleiding: Groene burgerinitiatieven zijn, sinds de verschuiving van overheid-gestuurde planning naar burgerparticipatie, in opkomst. Vooral de vier grootste gemeenten van Nederland (de G4) huisvesten veel van deze initiatieven. Deze verschuiving leidde tot een nieuwe verhouding tussen burgers en deze gemeenten, waarbij samenwerking gefaciliteerd worden door grenswerkers (De Haan & Haartsen, 2015). Zij hebben de taak de leefwereld van burgers en de systeemwereld van de overheid te overbruggen (Aalvanger & Breman, 2013). Tactieken die zij hiervoor toepassen komen overeen met die van *boundary spanners*: Personen die hun eigen organisatie met haar omgeving verbinden (Van Meerkerk & Edelenbos, 2014). Uitkomsten van samenwerkingen verschillen echter, waardoor groene burgerinitiatieven niet overal op dezelfde manier geïmplementeerd kunnen worden (Paraponaris et al., 2018).

Onderzoek: Om te achterhalen waarom deze uitkomsten verschillen, richtte deze studie zich op de context van grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat het functioneren van *boundary spanners* wordt beïnvloed door de procesmatige, sociale context waarin *boundary spanners* actief zijn (Hyun, Post & Ray, 2018). Of dit ook het geval is bij grenswerkers die actief zijn bij groene burgerinitiatieven, is echter onbekend. Ook is grenswerk (mogelijk) afhankelijk van de ruimtelijke context, omdat groene burgerinitiatieven gebonden zijn aan de ruimte waarin zij geïmplementeerd worden (Salverda & Pleijte, 2015). Om meer inzicht te verkrijgen in de beïnvloeding van beide contexten, onderzocht deze studie zestien grenswerkers in de G4-gemeenten aan de hand van de volgende hoofdvraag:

Hoe beïnvloedt de sociale en ruimtelijke context van een grenswerker het boundary spannen bij groene burgerinitiatieven?

Conclusie: De grens van groene burgerinitiatieven blijkt zowel sociaal, als ruimtelijk te zijn. Zo laat dit onderzoek zien dat de sociale (*individuele*) factoren 'ruimdenkendheid', 'rechtvaardigheidsperspectief' en 'werkervaring' een grenswerker beïnvloed. De ruimdenkendheid en het rechtvaardigheidsperspectief van een grenswerkers bepaald zijn of haar positie bij groene burgerinitiatieven. Op het moment dat een grenswerkers ruimdenkend is staat hij of zij open voor veel soorten initiatieven. Wanneer een grenswerkers het rechtvaardig vindt bepaalde initiatieven meer te ondersteunen, blijkt hij of zij onderscheid te maken. Wanneer een grenswerker het handelen van de gemeente niet rechtvaardig vindt, verschuift zijn of haar neutrale positie richting de initiatiefnemer. De werkervaring van een grenswerkers blijkt bepalend voor zijn of haar netwerk, wat daarmee het vertrouwen in zijn activiteiten bepaald. Grenswerk vergemakkelijkt op het moment dat burgers de gemeente een grenswerker vertrouwen. Ook komt naar voren dat de sociale (*organisatorische*) factoren 'regelgeving', 'richtlijnen' en 'cultuur' grenswerkers in hun functioneren beïnvloeden. De gemeentelijke

regelgevingen bepalen de kaders waarin groene burgerinitiatieven geïmplementeerd kunnen worden, waar een grenswerker aan gebonden is. De richtlijnen die de gemeente aan grenswerk geeft, evenals de gemeentelijke cultuur, blijken bepalend voor de visies vanuit ambtenaren op groene burgerinitiatieven en daarmee op grenswerkers. Wanneer veel interne collega's waarde hechten aan groen, kunnen grenswerkers efficiënter en effectiever *boundary spannen*. Zij hoeven in dat geval minder energie te steken in het inzichtelijk maken van de waarde van initiatieven, en hun eigen rol daarbij. Daarnaast blijkt de sociale (*gemeenschappelijke*) factor 'buurtbetrokkenheid' invloed te hebben op het aantal groene burgerinitiatieven in een omgeving. Bewoners die niet betrokken zijn bij hun buurt blijken minder aandacht te besteden aan hun omgeving, en hechten minder waarde aan groen. In deze wijken steken grenswerkers minder energie in de ondersteuning van groene burgerinitiatieven en meer in de promotie hiervan. Hiermee zijn zij ook gebonden aan de omgeving waarin zij actief zijn. De ruimtelijke samenstelling van de buurt blijkt namelijk de hoeveelheid initiatieven in deze buurt te beïnvloeden. Naast deze ruimtelijke factor, blijken de factoren 'schaarsheid', 'potentieel succes' en 'regelgeving' een rol te spelen bij grenswerkers. De hoeveelheid grond die beschikbaar is voor groene burgerinitiatieven, bepaald de ruimte waarbinnen grenswerkers bij groene burgerinitiatieven kunnen *boundary spannen*. Grenswerkers baseren hun handelen bij een groen initiatief aan op de bestaande regelgevingen in een ruimte, en op de kans dat zij het initiatief in een bepaalde ruimte zien slagen. Wanneer zij de kans laag inschatten, handelen zij met meer voorzichtigheid en stellen op voorhand meer kaders.

Aanbevelingen aan gemeenten: Aan de hand van deze conclusies volgen verschillende aanbevelingen aan gemeenten die groene burgerinitiatieven promoten:

- **Kies bewust voor groen, ook bij schaarse ruimte**, door stevige keuzes te maken, in onder andere het parkeerbeleid, en zo (parkeer)ruimte vrij te maken voor groene initiatieven.
- **Promoot burgerinitiatieven ook intern**. Initiatieven moeten gemeente-breed gedragen worden door een cultuurshift waarbinnen groen de 'norm' moet zijn.
- **Maak grenswerkers zichtbaar met behulp van richtlijnen**, door aan te geven waar grenswerkers voor staan en gelijktijdig vrijheid te bieden in de aanpak van grenswerk.
- **Houd rekening met verschillend groen**, door te achterhalen vanuit welke variërende visies en belangen groen binnen wijken wordt opgezet. Toekomstig beleid omtrent groene initiatieven moet, op basis hiervan, rekening houden met deze verschillen.

Concepten

© *Boundary spanning* © Grenswerkers © Groene burgerinitiatieven © G4- gemeenten © Context

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Concepten	4
Inhoudsopgave	5
Hoofdstuk 1: Introductie	7
1.1 Wetenschappelijke relevantie	8
1.2 Maatschappelijke relevantie	9
1.3 Leeswijzer	9
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	10
2.1 Verschuivingen binnen het publieke beleid	10
2.1.1 Eerste generatie burgerparticipatie; “feedback”	11
2.1.2 Tweede generatie burgerparticipatie; “interactieve beleidsvorming”	11
2.1.3 Derde generatie burgerparticipatie; “burgerinitiatief”	12
2.2 De burger aan zet	12
2.2.1 De initiatiefnemers.....	13
2.2.2 Determinanten van burgerinitiatieven	13
2.2.3 Variatie in burgerinitiatieven	14
2.2.4 Groene burgerinitiatieven.....	15
2.3 Samenwerken met burgerinitiatieven	15
2.3.1 Kansen bij samenwerken	16
2.3.2 Uitdagingen voor samenwerken	17
2.4 Grenswerkers als boundary spanners	18
2.4.1 Tussenruimte en tussenfuncties	18
2.4.2 Definiëring van boundary spanners	19
2.4.3 Functies van een boundary spanner	19
2.5 Verschillen tussen boundary spanners	20
2.5.1 De sociale (<i>individuele</i>) context van boundary spanners	20
2.5.2 De sociale (<i>organisatorische</i>) context van boundary spanners.....	21
2.5.3 De sociale (<i>gemeenschappelijke</i>) context van boundary spanners.....	22
2.5.4 De ruimtelijke context van boundary spanners	22
2.6 Synthese van het Theoretisch Kader	23
Hoofdstuk 3: Methoden	25
3.1 Onderzoekontwerp, selectie onderzoekseenheden en onderzoeksgebied	25
3.1.1 Selectie onderzoekseenheden	25
3.1.2 Onderzoeksgebied	27
3.2 Data-analyse	28
3.2.1 Validiteit, Betrouwbaarheid en Ethiek	28

Hoofdstuk 4: De G4-Context.....	30
4.1 Amsterdam en groene burgerinitiatieven	30
4.2 Rotterdam en groene burgerinitiatieven.....	31
4.3 Den Haag en groene burgerinitiatieven	32
4.4 Utrecht en groene burgerinitiatieven	33
Hoofdstuk 5: Resultaten.....	35
5.1 De sociale (<i>individuele</i>) context van grenswerkers	35
5.1.1 De mening telt.....	36
5.1.2 De (on)ervaren grenswerker	39
5.2 De sociale (<i>organisatorische</i>) context van grenswerkers.....	41
5.2.1 De vrijheid van grenswerk.....	41
5.2.2 Het beleid, de regels en de rek daarop	43
5.2.3 De gemeentelijke structuur, cultuur en politiek	47
5.3 De sociale (<i>gemeenschappelijke</i>) context van grenswerkers	51
5.3.1 Sociaaleconomisch en etnisch perspectief op grenswerk.....	52
5.3.2 Veranderende buurtsamenstelling door marktwerkingen	54
5.4 De ruimtelijke context van grenswerkers	55
5.4.1 De rol van de ruimtelijke structuur en regelgeving.....	56
5.4.2 Het spanningsveld tussen verdichting en leefbaarheid	58
Hoofdstuk 6: Conclusie & Discussie.....	61
6.1 Invloed van de sociale en ruimtelijke context op grenswerkers.....	61
6.1.1 De sociale (<i>individuele</i>) context	62
- invloed van de ruimdenkendheid, het rechtvaardigheidsperspectief en de werkervaring -	62
6.1.2 De sociale (<i>organisatorische</i>) context	62
- invloed van de gemeentelijke regels, de richtlijnen en de cultuur -	62
6.1.3 De sociale (<i>gemeenschappelijke</i>) context	64
- invloed van de buurtbetrokkenheid -	64
6.1.4 De ruimtelijke context.....	64
- invloed van de (overige) ruimte -	64
6.1.5 Conclusie	65
6.2 Theoretische en methodologische reflectie.....	66
6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	67
6.3.1 De invloed van Covid-19.....	67
6.3.3 De invloed van werkniveau	67
6.3.4 De invloed van context bij rurale groene burgerinitiatieven	67
6.4 Aanbevelingen voor gemeenten actief met groene burgerinitiatieven	68
Literatuurlijst.....	70
Bijlagen	76
Bijlage 1: Topic lijst	76
Bijlage 2: Codeerschema Nvivo	78

Hoofdstuk 1: Introductie

‘Je zorgen parkeren – en je fiets’, luidde de krantenkop van het NRC afgelopen januari. Een artikel gericht op de mening van de autoloze Amsterdammers die vinden dat het hun recht is parkeerplekken in Amsterdam te vergroenen. Bewoners willen hier geld voor een parkeervergunning betalen om deze plek met groen in te richten (Thie, 2020, 6 januari). Op deze manier nemen zij het (groene) initiatief om fysiek in te grijpen in de openbare ruimte (Nio, 2002).

In Nederland zijn dit soort groene initiatieven de afgelopen jaren toegenomen, waarbij natuur, landschap en milieu meer aandacht krijgen van burgers (Vullings et al., 2018). Deze initiatieven worden ook wel ‘gemeenschap gestuurde planningspraktijken’ genoemd en geven de verschuiving weer van overheid-gestuurde planning naar burgerinitiatieven (Meijer, 2018). Burgers spelen hierdoor in toenemende mate een rol bij besluitvormingsprocessen, wat zowel positieve effecten heeft voor de overheid, als voor haar burgers (Meijer, 2018). Zo ontstaat er, met deze initiatieven, een gegrond beleid doordat deze lokale problemen op lokaal niveau aanpakken (Irvin & Stanbury, 2004). Ook versterkt het de autonomie en het zelfvertrouwen van burgers (Healey, 2008).

De verschuiving leidde tot een nieuwe verhouding tussen de overheid en haar burgers. De overheid heeft hier niet langer een regierol, maar de taak om groene initiatieven te faciliteren en ondersteunen (Mathur et al., 2008). Een goede samenwerking tussen beide actoren is hierbij cruciaal. Een initiatief wordt namelijk rondom een burger georganiseerd, maar is daarbij wel afhankelijk van visies en regels vanuit de gemeente (De Haan & Haartsen, 2015). Doordat beide actoren echter verschillen in doelen, motieven en denkbeelden, moet er een brug gebouwd worden tussen enerzijds de gemeentelijke systeemwereld (formeel, hiërarchisch, risicomijdend, controleerbaar en probleemgericht) en anderzijds de leefwereld (informeel, persoonlijk, horizontaal, kleinschalig en oplossingsgericht) van burgers (Aalvanger & Breman, 2013). Daarom zijn er tegenwoordig ambtenaren met deze taak. Zij worden in deze studie omschreven als grenswerkers en zijn actief op de grens tussen de burgers en de gemeente. De tactieken die zij hiervoor gebruiken komen overeen met *boundary spanners*. *Boundary spanners* zijn de personen die hun eigen organisatie met haar omgeving kunnen verbinden (Van Meerkerk & Edelenbos, 2014).

Groene burgerinitiatieven worden in de vier grootste gemeenten [G4] van Nederland al langere tijd sterk gepromoot. Zo houdt het beleid in deze gemeenten rekening met de rol die burgers kunnen spelen bij groen en vinden. Ook zijn er binnen deze gemeenten verschillende experimenten, pilots en actieprogramma’s opgestart, waarbij burgers in toenemende mate betrokken worden bij de ruimtelijke groene planning van hun gemeente (Gemeente Utrecht, 2019; Gemeente Rotterdam, 2014; Gemeente Den Haag, 2019a; Maakjstad.amsterdam, 2019; Dijkshoorn et al., 2017). Grenswerkers zijn in deze gemeenten al langere tijd de bruggenbouwers tussen deze gemeenten en haar inwoners.

Ondanks dat grenswerkers dezelfde brug bouwen, zijn er verschillen in samenwerkingsverbanden tussen de gemeenten en haar burgers. Het kan zo zijn dat eenzelfde soort initiatief bij de ene grenswerker wel geïmplementeerd wordt, maar bij een andere niet. Een verklaring kan mogelijk gevonden worden in de manier waarop grenswerkers tactieken van *boundary spanning* toepassen in hun werk (Paraponaris et al., 2015). Zo concluderen Hyun, Post & Ray (2018) in hun onderzoek dat het functioneren van *boundary spanners* afhankelijk is van hun sociale context, die bestaat uit individuele, organisatorische en gemeenschappelijke factoren. Ook zijn groene burgerinitiatieven verbonden aan een gebied en daarmee aan de bestaande ruimtelijke structuren in dat gebied (Salverda & Pleijte, 2015). Mogelijk wordt een grenswerker tijdens het *boundary spannen* daarom ook beïnvloed door zijn of haar ruimtelijke context.

Om te achterhalen hoe grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven door deze contexten beïnvloed worden, wordt de sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven in de G4-gemeenten geanalyseerd aan de hand van de hoofdvraag:

Hoe beïnvloedt de sociale en ruimtelijke context van een grenswerker het boundary spannen bij groene burgerinitiatieven?

1.1 Wetenschappelijke relevantie

Catteeuw (2015) en Paraponaris et al. (2015) stellen dat er meer onderzoek nodig is naar de manier waarop *boundary spanners* functioneren. Bestaande literatuur richtte zich al eerder op invloed van de sociale context, gevormd door de individuele, de gemeenschappelijke en de organisatorische factoren van een *boundary spanner*, op het functioneren van deze *boundary spanner* (Paraponaris et al., 2015; Van Meerkerk, 2014; Hendriks & Tops, 2010). In hoeverre dit ook van toepassing is op *boundary spanners* die bruggen bouwen tussen de gemeente en initiatiefnemers is echter nog onderbelicht. Dit zou wel de verschillen in samenwerkingsverbanden kunnen verklaren, aangezien deze door grenswerkers worden opgezet. Daarnaast zijn *boundary spanners* bij burgerinitiatieven actief in een specifieke ruimtelijke context, die daarom mogelijk het werk beïnvloed. Initiatieven zijn immers verbonden aan een gebied waarin zij plaatsvinden (Salverda & Pleijte, 2015). De manier waarop dit een rol bij speelt is nog niet eerder onderzocht. Doordat deze studie zich richt op groene burgerinitiatieven, ligt de nadruk op deze ruimtelijke context. Groene burgerinitiatieven vinden plaats in de ruimte en zijn daarmee gebonden aan aanwezige ruimtelijke factoren (Buijs et al., 2016b). Dit ruimtelijke aspect van groene burgerinitiatieven maakt het mogelijk de ruimtelijke context te analyseren bij *boundary spanners*. Door onderzoek te doen naar grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven in de Nederlandse G4-gemeenten wordt niet alleen achterhaald hoe sociale factoren deze *boundary spanners* beïnvloeden, maar ook hoe de ruimtelijke context hier invloed op heeft. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan bestaande kennis.

1.2 Maatschappelijke relevantie

Nederlandse gemeenten vinden groene burgerinitiatieven belangrijk, omdat burgerinitiatieven in staat zijn maatschappelijke en sociale problemen op te lossen (Verhoeven & Tonkens, 2011). In de G4-gemeenten ligt daarom nadruk op de inzet van bewoners bij ruimtelijke vraagstukken. Een groot vraagstuk ligt bij de klimaatbestendigheid van deze gemeenten. Groene burgerinitiatieven spelen hier in toenemende mate een rol, onder andere doordat deze initiatieven vergroenen en het waterbergend vermogen van de omgeving vergroten (Dijkshoorn et al., 2017). Omdat samenwerking met burgers voor de implementatie van groene initiatieven cruciaal is (De Haan & Haartsen, 2015), hebben gemeenten grenswerkers de taak gegeven deze samenwerking te faciliteren (Aalvanger & Breman, 2013). Tactieken die grenswerkers toepassen komen overeen met die van *boundary spanners*. Toch verlopen deze samenwerkingen nog niet altijd soepel, waardoor sommige initiatieven niet geïmplementeerd worden (De Haan & Haartsen, 2015).

Om dit te verbeteren, is het van belang meer inzicht te verkrijgen in obstakels waar grenswerkers, actief bij groene burgerinitiatieven, tegenaan lopen. Door grenswerkers bij groene burgerinitiatieven in de G4-gemeenten te analyseren, komen mogelijke sociale en ruimtelijke factoren naar voren die hun manier van *boundary spanning* beïnvloed. Op basis van deze factoren kunnen gemeenten gegronde keuzes maken die bijdragen aan de promotie en ondersteuning van groene burgerinitiatieven. Zo is het aannemelijk de *organisatorische factoren* door de gemeente bijgestuurd kunnen worden. Ook factoren uit de ruimtelijke context zijn voor hen van belang. De gemeente is over het algemeen de eigenaar van de openbare ruimte, waardoor zij binnen deze ruimte veranderingen door kunnen doorvoeren.

1.3 Leeswijzer

Deze scriptie geeft stap voor stap weer hoe het onderzoek is uitgevoerd. Allereerst beschrijft hoofdstuk 2 (*Theoretisch kader*) de reeds bestaande literatuur omtrent *boundary spanning*. Hier wordt het ontstaan van verschillende initiatiefnemers en variërende groene initiatieven toegelicht. Vervolgens komt het belang van samenwerking tussen burgers en overheid, evenals de belangrijke rol die grenswerkers als *boundary spanners* hier volgens literatuur innemen, aan bod. Daarna wordt ingegaan op literatuur die verschillen tussen het functioneren van *boundary spanners* verklaard. Tot slot beschrijft de synthese de bijdrage die deze studie aan bestaande kennis kan leveren. Hoofdstuk 3 (*Methoden*) beschrijft de onderzoeksmethoden van deze studie, waarbij acties van de onderzoeker worden toegelicht om transparantie te garanderen. Hoofdstuk 4 (*De G4-Context*) gaat in op het (verschillende) huidige beleid van de G4-gemeenten omtrent groene burgerinitiatieven. De invloeden uit de verschillende contexten van een grenswerker worden vervolgens in hoofdstuk 5 (*Resultaten*) beschreven. Aan de hand hiervan concludeert hoofdstuk 6 (*Conclusie & Discussie*) hoe grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven afhankelijk zijn van de context waarin zij werken, wat antwoord geeft op de hoofdvraag van dit onderzoek.

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

In de hedendaagse stedelijke context vindt een verschuiving plaats van de focus op formele overheid acties, naar een focus op acties van burgers (Pestoff, et al., 2012). Zoals in de inleiding aangegeven, zorgt deze verschuiving voor de vraag naar grenswerkers. Dit hoofdstuk beschrijft eerst de bestaande literatuur over het onderwerp.

Er wordt allereerst ingegaan op de verschuiving van overheid gestuurde planning naar burgerparticipatie. Ook wordt hier aandacht besteed aan de manier waarop deze verschuiving leidde tot het ontstaan van verschillende initiatiefnemers en variërende (groene) initiatieven (2.1). De implementatie van een burgerinitiatief is afhankelijk van de samenwerking tussen burgers en de gemeente. Dit wordt in volgende paragraaf beschreven, evenals de kansen en uitdagingen van deze samenwerking (2.2). Om de waarde van *boundary spanners* bij deze samenwerkingen te begrijpen, is het belangrijk hun rol te begrijpen. De opvolgende paragraaf besteed hier aandacht aan. Zo wordt het concept *boundary spanning* toegelicht en worden de functies van een *boundary spanner* besproken (2.3). Doordat *boundary spanners* verschillende functies toepassen in hun werk, ontstaan verschillende uitkomsten bij samenwerkingen. Paragraaf 2.4 gaat in op deze verschillen tussen *boundary spanners*, waarbij een verklaring wordt gezocht in de sociale context van de *boundary spanner*. Het hoofdstuk eindigt met een synthese van het theoretisch kader. Dit hoofdstuk beschrijft de bijdrage van deze studie aan de hand van bestaande literatuur (2.5).

2.1 Verschuivingen binnen het publieke beleid

In traditionele planning had de overheid een prominente positie in het proces, waarbij de focus op de formele kant lag en de overheid de procedures van de planning bepaalde (Meijer, 2018). Burgerparticipatie vond hierbij nauwelijks plaats (Raad voor Openbaar Bestuur [ROB], 2012). Net na de Tweede Wereldoorlog was Nederland een sterk verzuilde verzorgingsstaat, waarbij de overheid de zorg voor burgers op zich nam in een sterk hiërarchisch systeem. Besluitvorming vond plaats via de politiek, waarbij burgers nauwelijks betrokken werden. In deze periode werden wetenschappelijke modellen door professionele planners gebruikt om de rationele keuzes te maken bij maatschappelijke problemen. Het initiatief lag dus in de handen van de overheid (Boonstra, 2015).

De decennia hierna kregen burgers meer invloed op dit planningsproces en nam het belang van burgerparticipatie in de Nederlandse samenleving toe. Burgerparticipatie is 'Het vroegtijdig betrekken van burgers en andere belanghebbenden bij de vorming van beleid, waarbij in openheid en op basis van gelijkwaardigheid en onderling debat problemen in kaart worden gebracht en oplossingen worden verkend die van invloed zijn op het uiteindelijke politieke besluit' (Edelenbos, 2000, p.2). Er was in toenemende mate sprake van bottom-up planning, waarbij het initiatief meer bij de burgers kwam te liggen. Het ontstaan van burgerparticipatie wordt door Lenos et al. (2006) opgedeeld de drie generaties. Van de Wijdeven en Hendriks (2010)

en Boonstra (2015) hebben deze opdeling verder uitgewerkt. Het is echter niet zo dat nieuwe generaties de oudere vervangen. Deze nieuwe vormen een uitbreiding van het participatieproces van burgers. Daarom bestaan de verschillende generaties in de hedendaagse samenleving dan ook naast elkaar.

2.1.1 Eerste generatie burgerparticipatie; “feedback”

Eind jaren zestig, begin jaren zeventig kregen burgers zeggenschap in besluitvormingsprocessen van de overheid (Boonstra, 2015; Lenos et al., 2006; Van de Wijdeven & Hendriks, 2010). Met als reden dat theoretische modellen de complexe realiteit niet kunnen omvatten. Dit betekend ook dat de samenleving niet vormgegeven kan worden op basis van deze modellen. Hier ontstond niet alleen het besef dat theoretische kennis van beleidsmakers en planologen belangrijk was, ook de kennis van burgers werd van belang. In deze periode ontstond dan ook een protestbeweging in de samenleving, waarbij burgers meer zelfstandigheid en vrijheid eisten. Er ontstond verzet tegen de macht van de overheid en de eis op inspraak in de politiek. Dit leidde uiteindelijk tot de eerste vormen van participatie planning; de eerste generatie burgerparticipatie. Burgers hebben hier de mogelijkheid feedback te geven op de plannen vanuit de overheid door het wettelijk vastgestelde recht op bezwaar en beroep. Doordat de plannen van de overheid in deze vorm van participatie vaak al ver uitgewerkt zijn, heeft de overheid de mogelijkheid om de feedback van burgers naast zich neer te leggen. Daardoor blijft het planningsinitiatief grotendeels bij de overheid (Lenos et al., 2006; Van de Wijdeven & Hnedriks, 2010; Boonstra, 2015).

2.1.2 Tweede generatie burgerparticipatie; “interactieve beleidsvorming”

In de jaren negentig werden de theoretische modellen nog verder bekritiseerd. Niet langer zag de samenleving wetenschappelijke theorieën als ‘de waarheid’. De theorieën werden eerder gezien als uitgangspunt voor debat over de planning van de samenleving. Er was dan ook nog steeds kritiek op de huidige manier van planning die te statisch zou zijn. Een nieuwe verhouding tussen burgers en de overheid ontstond en de tweede generatie burgerparticipatie werd geïntroduceerd. Deze vorm van participatie geeft ruimte voor interactie tussen de overheid, burgers en organisaties op het moment da besluiten nog ontwikkeld worden. Planners leiden het debat en hebben de taak de belanghebbende partijen te betrekken. Zij moeten uiteindelijk de beslissing nemen op basis van de uitkomsten van het debat. Het idee hierachter was dat er betere maatschappelijke en planologische uitkomsten komen op het moment dat burgers betrokken worden bij de planvorming. Ook zorgt dit voor draagvlak van het gevoerde beleid. De plannen zijn hiermee een coproductie van overheid en burgers. Bij de tweede generatie van burgerparticipatie blijft het echter wel de overheid die uiteindelijk de onderwerpen voor debat bepaalt, waarmee het een overheidsinitiatief blijft (Lenos et al., 2006; Van de Wijdeven & Hendriks, 2010; Boonstra, 2015).

2.1.3 Derde generatie burgerparticipatie; “burgerinitiatief”

Waar de eerste twee vormen van burgerparticipatie betrekking hebben op invloed en inspraak op besluitvorming, richt deze studie zich op de derde generatie burgerparticipatie. Deze vorm is grofweg in het begin van de 21^e eeuw ontstaan. Dit betreft het burgerinitiatief, waarbij de traditionele rollen van burgers en overheid zijn omgedraaid. De burger initieert zelf een activiteit, waarbij eventueel steun van de overheid wordt gevraagd. Bij deze vorm van burgerparticipatie komen zelfredzaamheid en het zelf-organiserend vermogen van burgers naar voren (Lenos et al., 2006; Van de Wijdeven & Hendriks, 2010; Boonstra, 2015).

De Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO, 2013) geeft twee redenen voor het ontstaan van deze derde generatie burgerparticipatie. Enerzijds heeft het te maken met de terugtrekkende overheid door de bezuinigingen op overheidsinstanties, waardoor de klassieke verzorgingsstaat niet langer betaalbaar is. Anderzijds vormt de opvatting dat burgers zelf het beste de eigen leefomgeving vorm kunnen geven een reden.

Deze vorm van participatie wordt volgens De Haan en Haartsen (2015) gekenmerkt door ‘bewoners die zich actief inzetten en een overheid die op deze initiatieven reageert’ en ‘gaat dus om een vorm van participatie waarin burger niet meedoen met het ontwikkelen van overheidsbeleid, maar waarin de overheid juist inspeelt op de activiteiten van burgers’ (p. 297). Het gaat niet per se over beleid of politiek, maar over de vereniging van burgers om zelf zaken op te starten en te regelen.

Er worden verschillende termen gebruikt om deze processen te omschrijven, zoals ‘maatschappelijke betrokkenheid’, ‘grassroots initiatieven’, ‘gemeenschapsinitiatieven, door de burger geleide ontwikkeling’, ‘doe-het-zelf democratie’. In deze studie vallen al deze projecten onder de term ‘burgerinitiatieven’. De definiëring van burgerinitiatieven die in deze studie toegepast wordt sluit aan op de volgende definitie van De Bakker et al. (2012, p.397):

‘Collective activities by citizens aimed at providing local ‘public goods or services’ (e.g. regarding the livability and safety) in their street, neighbourhood or town, in which citizens decide themselves both about the aims and means of their project and in which local authorities have a supporting or facilitating role.’

2.2 De burger aan zet

Een verschuiving vond dus plaats van een traditionele, top-down planning, naar een planning waar de invloed van burgers in het besluitvormingsproces toenam (Boonstra 2015; Lenos et al., 2006). Deze studie richt zich op de derde generatie, waarin burgers de meeste invloed hebben. Om een beeld te vormen van hoe dit er tegenwoordig uitziet, gaat deze sectie uitgebreider in op burgerinitiatieven. Allereerst beschrijft deze paragraaf burgers die het initiatief nemen (2.2.1). Vervolgens wordt ingegaan op de redenen waarom deze burgers participeren (2.2.2). Daarna

worden verschillende vormen en maten van burgerinitiatieven besproken (2.2.3) en wordt de focus van deze studie nader toegelicht, namelijk; groene burgerinitiatieven (2.2.4).

2.2.1 De initiatiefnemers

Via initiatieven beïnvloeden burgers in dus toenemende mate de planning en ruimtelijke ordening van hun omgeving. Deze initiatieven zijn daarbij georganiseerd rondom een 'initiatiefnemer' of pionier (Civiq, 2005). Voorheen werd in onderzoek aangenomen dat de betrokken burgers hoogstens semiprofessioneel zijn. Zo luidde de definitie van Müde en Daru (2005, p.11) als volgt: 'Burgerinitiatieven [worden] gerund door vrijwilligers [die] hoogstens semiprofessioneel [zijn], kleinschalig en niet of weinig geïnstitutionaliseerd. Ook de Waal (2015, p.34) neemt deze stelling aan en stelt dat 'actief burgerschap niet alles kan overnemen, doordat de organisatie last heeft van kleinschaligheid, gebrek aan technologische expertise, gebrek aan groot kapitaal, gebrek aan professionaliteit en van voluntary failure'. Volgens deze definitie voldoet de normale burger die initiatief neemt dus niet volledig aan de determinant '*participatiecapaciteit*'. Er wordt in bestaande literatuur dan ook vaak een scheiding getrokken tussen professionals en burgers (Van Ginkel & Verhaaren, 2015). Echter stelt Tonkens (2006) dat actief burgerschap verbonden is aan actieve professionals. Ook Ham en Van der Meer (2015) benoemen dit punt door te benadrukken dat professionals en burgers ook in eenzelfde categorie kunnen vallen, waarbij de traditionele rollen van burgers en professionals dichterbij elkaar liggen. Newman & Tonkens (2010) vullen dit aan door te stellen dat burgerinitiatieven steeds professioneler worden in termen van organisatie, financiering, communicatie en kennis. Deze professionaliteit kenmerkt zich door drie aspecten: (1) de beschikking over ervaring, autonomie en kennis, (2) door normen en waarden, verantwoordelijkheid en betrouwbaarheid richting de gemeenschap en (3) door een groeiend bewustzijn van eigen burgerschap dat gepaard gaat met een drive voor de creatie van publieke waarden.

Het idee dat betrokken burgers hoogstens semiprofessioneel zijn, is inmiddels dus achterhaald. Bij bestudering van burgerinitiatieven is het daarom belangrijk te kijken naar de organisatie van de initiatieven en rekening te houden met professionals die hierbij betrokken zijn (Newman & Tonkens, 2010).

2.2.2 Determinanten van burgerinitiatieven

Burgers nemen echter niet zonder reden het initiatief om zich te mengen in beleidsprocessen. Zoals in voorgaande paragraaf is genoemd, ontstond participatie doordat burgers zelfstandigheid en vrijheid opeisten. Burgerinitiatieven zijn een manier waarop de burgers deze zelfstandigheid en vrijheid opeisen. De beweegredenen hierachter vatten Pattie et al. (2004) samen in vier determinanten die bepalend zijn voor het ontstaan van burgerinitiatieven: (1) Noodzaak, (2) Verbondenheid, (3) Participatiecapaciteit en (4) Verwacht rendement.

De eerste determinant is ‘*Noodzaak*’. Dit ontstaat op het moment dat de huidige situatie niet langer voldoet aan eisen van burgers en zij de noodzaak zien een initiatief op te zetten (Wong, 2014). De tweede determinant die zij benoemen is ‘*Verbondenheid*’, waarbij netwerken, normen en vertrouwen bepalend zijn voor de samenwerking tussen individuen (Putnam, Leonardi & Nanetti, 1993). Een groter sociaal kapitaal draagt bij aan een betere samenwerking en een efficiëntere aanpak van maatschappelijke problemen (Van der Pol, 2018). *Participatiecapaciteit* vormt de derde determinant en wordt gedefinieerd als: ‘Het vermogen van burgers om te kunnen participeren’ (Van der Pol, 2018, p.8). Hierbij speelt de beschikbaarheid van geld, tijd, informatie, kennis en vaardigheden een rol doordat dit de capaciteit vergroot (Verba, Scholzman & Brady, 1995). Bij professionalisering van burgerinitiatieven nemen deze voorgaande componenten toe. *Verwacht rendement* wordt als laatste determinant benoemd door Pattie et al. (2004). Dit geeft de mate aan waarin burgers het gevoel hebben dat zij in staat te zijn bij te dragen of iets te bereiken door te participeren (Verba et al., 1995). Deze determinanten worden bevestigd in het CLEAR-model van Lowndes, Pratchett en Stoker (2006) en het AKTIE-model van Denters et al. (2013).

Kortom, burgerinitiatieven worden pas gestart op het moment dat een initiatiefnemer hier de noodzaak van ziet, hij of zij een goed netwerk heeft met gelijke normen en onderling vertrouwen, het vermogen heeft om het initiatief op te zetten en verwacht bij te dragen door te participeren.

2.2.3 Variatie in burgerinitiatieven

Initiatieven die uit deze determinanten ontstaan zijn er in alle soorten en maten. Er zijn initiatieven gefocust op verschillende schaalniveaus; de buurt, de stad of zelfs op nationaal of transnationaal niveau. Ook zijn sommige initiatieven sectorspecifiek, gericht op bijvoorbeeld groene energie, zorg, wonen, cultuur, voedselproductie, scholing, etc., maar zijn ze er ook met een bredere scope, waarbij bijvoorbeeld wordt gericht op de ontwikkeling van dorpsplannen (Meijer, 2018). Bij deze tweede variant beslaan initiatieven dus meerdere sectoren (Coy & Hedeem, 2005). Verder wordt er door Tonkens (2009) een onderscheid gemaakt tussen formele en informele vormen van burgerinitiatieven. Bij formele initiatieven ligt de focus op een bepaald onderwerp dat volgens burgers op de politieke agenda moet komen en vervolgens ook door hen beïnvloedt kan worden. Informele burgerinitiatieven, ook wel bottom-up initiatieven, leveren zelf een aanvulling op overheidsactiviteiten. Daarnaast bestaat een verschil tussen enerzijds initiatieven gericht op de creatie van plekken waar mensen terecht kunnen voor hulp en zorg. Anderzijds bestaan er initiatieven die fysiek ingrijpen in de openbare ruimte (De Bruijn, 2017). Deze openbare ruimte wordt als volgt gedefinieerd; ‘de stedelijke ruimte die vrij toegankelijk is en waar mensen ongeacht hun sociale achtergrond op vrijblijvende wijze met elkaar contacten kunnen leggen en onderhouden’ (Nio, 2002, p.9). Dit zijn onder andere initiatieven gericht op de creatie van dierenweides, speeltuinen, skateparken, ontmoetingsplakken voor in de buurt (Nio, 2002).

2.2.4 Groene burgerinitiatieven

De variaties tussen burgerinitiatieven zorgen voor variaties waarin burgers afhankelijk zijn van samenwerkingen met de overheid. Zo zijn burgerinitiatieven die fysiek ingrijpen in de openbare ruimte sterker gebonden aan gemeentelijk beleid en regelgevingen. Dit komt doordat deze initiatieven actief zijn op publiek land en formele toestemming nodig hebben van grondeigenaren, in de Nederlandse context dus de gemeente, om een initiatief uit te voeren (Hassing et al., 2013). Onder deze vorm van burgerinitiatieven vallen ook groene burgerinitiatieven, waar deze studie zich specifiek op richt. Dit zijn initiatieven waar burgers fysiek ingrijpen in de openbare ruimte om hiermee openbaar groen te creëren (Nio, 2002). Dat deze burgerinitiatieven de laatste jaren zijn toegenomen getuigt van een groeiend bewustzijn binnen de samenleving van het belang van groen in en om de woonplaats. Hierbij wordt ingezien dat groen een stad gezond maakt (Hassing et al., 2013; Adviesbureau Js Consultancy, 2016).

Zoals andere burgerinitiatieven, verschillen ook groene burgerinitiatieven onderling in schaalniveau en doelen, zoals omschreven in 2.2.2. Daarnaast zorgen verschillen in 'noodzaak' voor variaties. Zo kan bij het opzetten van een groen initiatief de nadruk liggen op of beschermen, beleven of beïnvloeden (De Bakker et al., 2007). Initiatieven die als doel hebben te beschermen benadrukken centrale cultuurhistorische en/of ecologische doelstellingen. Bij initiatieven gericht op beleving staat gebruikswaarde centraal om zo de natuurbetrokkenheid te vergroten. Groene initiatieven die beleid en beheer willen beïnvloeden zijn in sommige gevallen gebaseerd op politiek gerichte groepen die kritiek hebben op het dominante natuurbeeld. Uit het onderzoek van Mattijssen (2019) blijkt bijvoorbeeld dat ongeveer een kwart van groene burgerinitiatieven voortkomt uit protesten. Dit leidt mogelijk tot het tegenhouden van aantastingen van groen of tot het bijsturen van streefbeelden en doelen van beheer (Buijs et al., 2016a).

De initiatieven gericht op beschermen en beleven hebben dus betrekking op de openbare ruimte, en daarmee op de stedelijke planning en ruimtelijke ordening. De initiatieven gericht op beïnvloeden hebben heel specifiek het doel beleid te beïnvloeden. Toch zorgt het openbare karakter van al deze initiatieven ervoor dat er in het beleid aandacht voor is. Zo heeft onder andere Rijkswaterstaat deze initiatieven opgenomen in haar visie, waarin de verschuiving van traditionele planning naar burgerparticipatie duidelijk naar voren komt. Zo luidt de visie: 'Waar de samenleving zelf steeds meer in staat blijkt om natuurdoelen dichterbij te brengen, past het de overheid om zich terughoudend op te stellen en vooral een voorwaardenscheppende en stimulerende rol op zich te nemen' (Ministerie van Economische Zaken, 2014, p.7).

2.3 Samenwerken met burgerinitiatieven

Groene burgerinitiatieven in de openbare ruimte zijn dus afhankelijk van persoonskenmerken van de burger. Een initiatiefnemer moet voldoen aan de eisen van *noodzaak, verbondenheid, participatiecapaciteit en verwacht rendement* (Pattie et al., 2004). Initiatieven die hieruit voortvloeien beïnvloeden de openbare ruimte. Ze komen in alle soorten en maten en beslaan over het algemeen

verschillende clusters van sectoren (Coy & Hedeem, 2005). Echter maakt de (beleid)praktijk van de overheid, met complexe samenwerkingsverbanden daarbinnen, het nagenoeg onmogelijk om onafhankelijk van de overheid een initiatief op te zetten (Agger, Torfing & Sørensen, 2008). Bovendien bepaalt de van burgerinitiatieven in beleid de mogelijkheden voor de implementatie van groene burgerinitiatieven (Denters et al., 2013). Hierdoor is steun van de overheid nodig bij het opzetten en de implementatie van burgerinitiatieven.

Het opzetten en implementeren van burgerinitiatieven is dus enerzijds afhankelijk van de initiatienemers en anderzijds van de gemeente (Lowndes et al., 2006). Om als overheden burgerinitiatieven te stimuleren en als bewoners meer zelfstandigheid en vrijheid te hebben, is samenwerking tussen beide actoren van belang. Manieren waarop samenwerkingen bevorderen (2.3.1), evenals uitdagingen die samenwerkingen met zich meebrengen (2.3.2), komen in deze paragraaf aan bod.

2.3.1 Kansen bij samenwerken

De overheid heeft in de samenwerking met burgerinitiatieven niet haar traditionele regierol, maar een faciliterende rol (De Jong, 2016). De overheid is hierbij reactief doordat deze initiatieven niet door de overheid opgezet worden, maar door initiatiefnemers (Catteeuw, 2015). Doordat burgerinitiatieven onderling verschillend zijn, is het niet mogelijk om als overheid burgerinitiatieven op één unanieme manier te begeleiden. Eén sturingsmethode is dan ook niet toereikend genoeg. Van der Steen et al. (2013) stelt daarom dat sturing op maat gemaakt moet zijn, passend bij de cultuur en praktijken van de overheid en een initiatief in een bepaalde context. De samenwerking met burgerinitiatieven wordt dus bevorderd op het moment dat er vanuit de overheid rekening gehouden wordt met de cultuur en context van beide partijen. De Haan en Haartsen (2015) stellen daarom dat er bij samenwerkingen ook vanuit deze context en cultuur gezocht moet worden naar de gezamenlijke belangen. Tijdsplanning, doelen en motivaties van burgerinitiatieven enerzijds en overheidsorganisaties anderzijds kunnen verschillen, maar door op zoek te gaan naar onderlinge gelijkenissen ontstaan compromissen (Fairhurst et al., 2002). Hiervoor is het nodig dat betrokken partijen de problemen van verschillende kanten bekijken, vanuit elkaars cultuur en context, om elkaars standpunten te begrijpen (Mathur et al., 2008). Zoals Aalvanger en Breman (2013) dit noemen, is het belangrijk om een verbinding te leggen tussen enerzijds de leefwereld van burgers (informeel, persoonlijk, horizontaal, kleinschalig en oplossingsgericht) en de systeemwereld van de overheid (formeel, hiërarchisch, risicomijdend, controleerbaar en probleemgericht) anderzijds.

Daarnaast is vertrouwen een belangrijke component bij de samenwerking tussen burgers en gemeenten, zoals in 2.2.1 ook beschreven. Vertrouwen wordt omschreven als 'de verwachting dat het handelen van een ander leidt tot positieve uitkomsten' (Edelenbos & Eshuis, 2009). Iemand die vertrouwen heeft in een ander durft afhankelijker te zijn van die partij en verwacht dat deze voor beide partijen de juiste keuzes maakt (Vries et al., 2013). Samenwerking wordt

bevorderd op het moment dat zowel de overheid als bewoners het vertrouwen hebben dat initiatieven daadwerkelijk bijdragen (eerder benoemd als *'verwacht rendement'*) (Van de Wijdeven, 2013). Wanneer een initiatief succesvol is opgezet, verbeterd dit de relatie tussen burgers en de gemeente (Tonkens & Verhoeven, 2011). Voor de samenwerking tussen bewoners en de gemeente is het daarom belangrijk wederzijds vertrouwen te creëren.

2.3.2 Uitdagingen voor samenwerken

Zoals in voorgaande paragraaf naar voren komt, is het voor samenwerkingen tussen de overheid en haar burgers belangrijk dat zij gezamenlijke belangen vinden en elkaar vertrouwen. In meerdere Nederlandse gemeenten bestaat echter een negatief beeld over de gemeente, waarbij vertrouwen vanuit bewoners in de gemeente ontbreekt (Van de Wijdeven, 2013). Andersom ontbreekt dit vertrouwen soms ook, waarbij de gemeente negatief tegenover de implementatie van groene burgerinitiatieven staat (Bronsveld, 2016). Het gebrek aan onderlinge communicatie speelt hierbij een belangrijke rol. Zonder communicatie kunnen actoren immers geen rekening houden met elkaars belangen.

Het ontbreken van richtlijnen voor de toepassing van het burgerinitiatief in gemeentelijke beleid, vormt een factor die communicatie bemoeilijkt. De reactiesnelheid op initiatiefnemers wordt hiermee vertraagd, wat het implementatieproces langer maakt (De Haan & Haartsen, 2015). Ook het bestaande bureaucratische karakter en de bestaande organisatorische structuren bemoeilijken een structurele inbedding van het initiatief (Hassing et al., 2013). Vanuit de gemeente is legaliteit van een burgerinitiatief noodzakelijk, maar dit zorgt wel voor een vertraagd proces. Dit lange proces kan leiden tot tegenstrijdige informatie-uitwisseling en wisselende contactpersonen bij de overheidsorganen.

Niet alleen gemeentelijke structuren spelen een rol. De onduidelijke interne structuur van burgerinitiatieforganisaties kan de onderlinge communicatie belemmeren. Binnen deze organisaties bestaat diversiteit en complexiteit, doordat initiatiefnemers zich met verschillende motieven aansluiten bij de organisatie. Waar sommige burgers bijvoorbeeld ervaring hebben met politici en regelgevingen, zijn anderen voornamelijk geïnteresseerd in aspecten van teambuilding. Daarnaast is het mogelijk om binnen burgerinitiatieforganisaties een besluit te maken zonder onderling consensus. Burgerinitiatieven zijn hierdoor onvoorspelbaar voor beleidsmedewerkers, wat de normale handelswijze in de bestuurlijke context onbruikbaar maakt en daarmee onderlinge samenwerking moeilijker maakt (Van Dam et al., 2008).

Daarnaast is de samenwerking ook deels afhankelijk van het gedrag en de visies van betrokken ambtenaren. Wanneer een ambtenaar *'te formeel denkt'*, door bijvoorbeeld grote nadruk te leggen op beleid en regelgeving, zal hij of zij minder flexibel om gaan met de *'informele gedachten'* van initiatiefnemers. Daarnaast zijn niet alle ambtenaren even gedreven in het leggen van goede contacten met initiatiefnemers, terwijl dit contact juist noodzakelijk is voor de afhankelijkheid van de overheid. Aan de andere kant houden burgerinitiatieven soms weinig

rekening met de cultuur en context van de gemeentelijke organisatie. Zo staan burgerinitiatieven soms op gespannen voet met democratische principes. Op het moment dat bepaalde groepen bijvoorbeeld veel initiatieven opzetten, oefenen zij een sterkere invloed uit op ruimtelijke plannen dan andere groepen. Ook zijn er initiatieven die tegen de representatieve democratie ingaan door doelstellingen na te streven die in contrast zijn met de volksvertegenwoordiging (Rekenkamer Rotterdam, 2019). Beide vormen schetsen de botsing van formeel en informeel. Deze botsing zorgt ervoor dat actoren alleen bezig zijn met de eigen belangen en geen rekening houden met die van de andere actoren, wat de onderlinge samenwerking bemoeilijkt.

2.4 Grenswerkers als *boundary spanners*

Samenwerkingen tussen de overheid en haar burgers zijn dus afhankelijk van onderlinge communicatie, het vertrouwen en de mate waarin beide actoren rekening houden met de cultuur en context van de ander (Mathur et al., 2008; Koppenjan & Klijn, 2004; Lodge & Wegrich, 2014). Zoals in voorgaande paragraaf naar voren komt creëren verschillen (in cultuur en context) een ruimte tussen de overheid en haar burgers. Voor samenwerking moeten deze overbrugd worden. Er ligt hier een taak voor sleutelfiguren om deze bruggen te slaan. Dit uitgangspunt vormt de basis van het concept ‘tussenfuncties’, wat overeenkomt met het werk van grenswerker (Van de Grift et al., 2020). Dit zijn namelijk de ‘individuen binnen de publieke sector die dagelijks samenwerken met breder publiek en die enige verantwoordelijkheid dragen voor de aflevering van publiek beleid en diensten’ (Lipsky, 2010). Grenswerkers vullen de ruimte tussen burgerinitiatieven en de gemeentelijke bestuursorganen en moeten hierbij omgaan met de kansen en uitdagingen beschreven in voorgaande sectie (2.2.3). Tactieken die zij hiervoor toepassen komen overeen met activiteiten van *boundary spanners*. Deze paragraaf dit toe door eerst tussenfuncties te beschrijven (2.4.1). Vervolgens zoomt de paragraaf in op het concept ‘*boundary spanning*’ (2.4.2) en de functies van een *boundary spanner* (2.4.2).

2.4.1 Tussenruimte en tussenfuncties

Zoals in 2.2.5 benoemd, voorkomt een goede verbinding (tussen de overheid en burgers) spanningen, wat burgerinitiatieven stimuleert (Meerkerk, 2014; Rauws & De Jong, 2019). Het is de taak aan sleutelfiguren om de ruimte tussen de leefwereld van burgers en de systeemwereld van de overheid te overbruggen (De Rynck, 2014). Deze ruimte wordt gezien als:

‘Een nieuwe bestuurlijke arena waarbinnen de ‘regels’ en ‘normen’ en ‘gewoontes’ van de overheid en de buitenwereld verzoend worden om het coalitie-denken te faciliteren, en als concrete coalitie effectief te kunnen functioneren’ (Verschuere et al., 2013, p.6).

Tussenfuncties zijn ‘functies die een verbinding pogen te leggen tussen de cognitieve, sociale en inhoudelijke kaders, grenzen of barrières in de organisatie en in de relatie tot de omgeving van

de organisatie' (Van der Steen et al., 2010, pp.43-44). De verbinding leggen zij via netwerklogica, gekenmerkt door flexibiliteit, functievermenging, variatie en horizontale verhoudingen (Catteeuw, 2015). De manier waarop tussenfuncties dit precies vormgeven is echter onderbelicht (Catteeuw, 2015). Doordat de juiste invulling hiervan bijdraagt aan samenwerking, is het van belang de rol van sleutelfiguren in dit proces te bestuderen om zo de ontwikkeling van samenwerking tussen verschillende actoren te begrijpen (Baker, 2008).

2.4.2 Definiëring van boundary spanners

Grenswerker zijn de sleutelfiguren tussen de overheid en burgerinitiatieven. Tactieken die zij gebruiken komen overeen met die van *boundary spanners*. De term *boundary spanning* bestaat als sinds begin 1920 en werd voor het eerst gebruikt in het onderzoek van Friedman en Podolny (1992), waarin een *boundary spanner* de persoon was die informatie verzamelde en verspreidde. Dit vormde de start van onderzoek naar rollen die aan een *boundary spanning* gehangen worden (Leifer & Huber, 1977; Tushman, 1977). In deze tijd werden *boundary spanners* gezien als de vertolkers van de omgeving en de leveranciers van informatie voor besluitvorming (Leifer & Huber, 1977). Vandaag de dag wordt de rol van kennisoverdracht nog steeds toegekend, maar ook de rol binnen organisaties wordt benadrukt. Er is aandacht voor de informatiedeling tussen organisaties en de omgeving door kennis tussen deze groepen samen te brengen (Lessard & Zaheer, 1996; Paraponaris et al., 2015). *Boundary spanners* worden tegenwoordig gezien als 'personen die op de grens van een organisatie opereren; zij voeren relevante organisatorische taken uit en verbinden de organisatie met de elementen daarbuiten' (Leifer & Delbecq, 1978, p.41). *Boundary spanners* zijn hiermee intermediairs tussen de lokale gemeenschap en de organisaties waarvoor zij in dienst zijn (Evers & Menkhoff, 2004; Cross & Prusak, 2002).

Boundary spanning is dus geen eenduidig begrip, aangezien *boundary spanners* als intermediairs verschillende rollen op zich nemen. Omdat het in deze studie niet het doel is het begrip plat te slaan, maar juist de verschillende rollen van grenswerkers als *boundary spanners* te analyseren, houdt deze studie geen vaste definitie van *boundary spanning* aan.

2.4.3 Functies van een boundary spanner

Een *boundary spanner* is dan ook niet zozeer een persoon, maar een algemeen concept dat de rollen van een persoon binnen en buiten de organisatie beschrijft. Hierdoor hebben *boundary spanners* verschillend benamingen, waaronder *gatekeeper*, *linking pin*, *marginal mand* en *liaison role* (Leifer & Delbecq, 1978). Met deze namen kunnen aldus (Paraponaris, 2015) zes hoofdfuncties worden geïdentificeerd:

1. Uitwisseling van informatie, waaronder de acquisitie en de controle;
2. Creëren van toegang tot hulpmiddelen;
3. Creëren van toegang tot de markt en commercialisatie van de uitkomsten;
4. Vertegenwoordiging van een organisatie of groep;

5. Het op gang brengen van verandering in de organisatie;
6. De coördinator en facilitator van een proces (Aldrich & Herker, 1977; Leifer & Delbecq, 1978; Paraponaris et al., 2015)

Boundary spanners hebben de taak om actoren binnen een proces met elkaar te verbinden, transacties te faciliteren en actoren te stimuleren in te grijpen om positieve resultaten te creëren (Barner-Rasmussen et al., 2010). Actoren worden hiervoor bij elkaar gebracht om vaardigheden, relaties en kennis onderling te delen (Richardson & Tait, 2010). Op deze manier dragen zij bij in de relevante informatie van de ene kant van de grens naar de andere kant te brengen (Tushman & Scanlan, 1981; Meerkerk, 2014), waarbij mogelijk nieuwe patronen van samenwerking ontstaan (Richardson & Tait, 2010). Dit doen zij niet alleen door externe actoren bij elkaar te brengen. Ook hebben zij een leidende en coördinerende rol in de oplossing van problemen. Daarmee dragen zij bij aan strategische besluitvorming (Leifer & Delbecq, 1978). Kortom, door proactief de grenzen tussen organisaties in een netwerk te overstijgen, creëren *boundary spanners* samenwerkingen.

2.5 Verschillen tussen *boundary spanners*

Grenswerkers passen dus taken van *boundary spanners* toe om de samenwerking tussen de overheid en haar burgers te optimaliseren en de ruimte tussen de leef- en systeemwereld te overbruggen. Ondanks dat grenswerkers ditzelfde doel nastreven, zijn er verschillende uitkomsten van samenwerkingsverbanden. Paraponaris et al (2015) verklaren dit aan de hand van de sociale, procesmatige context die invloed heeft op tactieken van *boundary spanners*. Zij delen context op in drie categorieën (1) *individueel* (2) *organisatorisch* en (3) *gemeenschappelijk*.

Doordat deze studie zich richt op groene burgerinitiatieven, hebben ook ruimtelijke factoren (mogelijke) invloed op *boundary spanners*. Daarom is de *ruimtelijke context* toegevoegd aan de categorisering. Deze categorisering maakt het mogelijk *boundary spanners* systematisch te onderzoeken en variaties in tactieken te verklaren (Hyun, Post & Ray, 2018). Deze paragraaf beschrijft de verschillende factoren (2.4.1, 2.4.2, 2.4.3 & 2.4.4).

2.5.1 De sociale (*individuele*) context van *boundary spanners*

Wanneer *boundary spanners* dezelfde functie vervullen in dezelfde gemeenschap en organisatie, worden variaties in werkprestaties mogelijk verklaard door individuele factoren (Oberfield, 2014). Deze individuele factoren komen voort uit persoonskenmerken en karaktereigenschappen van de grenswerker. Volgens (Paraponaris et al., 2015) ‘vergt het verschillende competenties, die moeilijk te ontwikkelen zijn, om een efficiënte *boundary spanner* te worden’ (p.1034). De mate waarin een individu in staat is dit te ontwikkelen hangt af van zijn of haar persoonlijkheidskenmerken (Levina & Vaast, 2005). Zo heeft de leeftijd, het geslacht, de etnische achtergrond en het opleidingsniveau van een grenswerker invloed op *boundary spanning* (Barner-Rasmussen et al., 2010). Ook het opleidingsniveau van een grenswerker heeft invloed op het

sociaal kapitaal, doordat een hoger opleidingsniveau kan leiden tot een groter reikwijdte van zijn of haar activiteiten en efficiëntere samenwerkingen (Paraponaris et al., 2015). Daarnaast benoemd literatuur karaktereigenschappen als nauwgezetheid en ruimdenkendheid als belangrijke eigenschappen voor *boundary spanners*. Het ontbreken van dit soort individuele kenmerken kan namelijk leiden tot een falend project (Callen et al., 2015; Levina & Vaast, 2005). Deze persoonlijke kenmerken en karakteristieken van een grenswerker hebben daarmee invloed op het structurele, relationele en cognitieve functioneren (Barner- Rasmussen et al., 2010).

Dit functioneren beïnvloed daarmee onder andere de positie die een *boundary spanner* inneemt tussen actoren en de manier waarop hij of zij de stakeholders van het proces definieert. Verschillende percepties op stakeholders creëren hierbij wisselende uitkomsten (Kostova & Roth, 2003). Zo heeft de perceptie op gerechtigheid in het proces onder andere invloed op de bereidheid van *boundary spanner* om informatie tussen actoren uit te wisselen (Paraponaris et al., 2015). Ook collectief gedeelde percepties worden beïnvloed door individuele kenmerken van een *boundary spanner*, doordat hij of zij eigen inzichten en percepties informatie deelt. Hierbij is een *boundary spanner* in staat anderen te overtuigen van zijn of haar informatie en percepties, wat ertoe leidt dat zij deze aannemen (Kostova & Roth, 2003).

Persoonlijke karakteristieken beïnvloeden dus het structurele, rationele en cognitieve functioneren van *boundary spanners*. Deze beïnvloeden uiteindelijk acties die *boundary spanners* ondernemen.

2.5.2 De sociale (*organisatorische*) context van *boundary spanners*

De structuren en kenmerken waar een *boundary spanner* actief is, ook wel organisatorische factoren genoemd, hebben ook invloed op *boundary spanning*. Dit mede doordat groene burgerinitiatieven formele toestemming nodig hebben en gebonden zijn aan het ruimtelijk beleid van de organisatie (benoemd in 2.2.4). Bestemmingsplannen bepalen, op verschillende niveaus, wat wel of niet in de ruimte kan en mag. Een *boundary spanner* heeft, onder andere, de taak dit richting burgers te vertalen, waardoor verschillen in bestemmingsplannen voor verschillende vertalingen zorgen. Naast bestemmingsplannen, beïnvloedt het bureaucratische karakter van de gemeente een *boundary spanner*. Dit karakter vertraagt het proces van implementatie, wat tot onrust en miscommunicatie kan leiden. *Boundary spanners* moeten hier rekening mee houden bij samenwerkingsprocessen (Turnhout & Van der Zouwen, 2010).

Daarnaast heeft de organisatorische cultuur invloed op de naleving van regels binnen een organisatie. Op het moment dat deze cultuur in de ene organisatie anders is dan in de andere, varieert ook het *boundary spannen*. Hierbij beïnvloedt de cultuur van een organisatie routines van werk (Hyun, Post & Ray, 2018). Zo blijkt dat het gedrag en de visies van betrokken ambtenaren een rol speelt bij de implementatie van een burgerinitiatief (zoals omschreven in 2.3.4). Op het moment dat ambtenaren binnen de organisatie de activiteiten van *boundary spanners* beschouwen als 'ongericht' of 'stuurloos', krijgt een *boundary spanner* minder vrijheid en daadkracht binnen de

organisatie (Hasenfeld, 2000). Ook het niveau van toezicht op de *boundary spanner*, evenals drijfveren en corruptie binnen de organisatie hebben effect (Davenport & Prusa, 1998).

Intra organisatorische systemen, processen en dynamieken bepalen hiermee dus de mogelijkheden en vrijheid voor *boundary spanners* (Oberfield, 2014).

2.5.3 De sociale (*gemeenschappelijke*) context van *boundary spanners*

De bewoners in de omgeving waarin een *boundary spanner* werkt heeft ook invloed doordat deze plek specifieke buurtkenmerken en sociale normen heeft. Deze vallen onder de noemer 'gemeenschapsfactoren'.

Zo stelt een gemeenschap eigen normen op en hebben zij specifieke ideeën en prioriteiten bij de aanpak van hun leefomgeving. *Boundary spanners* moeten hier tijdens het bruggenbouwen rekening mee houden (Hastings, 2009). Hierdoor variëren taken van *boundary spanners* tussen gemeenschappen met andere sociaaleconomische karakteristieken (Hyun, Post & Ray, 2018).

Iets wat ook invloed kan hebben op *boundary spanning* is de aanwezigheid, of afwezigheid, van sociaal kapitaal in een bepaalde buurt. Een gemeenschap met meer sociaal kapitaal leidt over het algemeen tot een veiligere, schonere en kwalitatief betere openbare ruimte. Deze burgers zijn namelijk eerder bereid om te participeren in het netjes, schoon en veilig te houden van hun directe omgeving (Putnam, 2000). Ljla (2012) stelt dat het hier om wederzijdse beïnvloeding gaat, waarbij de openbare ruimte ook leidt tot het ontstaan van sociaal kapitaal. De aanwezigheid van een openbare ruimte zorgt ervoor dat mensen elkaar kunnen ontmoeten om zo sociale netwerken te creëren. Dit laatste is een cruciaal element voor sociaal kapitaal.

Normen en prioriteiten die een gemeenschap opstelt beïnvloeden dus *boundary spanning*, doordat een gemeenschap zich meer initiatieven nemen op het moment dat haar prioriteiten hierop aangepast zijn.

2.5.4 De ruimtelijke context van *boundary spanners*

Waar voorgaande studies naar *boundary spanning* al vaker het belang van de sociale context benoemen bij onderzoek, is de invloed van de ruimte op *boundary spanning* niet eerder geanalyseerd. Groene burgerinitiatieven zijn echter wel aan een ruimte gebonden (Hassing et al., 2013), waarmee *boundary spanners* mogelijk ook rekening moeten houden.

Voorgaand onderzoek heeft al wel aandacht besteed aan de invloed van de ruimtelijke context op groene burgerinitiatieven. Zo verschillen initiatieven in steden qua grootte met die op het platteland (Sanders et al., 2016). Initiatieven in steden zijn namelijk vaak kleinschaliger in de ruimtelijke omvang (Mattijsen et al., 2015). Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in de conclusies uit het onderzoek van Kempenaar, Van de Laar & Rijckevorstel (2009). Volgens hen heeft de populariteit van ruimte invloed op groene burgerinitiatieven doordat aanwezige grondprijzen en grondmobiliteit bepalend is voor de overige ruimte voor groene burgerinitiatieven. Hoge grondprijzen zorgen ervoor dat de (financiële) waarde van groene

burgerinitiatieven lager is dan taxaties van de grond, wat de implementatie van een groen initiatief bemoeilijkt. Daarnaast kan een combinatie van schaarse ruimte en weinig grondonteigening er volgens hen voor zorgen dat de ruimte voor de implementatie van groene burgerinitiatieven beperkt is. Doordat steden in de Randstad de laatste jaren in trek zijn (Mattijssen et al., 2015), is er minder ruimte over voor de implementatie van groene burgerinitiatieven. Dit verklaart mogelijk de kleinschaligheid van de burgerinitiatieven in deze gebieden. Naast grond schaarste en hoge grondprijzen, speelt de aanwezigheid van groen in de ruimte ook een rol bij groene burgerinitiatieven. Zo concludeerden Buijs et al. (2016b) dat de planning van een ontwikkelingsproject in een bepaald gebied ervoor kan zorgen dat bewoners van die gebieden initiatieven opzetten uit de angst dat deze ontwikkelingen de kwaliteit en/of kwantiteit van het bestaande groen aantasten. Daarnaast komt er in hun onderzoek naar voren dat bewoners van gebieden waar geen groen aanwezig is eerder de noodzaak zien om groene initiatieven op te zetten.

Bestaande ruimtelijke structuren vormen dus mogelijkheden en/of hindernissen bij de implementatie van een burgerinitiatief. Doordat grenswerkers als *boundary spanner* bij groene burgerinitiatieven hieraan gebonden zijn, is het aannemelijk dat zij hier tijdens het werk door worden beïnvloed.

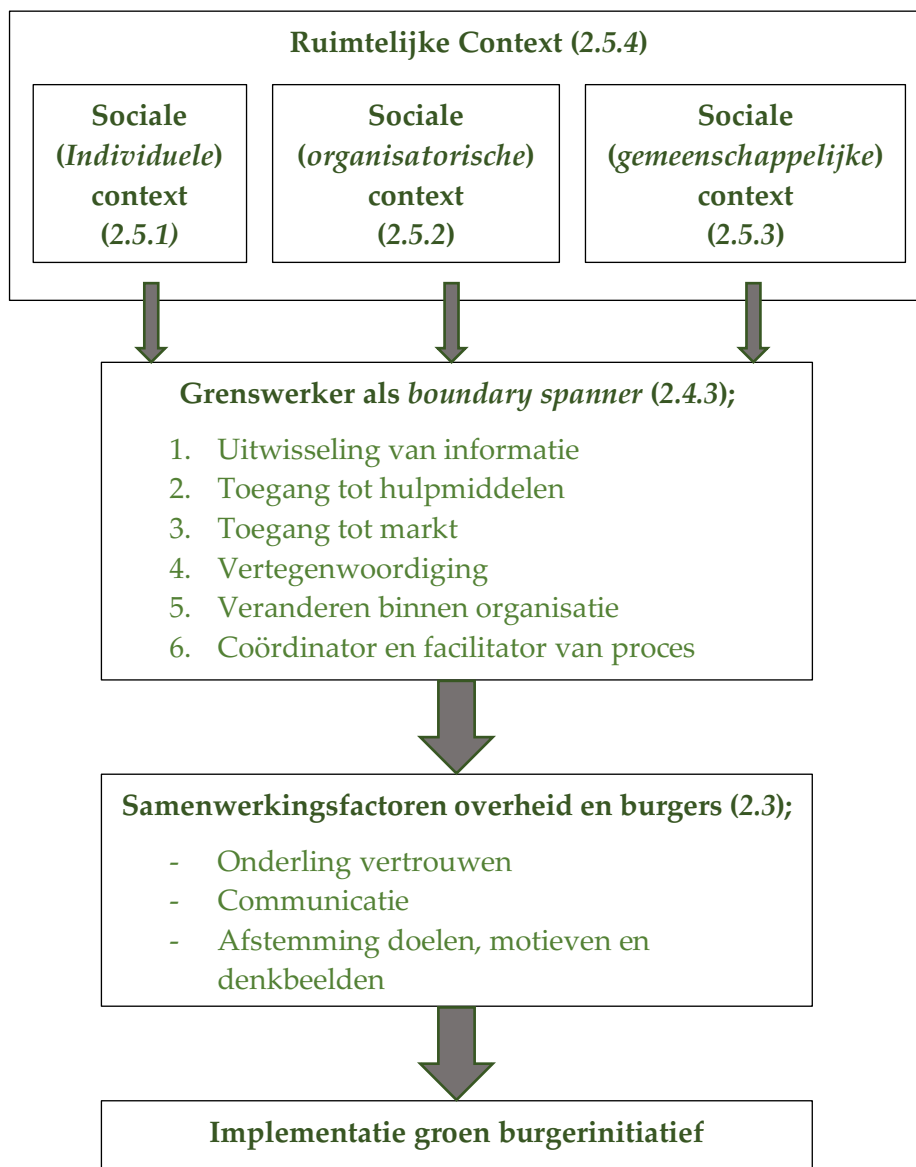
2.6 Synthese van het Theoretisch Kader

De functie die grenswerkers vervullen, is ontstaan door de verschuiving van overheid gestuurde planning naar burgerinitiatieven (Meijer, 2018). Bij het opzetten van groene burgerinitiatieven zijn burgers namelijk afhankelijk van de samenwerking met de overheid. Uit voorgaande onderzoeken komen drie determinanten van deze samenwerking naar voren; (1) onderling vertrouwen, (2) onderlinge communicatie, en (3) de afstemming van doelen, motieven en denkbeelden (Koppenjan & Klijn, 2004; Lodge & Wegrick, 2014). Het is de taak aan grenswerkers om dit te stimuleren en zo een brug te bouwen tussen de leefwereld van burgers en de systeemwereld van de overheid. (Meerkerk, 2014; Rauws & De Jong, 2019). Tactieken die grenswerkers hiervoor toepassen komen overeen met de zes functies van *boundary spanners*. De manier waarop grenswerkers deze rollen van *boundary spanners* op zich nemen en invullen is volgens Catteeuw (2015) en Van der Steen et al. (2010) echter nog onderbelicht.

Ook komt uit onderzoek naar voren dat uitkomsten van samenwerkingsverbanden verschillen. Eerdere studies verklaren dit aan de hand van de sociale context, die bestaat uit drie categorieën, namelijk: individueel, organisatorisch en gemeenschappelijk. Deze onderzoeken kijken vanuit een procesmatig, sociaal aspect naar *boundary spanning*. Of deze invloed ook de verschillen van grenswerk bij groene burgerinitiatieven verklaard, is echter onbekend. Daarnaast zijn groene burgerinitiatieven gebonden aan ruimtelijke structuren, waardoor het aannemelijk is dat grenswerkers in een bepaalde ruimte hier ook aan gebonden zijn. Deze ruimtelijke context is dit in deze studie als vierde context opgenomen.

Op basis van deze voorgaande verwachtingen, is het mogelijk een conceptueel model op te stellen (figuur 1). Dit model weergeeft de rol van een grenswerker om samenwerkingsfactoren te stimuleren en zo een groen burgerinitiatief te implementeren. Hiervoor gebruikt een grenswerker de functies van een *boundary spanner*. Deze worden (mogelijk) beïnvloed door sociale context waarin een grenswerker actief is. Deze sociale context bevindt zich in een ruimtelijke context, wat ook het *boundary spannen* van een grenswerker (mogelijk) beïnvloedt. Deze studie analyseert grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven in de G4-gemeenten. Zo wordt de (mogelijke) invloed van deze contexten op grenswerkers achterhaald en bijgedragen aan bestaande kennis over *boundary spanners*.

Figuur 1: Conceptueel model

Hoofdstuk 3: Methoden

Dit hoofdstuk combineert theorie en praktijk, waarbij toelichting wordt gegeven over de onderzoeksmethode. Deze methode maakt het mogelijk antwoord te geven op de hoofdvraag van deze studie, welke luidt: *Hoe beïnvloedt de sociale en ruimtelijke context van een grenswerker het boundary spannen bij groene burgerinitiatieven?*

In de eerste paragraaf wordt aandacht besteed aan het onderzoeksontwerp, waar zowel de kwalitatieve methoden, als de benadering van de ervaring van grenswerker als casus wordt toegelicht. Dit wordt vervolgens geplaatst in de context van het onderzoeksgebied, wat zowel de rol van een stedelijke context van de G4 steden, als de rol van het beleid van deze de G4-steden op groene burgerinitiatieven beschrijft (3.1). Hierop is de wijze van dataverzameling en de steekproefkenmerken gebaseerd, wat beschreven wordt in de opvolgende paragraaf (3.2). Tot slot wordt er aandacht besteed aan de betrouwbaarheid, validiteit en ethiek van deze studie.

3.1 Onderzoekontwerp, selectie onderzoekseenheden en onderzoeksgebied

Het onderzoek heeft als doelstelling om meer inzicht te krijgen in grenswerkers als boundary spanners in de G4-gemeenten. Door grenswerkers te leren begrijpen vanuit eigen ervaringen, redematies en gedrag wordt het onderwerp vanuit de belevingswereld van grenswerkers onderzocht (Bryman, 2012). Een kwalitatief onderzoek is hierbij passend omdat dit de mogelijkheid biedt om vanuit deze belevingswereld activiteiten en overwegingen van grenswerkers te verklaren (Klintwort, 2018). Ook kan deze wijze de achterliggende doelen, afwegingen en motieven ontdekken, door ingewikkelde onderwerpen met onzekere aspecten te onderzoeken waarmee mogelijk nieuwe aspecten aan het licht worden gebracht (Bryman, 2012).

Een casestudie is voor dit onderzoek passend omdat concrete, praktische en contextafhankelijke informatie van een casus wordt verkregen, in dit geval in de manier waarop een probleem in een bepaalde context wordt gedefinieerd en opgelost door grenswerkers (Barzelay, 1993). De ervaringen van grenswerkers (de casus van deze studie) wordt onderzocht in de context van groene burgerinitiatieven in de G4-gemeenten. Hierdoor kunnen uitkomsten vergeleken worden met de andere casussen, waardoor patronen van grenswerkers mogelijk zichtbaar worden en vervolgens gekoppeld worden aan een juiste context (Harrison et al., 2017)). Zo wordt de invloed van de context achterhaald, wat theorievorming bevordert (Bryman, 2012; Sartori, 1991).

3.1.1 Selectie onderzoekseenheden

Volgens Klintwort (2018, p.17) moet de selectie van onderzoekseenheden relevant zijn in de zin dat het 'the relevance of a phenomenon represents via experiences and thoughts about the topic from the perspective of the respondent'. In dit onderzoek zijn daarom respondenten geselecteerd op basis van de ervaring en kennis die zij over het onderwerp van deze studie hebben. Daarnaast

is deze studie gericht op de G4-steden en groene burgerinitiatieven, waardoor de selectie van onderzoekseenheden verder toegespitst is op deze onderwerpen. Respondenten in dit onderzoek zijn dus geselecteerd op basis van drie aspecten: Ze werken als grenswerker, ze spelen een rol bij groene burgerinitiatieven en ze werken in één van de 4G-steden. De onderzoekseenheden van deze studie zijn dus grenswerkers (contactambtenaren, gebiedsmanagers, omgevingsmanager) tussen (groene) burgerinitiatieven en de G4-gemeenten in Nederland.

De werving van respondenten vond op meerdere manieren plaats, waarbij potentiële respondenten gevraagd zijn of zij mee willen werken aan deze studie. Allereerst zijn er contacten gelegd via de projectpagina's van de G4-gemeenten. Daarnaast zijn contacten gelegd via het netwerk van de onderzoeker zelf, aangevuld door het netwerk van het bedrijf Neuf & Associates. Tot slot zijn er respondenten via het zogenaamde 'sneeuwbaaleffect' verworven. Hierbij is aan respondenten gevraagd of zij andere grenswerkers kenden welke mogelijk mee wilden werken.

Bij het gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn over het algemeen minder respondenten vereist dan bij kwantitatieve onderzoeksmethoden. De ideale selectie voor kwalitatief onderzoek hangt van verschillende aspecten af (Flick, 2007). Om een realistisch tijdsbestek voor de planning, interviews, transcriptie en analyse van de interviews te garanderen, wordt een steekproef van twaalf respondenten voorgesteld door Adler en Adler (2012). Na 12 interviews werd echter nog nieuwe informatie opgehaald en is er besloten het aantal te verhogen tot verzadiging. Hierdoor zijn in deze studie 16 grenswerkers ondervraagd. De verdeling van deze grenswerkers over de G4-gemeenten zijn weergegeven in onderstaande tabel (Tabel 1).

Tabel 1: Verdeling respondenten naar gemeente en functie

Amsterdam	Den Haag	Rotterdam	Utrecht
Coördinator Groen Stadsdeel Nieuw West (Interview 3)	Groenbeheerder (Interview 5)	Groenmakelaar (Interview 6)	Wijkadviseur Noordoost (Interview 1)
Wijkadviseur Noordoost (Interview 4)	Haagse Kracht medewerker (Interview 8)	Informele initiatievenmakelaar (Interview 12)	Stadsadviseur afdeling wijken (Interview 2)
Gebiedsmakelaar (Interview 7)	Haagse Kracht medewerker (Interview 10)	Trainee (Interview 13)	Wijkadviseur Noordwest (Interview 9)
	Projectleider Stadslandbouw (Interview 15)	Adviseur stadsbeheer (Interview 14)	Wijkadviseur West (Interview 11)
		Wijkmanager Delfshaven (Interview 16)	

3.1.2 Onderzoeksgebied

De casussen in deze studie zijn grenswerkers. Deze zijn onderzocht in de, qua inwoneraantal, grootste gemeenten van Nederland (vanaf nu de G4-gemeenten). Deze gemeenten vormen interessante onderzoekscontexten doordat groene burgerinitiatieven tegenwoordig binnen deze gemeenten sterk gepromoot worden (Dijkshoorn et al., 2017). Dit komt mede doordat zij, in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten, meer tijd, ruimte en budget om met groene burgerinitiatieven te experimenteren in de vorm van pilots. Hiermee zijn grenswerkers in deze gemeenten al langere tijd actief bij groene burgerinitiatieven en zijn hun *boundary spanning* tactieken ook verder ontwikkeld. Dit maakt de analyse hiervan mogelijk. Ook kan de stedelijke context, waarin de G4-gemeenten gevestigd zijn, voor verschillen zorgen. Zo verschillen mogelijk de visies van burgers op groene burgerinitiatieven in een stedelijke context met die van bewoners in een rurale omgeving. De stedelijke context kent dan ook een andere bevolkingssamenstelling, wat verschillen mogelijk kan verklaren. De meerderheid van de inwoners in de G4-gemeenten bevinden zich in de leeftijdscategorie tussen de 25 tot 45 jaar en daarnaast hebben zij vaker verschillende migratieachtergronden (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2020). Dit kan zijn effect hebben op hoe er naar groene burgerinitiatieven gekeken wordt, wat deze stedelijke context een interessant onderzoeksgebied maakt.

3.1.3 Dataverzameling

De data in dit onderzoek is verzameld middels semigestructureerde interviews met grenswerkers binnen de G4-gemeenten. Deze vorm biedt enerzijds de mogelijkheid om in elk interview bepaalde onderwerpen van deze studie aan te snijden. Anderzijds blijft er op deze manier genoeg ruimte voor respondenten om eigen inzichten en ideeën te delen. Ook geeft deze vorm van onderzoek de vrijheid aan de onderzoeker om door te vragen bij interessante antwoorden, waarmee zowel de theoretische aspecten van het onderwerp, als de leefwereld van respondenten geanalyseerd worden (Galletta, 2013). Van tevoren is een gespreksstructuur opgesteld met daarin de hoofdvragen en de belangrijkste gefixeerde onderwerpen (zie bijlage 1). De vragen zijn in thematische blokken geplaatst die bijdragen aan een normale gang van interactie (Gläser & Laudel, 2010). Echter kan de volgorde waarin vragen worden gesteld worden aangepast aan de situatie, waardoor het gesprek natuurlijk verloopt. Om het gesprek te bevorderen zijn de vragen duidelijk geformuleerd en makkelijk te begrijpen (Bierhoff & Petermann, 2014; Klintwort, 2018).

De vragen zijn ontwikkeld op basis van de theoretische achtergrond en context, waarbij de concepten uit het conceptueel model de hoofdonderwerpen vormen. Het interview omvat vragen naar de individuele, organisatorische en gemeenschappelijke factoren van de respondenten en de manier waarop deze invloed hebben op de rol die zij vervullen als grenswerker. Vragen zijn gericht op de manier waarop persoonskenmerken, evenals kenmerken van de gemeente en de samenstelling van de stad de rol die grenswerkers vervullen beïnvloed. Vervolgens is er gefocust op de ruimtelijke factoren die het werk van grenswerkers mogelijk

beïnvloeden. Hierbij zijn vragen gesteld over aanwezige structuren in de ruimte die groene burgerinitiatieven, en daarmee grenswerkers beïnvloeden. Het laatste deel bestaat uit vragen naar de perspectieven van een grenswerker op noodzakelijke kenmerken voor de samenwerking tussen burgers en de gemeente. Dit omvat onder andere de vragen naar het belang van communicatie en vertrouwen tussen de gemeente en initiatiefnemers en hoe een grenswerker hierop inspeelt.

Tijdens het interview zijn tactieken als parafraseren en sommeren toegepast, waarop spontane vervolgvragen gebaseerd zijn. Dit bemoedigt de specificatie van uitspraken van de respondenten (Klintwort, 2018).

3.2 Data-analyse

De interviews in deze studie zijn opgenomen met een spraakrecorder. Deze audiodata is geheel getranscribeerd en vervolgens in NVivo geüpload, een ondersteunend programma voor de verwerking van kwalitatieve informatie. Simpele transcriptie regels zijn gebruikt om de leesbaarheid te garanderen (Dresing & Pehl, 2013). Allereerst is het hele transcript doorgelezen, waarbij notities van de relevante passages gemaakt zijn om een algemene impressie van het interview te krijgen. Daarna is er inhoudelijk en op basis van de belangrijkste observaties een categorisatie gemaakt. Deze is gebaseerd op theorieën uit bestaande literatuur, aangevuld met ideeën uit de empirische data. De categorieën zijn gedefinieerd op basis van concepten die de tekst passages omschrijven, wat het mogelijk maakt verschillende passages toe te wijzen aan een overkoepelende observatie (Mayring, 2010). Dit is de codeboom met nodes in NVivo, wat overzichtelijk weergeeft wat respondenten over specifieke onderwerpen vertelden (zie bijlage 2). De belangrijkste quotes zijn later gebruikt ter illustratie van de belangrijkste thema's in de tekst.

Dataverzameling en analyse hiervan hebben zich tijdens de onderzoeksfase afgewisseld. Na afloop van een interview is de data direct gecodeerd en geanalyseerd. Aan de hand van nieuwe inzichten en relevante uitkomsten zijn de categorieën in sommige gevallen aangepast. Hierdoor is ook de topiclist door het proces heen hier en daar aangescherpt. Met deze aanscherpingen was de onderzoeker in staat concretere vragen te stellen tijdens de opvolgende interviews.

3.2.1 Validiteit, Betrouwbaarheid en Ethiek

Om de kwaliteit van het onderzoek te garanderen is de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek cruciaal (Boeije, 2009). Een onderzoek is valide, wanneer de gebruikte methode datgene meet wat beoogd is te meten. Door diverse contexten te gebruiken en daarnaast verschillende participanten te interviewen binnen deze contexten, is bijgedragen aan de validiteit (Creswell, 2017). Daarnaast draagt de operationalisering van de concepten in het theoretisch kader bij aan het meten wat beoogd wordt en moeten hieruit de juiste conclusies getrokken worden (Boeije, 2014). Tijdens het interview zijn de antwoorden van participanten samengevat,

waarmee de onderzoeker gecontroleerd heeft of hij of zij deze antwoorden op de juiste manier heeft geïnterpreteerd. Achteraf is de conceptversie van de studie naar de participanten verstuurd zodat zij de mogelijkheid hadden op en aanmerkingen te geven, mochten antwoorden anders geïnterpreteerd zijn. Een onderzoek is betrouwbaar wanneer een herhalend onderzoek gelijke resultaten ophaalt (Bryman, 2012, p. 47). Met deze reden zijn de interviews van tevoren zoveel mogelijk gestructureerd (Boeije, 2009). Door te transcriberen en coderen was het mogelijk met de analyse en verwerking van antwoorden resultaten te creëren en inzichtelijkheid te bieden, wat ook bijdraagt aan de betrouwbaarheid (Creswell, 2017). Tot slot is er in deze studie rekening gehouden met de ethiek, met name in de vorm van de bescherming van respondenten (Boeije, 2014). In de interviews is daarom gevraagd of participanten anoniem wilden blijven. Wanneer dit het geval was, is dit interview geanonimiseerd.

Hoofdstuk 4: De G4-Context

Van oudsher waren overheden verantwoordelijk voor het beheer en de planning van openbaar stedelijk groen. Tegenwoordig wordt juist ingezet op de verbinding tussen groen en de burgers om zo de leefbaarheid in steden te garanderen (Dijkshoorn et al., 2017).

Groene burgerinitiatieven worden in de G4-gemeenten sterk gepromoot (Figuur 2). Ondanks dat deze gemeenten zich, sinds 2002, allemaal moeten houden aan de wet dualisme, waarbij burgers het recht hebben een initiatief op de agenda van de gemeenteraad te zetten, bestaan er onderlinge verschillen in de verwerkingen van initiatieven in hun beleidsvisies. Om een beeld te geven van het bestaande beleid in deze gemeenten, geeft dit hoofdstuk per gemeente een korte omschrijving van het beleid.

Figuur 2: Geografische ligging G4-gemeenten; (Van Amerom, 2016)

4.1 Amsterdam en groene burgerinitiatieven

Amsterdam is de hoofdstad van Nederland en ligt in de provincie Noord-Holland. Ook is Amsterdam de grootste stad van Nederland en huisvest het 859,732 inwoners (CBS, 2020).

Het beleid op burgerinitiatieven is momenteel gericht op de versterking van eigen zeggenschap en autonomie in de buurten. Hierbij wordt onderzocht hoe burgerinitiatieven meer ruimte kunnen krijgen en hoe dit het best ondersteund kan worden. Zo is de gemeente momenteel bezig met het vastleggen van buurtrechten, waarbij bewoners ruimte krijgen voor initiatieven. Dit staat in het beleid beschreven als:

‘Buurtrechten geven bewoners het recht om zelf met oplossingen te komen voor (sociale) opgaven, een (buurt)functie voor een (gemeentelijk) pand of de inrichting van de openbare ruimte en die zelf uit te voeren.’

Daarnaast heeft de gemeente buurtbudgetten ingevoerd. Amsterdammers bepalen hierbij zelf hoe hun buurt leefbaarder, leuker en mooier wordt door hun initiatief op te geven bij het buurtbudget. Vervolgens kunnen bewoners stemmen op deze initiatieven. Het initiatief met de meeste stemmen wordt uitgevoerd (Gemeente Amsterdam, 2020).

Naast het specifieke beleid gericht op burgerinitiatieven, heeft de gemeente ook een beleid gericht op groen. Dit beleid staat in de Structuurvisie 2040 en Agenda Groen beschreven, waarbij ook een rol is weggelegd voor burgerinitiatieven. Het belang dat de gemeente aan deze

initiatieven hangt komt naar voren in deze agenda. Zo wordt bijvoorbeeld stadslandbouw gezien als een positieve ontwikkeling, omschreven als:

‘Naast economie en duurzaamheid gaat het hier bij stadslandbouw ook over bewustwording. De productie en consumptie van gezond eten en de gezonde bezigheid van tuinieren kan op langere termijn een positief effect hebben op de gezondheid van bewoners. Verder zijn lokale betrokkenheid en sociale interactie en cohesie belangrijke positieve effecten van stadslandbouw.’ (p.26).

Figuur 3: Stadslandbouwinitiatief in Amsterdam. (Gemeente Amsterdam, 2015)

Een van de doelstellingen is om daarom om bewoners de ruimte te geven deze groene initiatieven te realiseren. Hiervoor worden kaders gesteld waarin (groene) initiatieven mogelijk zijn. Zo wordt onder andere de ‘Hoofdgroenstructuur’ vastgelegd waarin per type groen omschreven staat wat wel en niet kan. Daarnaast wordt er informatie op gemeentelijke websites geplaatst en worden belemmeringen door regelgevingen rondom voedsel en stadslandbouw waar mogelijk weggehaald. Tot slot bestaan er bij de gemeente (mede)beheer overeenkomsten in de groene ruimte (Gemeente Amsterdam, 2015).

4.2 Rotterdam en groene burgerinitiatieven

Rotterdam is een havenstad gelegen in de provincie Zuid-Holland. De stad heeft 641.326 inwoners en heeft een van de belangrijkste havens van de wereld (CBS, 2020).

De gemeentebesturen in Rotterdam zijn sinds 2009 actief bezig met het betrekken van burgers in hun beleid door onder andere het ‘gebiedsgericht werken’ op te starten. Hierbij worden samenwerkingen met lokale partners, ondernemers en burgers bevorderd. Waar in het beleid van Amsterdam recent veel aandacht is besteed aan de zelfredzaamheid van burgers, is hier in Rotterdam in de coalitie van 2010-2014 al rekening mee gehouden. Daardoor verschoof de aandacht nog meer naar ‘zelfredzaamheid’, waarbij ruimte gegeven werd aan initiatieven die losstaan van de gemeenten. Om dit te stimuleren hebben gebiedscommissies sinds 2014 een budget waarmee burgerinitiatieven gesubsidieerd worden. Onder de noemer ‘Kendoe’ zijn bewonersinitiatieven sindsdien ook een integrale verantwoordelijkheid van het college. Daarnaast startte het college het programma ‘Citylab010’ op, een subsidieprogramma dat gericht is op sociaal ondernemerschap (Rekenkamer Rotterdam, 2019).

Ook in het groenbeleid van de gemeente wordt aandacht besteed aan de rol van burgerinitiatieven. Het recente actieprogramma ‘Rotterdam gaat voor groen’ richt het beleid op

de creatie van 20 hectare extra groen in de stad. Bestaande groene burgerinitiatieven krijgen hierin een rol. Zo worden bestaande initiatieven gekoppeld om een ecologische groenblauwe structuur te creëren en worden maatschappelijke organisaties die al jaren met groeninitiatieven bezig zijn betrokken in het plan. Dat ook de gemeente Rotterdam hier waarde aan koppelt komt naar voren in de volgende passage:

‘Daar waar mogelijk koppelen we lokale groene plekken en initiatieven, zodat een doorgaande en beter aangesloten ecologische groenblauwe structuur ontstaat, zowel binnen de stad als richting het buitengebied. Dat levert een positieve bijdrage aan de biodiversiteit. Het maakt Rotterdam mooier, duurzamer, zorgt tegelijk voor wateropvang en biedt de Rotterdammer meer mogelijkheden voor natuurbeliving, ontmoeten en bewegen.’ (p.5)

Het beleid stelt verder dat overleggen tussen de interne organisatie, gebiedscommissies en wijkraden plaats moeten vinden om mogelijkheden voor groene initiatieven te bespreken. Hiervoor heeft de gemeente een budget van 12,5 miljoen gereserveerd om onder andere initiatieven verder te stimuleren. Dit alles om uiteindelijk de doelstelling van 20 hectare extra te behalen (Gemeente Rotterdam, 2019).

Figuur 4: Het Essenburgpark: Voorheen was dit een stuk onontwikkeld gebied in het centrum van Rotterdam. Nu wordt het ontwikkeld tot een multifunctioneel stadspark. (Hoeve, 2018)

4.3 Den Haag en groene burgerinitiatieven

Den Haag is ook gelegen in Zuid-Holland en huisvest het parlement, het Koninklijk huis en vele ministeries en ambassades. Er wonen 534.158 mensen in de stad (CBS, 2020).

In 2017 besloot de gemeente Den Haag de zeggenschap over de fysieke en sociale leefbaarheid bij bewoners te vergroten middels een wijkbudget van 50.000 euro, vergelijkbaar met het buurtbudget van de gemeente Amsterdam (KWINK groep, 2019). Hiermee borduurde de gemeente voort op haar inspraakfilosofie ‘Haagse Kracht’, die het doel heeft burgers te betrekken bij de buurt en gemeente (Gemeente Den Haag, 2019b). Middels dit akkoord erkend

de gemeente de kracht van bewoners in de ontwikkeling van hun gemeente. Dit komt naar voren in de passage:

‘Mensen zijn eigenaar van hun stad en omgeving. Inwoners en ondernemers weten nu eenmaal zelf vaak het best wat er in hun omgeving nodig is. Wij kunnen als stadsbestuur helpen de ruimte te benutten. Dus: open staan voor initiatieven zoals het bouwen van je eigen huis, het starten van je eigen bedrijf, het inrichten van je eigen werk- en leefomgeving of het oprichten van je eigen zorgcoöperatie. Dat is dus meer dan participatie alleen op de momenten en manieren die de overheid mogelijk maakt.’ (p.4)

Het recentere coalitieakkoord 2019- 2022 ‘Samen voor de stad’ gaat hier verder op in door beleid te richten op de betrokkenheid van bewoners en zo draagvlak en vertrouwen in wijken te creëren (Gemeente Den Haag, 2019a).

Waar in voorgaand beleid weinig ruimte was voor initiatieven en wensen, veranderde dit met de invoering van ‘Agenda voor Groen’ in 2016. In dit groenbeleid is veel aandacht voor het ondersteunen van groeninitiatieven. Hierbij wordt zowel ruimte aangeboden in de vorm van schooltuinen en pluktuinen, maar ook door heldere beleidskaders aan te geven over de mogelijkheden omtrent groene initiatieven. Ook stelt de Den Haag informatie en educatie beschikbaar over de mogelijkheden om zelf voedsel te verbouwen. Tot slot wordt groen waar mogelijk financieel ondersteund met behulp van het initiatievenbudget. Met dit beleid erkent de gemeente ook een nieuwe rol, waarbij zij initiatieven begeleiden met kaders, kennis, enthousiasme en soms met geld (Gemeente Den Haag, 2016).

Figuur 5: Emma’s hof: Een stadstuin door een lokaal vergroeningsinitiatief (Gemeente Den Haag, 2016)

4.4 Utrecht en groene burgerinitiatieven

De stad Utrecht is de hoofdstad van de provincie Utrecht. In 2019 telde de stad 349.234 inwoners. Op basis van dit inwonersaantal vormt het de vierde stad van Nederland (CBS, 2020).

De gemeente Utrecht hecht waarde aan het burgerinitiatief en voert hier sinds 2010 actief beleid op (Vullings et al., 2018). De afgelopen jaren heeft de gemeente dan ook een scala aan gemeentelijke ondersteuningsmogelijkheden ontwikkeld voor initiatieven. Met het actieprogramma ‘Samen Stad maken op de Utrechtse Manier’ is het beleid nog specifiek gericht op de rol die burgers spelen.

‘Samen stad maken gaat over een breedspectrum aan activiteiten. Activiteiten die geïnitieerd worden door bewoners, ondernemers of maatschappelijke organisaties en activiteiten die de gemeente trekt.’ (Gemeente Utrecht, 2019, p. 22)

Om die samenwerking te stimuleren bestaat tegenwoordig het ambtelijk initiatievennetwerk, waarbij bewoners ideeën kunnen pitchen en vervolgens advies krijgen. Ook zijn er verschillende subsidieregelingen waaronder het Initiatievenfonds. Dit fonds stimuleert grote en kleine initiatieven in Utrecht met 4,2 miljoen euro. Daarnaast bestaat in Utrecht het zogeheten ‘Bewonersbod’, waarbij bewoners en ondernemers een taak van de gemeente overnemen. Hiermee wil de gemeente meer sturingsmacht en verantwoordelijkheid bij de samenleving leggen. Ook streeft de gemeente hiermee naar een betere uitvoering van de publieke taken (Gemeente Utrecht, 2019).

Ook Utrecht heeft in haar groenbeleid (Actualisatie groenstructuurplan Utrecht 2017-2030) aandacht voor de rol van groene burgerinitiatieven. Hierin schrijft de gemeente adequaat te reageren op groene initiatieven door deze te ondersteunen, kaders en randvoorwaarden te bieden en waar mogelijk drempels weg te halen. Ook in financiële zin worden sommige groene initiatieven ondersteund, zoals bijvoorbeeld stadslandbouw. Dit alles om zo een gezonde groene toekomst van Utrecht te creëren (Gemeente Utrecht, 2018).

*Figuur 6: Een initiatief voor een groen dak op de Springweg in de Binnenstad.
(Gemeente Utrecht, 2018)*

Hoofdstuk 5: Resultaten

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van de kwalitatieve analyse. De eerste paragraaf beschrijft de individuele context die van invloed is op geïnterviewde grenswerkers. Hier komen de persoonlijke visies op groene burgerinitiatieven en de gemeentelijke organisaties aan bod. Ook gaat deze paragraaf in op de werkervaring van geïnterviewde grenswerkers. Paragraaf 4.2 gaat vervolgens in op de organisatorische context van geïnterviewde grenswerkers. De vrijheid van een grenswerker, het beleid, de regelgeving en de gemeentelijke structuur, cultuur en politiek worden hier besproken als organisatorische factoren van invloed op *boundary spanning*. Vervolgens gaat paragraaf 4.3 in op de gemeenschap waarin een grenswerker actief is. Deze paragraaf beschrijft de invloed van sociaaleconomische en etnische samenstellingen van de omgeving op grenswerk. Ook gaat deze paragraaf in op de veranderende buurtsamenstellingen door marktwerkingen. Tot slot beschrijft de laatste paragraaf de ruimtelijke context van een grenswerker. Hier wordt aandacht besteed aan de ruimtelijke structuur en bijpassende regelgeving. Ook het spanningsveld tussen verdichting en leefbaarheid komt deze in paragraaf aan bod.

5.1 De sociale (*individuele*) context van grenswerkers

Veel geïnterviewde grenswerkers geven aan relatief te vrij zijn in de invulling van hun eigen rol. Ze geven aan deze vrijheid ook nodig te hebben. Groene initiatieven ontstaan immers onafhankelijk van de gemeente, waardoor een vaste aanpak niet mogelijk is (Van der Steen et al., 2013). Ieder initiatief vraagt om maatwerk, waar een grenswerker op in moet kunnen spelen. Activiteiten van grenswerkers zijn daarom afhankelijk van de eigen perceptie op de juiste aanpak. Geïnterviewde grenswerkers geven ook aan dat het bij ieder initiatief belangrijk is wederzijds vertrouwen te creëren bij zowel initiatiefnemers, als gemeenteambtenaren. Dit gegeven komt overeen met het onderzoek van Van de Wijdeven (2013). Volgens hen zorgt vertrouwen voor enthousiasme en doorzettingsvermogen in het werk. Het vertrouwen van een initiatiefnemer in een gemeenteambtenaar, of *visa versa*, creëert ook zelfvertrouwen bij ambtenaren en initiatiefnemers. Dit zelfvertrouwen zorgt ervoor dat er met meer plezier en meer energie aan het initiatief gewerkt wordt.

‘Als jij het gevoel hebt dat je goed bezig bent, dan ga je nog beter presteren. Daar kan geen Redbull energydrinkje tegenop.’

(Grenswerker 15 Den Haag)

Ook geven grenswerkers aan de gemeente met initiatiefnemers te verbinden, door het eerste aanspreekpunt vanuit de stad te vormen, door zowel initiatiefnemers, als de gemeente te

vertegenwoordigen en een door groene burgerinitiatieven te coördinerende. Dit zijn ook de punten die worden benoemd door Paraponaris et al. (2015) als functies van *boundary spanners*.

Alhoewel geïnterviewde grenswerkers aangeven dat deze punten bij hun takenpakket hoort, variëren de tactieken die zij hiervoor toepassen. Dit beïnvloedt de uiteindelijke implementatie van een groen burgerinitiatief. Verschillen die naar voren komen worden, onder andere, verklaard door hun individuele context. Deze context bestaat uit de persoonlijke eigenschappen en karakteristieken van grenswerkers die hun perspectief op grenswerk beïnvloeden. Zo komt uit de interviews naar voren dat de mening over groene initiatieven en over de gemeentelijke organisatie het werk beïnvloedt. Daarnaast speelt ook de werkervaring van een grenswerker een rol. Deze punten worden in deze paragraaf verder toegelicht.

5.1.1 De mening telt

Over het algemeen zijn geïnterviewde grenswerkers enthousiast over groene burgerinitiatieven. Niet alleen omdat ze zelf groene vingers hebben, maar vooral omdat zij waarde hechten aan het grotere belang van deze initiatieven. Grenswerkers zien dat groene burgerinitiatieven bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de gemeente, maar ook de bijdrage aan de sociale cohesie binnen de gemeente wordt meerdere malen benoemd.

‘Als je er echt naar gaat kijken dan zie je dat mensen het doen omdat ze van groen houden, maar ze willen ook buiten zijn, ze willen rust aan hun hoofd, ze willen bijkomen van alle drukte van hun stad, ze willen graag de natuur beleven, ze willen graag mensen ontmoeten, ze willen graag gezond eten of gezond koken en hun kinderen bijbrengen dat ketchup in principe gewoon gepureerde tomaat is met veel te veel suiker.’

(Grenswerker 15 Den Haag)

Op het moment dat geïnterviewde grenswerkers enthousiast zijn over een initiatief lopen zij net een tandje sneller binnen de organisatie. Dit beïnvloedt ook initiatiefnemers, doordat zij zich hierdoor gehoord voelen en zich actiever opstellen bij samenwerkingen.

‘Bewoners voelen of je betrokken bent bij wat je doet en bij hen, of je gewoon je werk doet. [...] dus betrokkenheid is heel belangrijk.’

(Grenswerker 16 Rotterdam)

Enthousiasme over groene burgerinitiatieven zorgt ervoor dat er naar het verhaal achter het initiatief geluisterd wordt. Dit draagt bij aan de vertaling van dit initiatief binnen de gemeente. Geïnterviewde grenswerkers kijken dan niet alleen naar het aangedragen initiatief, maar ook naar de drijfveren achter dit initiatief. Op het moment dat zo'n initiatief wordt afgekeurd, gaan grenswerkers op zoek naar alternatieven waarmee het doel van het initiatief alsnog behaald kan worden. Enthousiasme draagt dus bij aan de ruimdenkendheid van grenswerkers. Een

eigenschap die door Callen et al. (2015) als belangrijke eigenschap van een grenswerker wordt beschouwd.

‘Ik ben al heel snel enthousiast over een initiatief. Ik vind dat gewoon zo ontzettend leuk als mensen ergens passievol voor gaan en er vaak ook een verhaal van hebben hoe zij begonnen [...] Ik ben vaak ook nieuwsgierig naar het verhaal.’

(Grenswerker 2 Utrecht)

Sommige geïnterviewde grenswerkers geven aan van ieder initiatief enthousiast te worden, en ook voor ieder initiatief open te staan. Zo geeft een geïnterviewde grenswerker in Rotterdam (6) aan dat zij bij ieder initiatief op dezelfde wijze acties onderneemt en uitzoekt wat er wel en niet mogelijk is. Dit zijn grenswerkers die vinden dat ieder initiatief even veel recht heeft op aandacht van de grenswerker. Vanuit hun gerechtigheidsperspectief geven zij ieder initiatief dezelfde kans. Andere geïnterviewde grenswerkers maken onderscheid tussen initiatieven. Zij zetten zich meer in voor bijvoorbeeld initiatieven die bijdragen aan het beleid, of die professioneel opgezet zijn. De inzet van deze grenswerkers is groter als dit initiatief (naar hun perspectief) veel bijdrage leveren aan de gemeente. In dat geval vinden deze grenswerkers het rechtvaardig onderscheid te maken, als het ene initiatief meer bijdraagt aan beleidsdoelen dan het anderen.

‘Op het moment dat het wel belangrijk is voor ons als gemeente, als je zoiets hebt van dat zou top zijn als dat kan, dan ga je natuurlijk wel wat meer die rol invullen om er toch voor te zorgen dat er iets van de grond komt.’

(Grenswerker 1 Utrecht)

Wanneer specifieke groene burgerinitiatieven in het verleden zijn mislukt, zijn geïnterviewde grenswerkers over het algemeen minder enthousiast over soortgelijke initiatieven. Dit leidt tot een zekere voorzichtigheid, grenswerkers aangeven van tevoren strenger af te kaderen en meer afspraken te maken over initiatieven. Zo laten zij burgers bijvoorbeeld een onderhoudscontract tekenen, zodat burgers wettelijk verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van dit groen. De inkadering van het initiatief maakt de burger minder vrij bij het vormen van een groen initiatief.

‘Het is niet een nadeel, maar wel iets waar je echt rekening mee moet houden. Je kunt niet van bewoners verwachten dat ze tot de lengte in dagen gewoon al heel veel vrije tijd in zoiets stoppen. Dat is dan misschien jammer van de investering, maar je hebt dan toch in ieder geval wel die tijd gehad dat mensen er plezier aan hebben gehad. Het is dus geen reden om het niet te doen, maar je moet wel altijd kijken hoe je het in verhouding houdt, dan kunnen we nog wat als het ophoudt.’

(Grenswerker 7 Amsterdam)

Daarnaast varieert de mening van grenswerkers over de gemeentelijke aanpak van burgerinitiatieven. Zo zijn er grenswerkers die veel waarde hechten aan het beleid en de regelgevingen van de gemeente. Zij stellen dat je hier pas van af moet wijken op het moment dat daar een onderbouwde reden voor is. Afkeuring van bepaalde initiatieven zien zij als geoorloofd wanneer zij achter de keuze van gemeente staan.

‘Groeninitiatieven die denken dan ‘ja halo, dit is gewoon hartstikke goed’, maar die regels zijn er niet voor niets. Dan moet je ook echt wel goed kijken wanneer je daar iets van wil maken dat je ervan af gaat wijken. Dat zorgt er natuurlijk voor dat er meer dingen van gaan afwijken en op een gegeven moment is dat meer regel dan uitzondering.’

(Grenswerker 6 Rotterdam)

Andere geïnterviewde grenswerkers delen deze mening echter niet. Zij zijn in sommige gevallen gefrustreerd over de houding van de gemeente richting groene burgerinitiatieven.

‘We promoten het initiatievenfonds, we promoten ‘doet u vooral iets leuks in uw straat of in uw wijk’ en ondertussen vind ik het soms lastig van dat dan intern in de organisatie land. [...]. Kijk ik vind het prima om iets aan bewoners uit te leggen als het niet kan, maar dan moet het wel onderbouwd zijn.

(Grenswerker 11, Utrecht)

‘De gemeente begrijpt heel vaak niet wat er allemaal voor voordelen en de effecten kunnen zijn als er iets door bewoners wordt geïnitieerd. Ze hebben de neiging verschrikkelijk paternalistisch te zijn dat er misschien iets wel mag, terwijl ze zo blij zouden moeten zijn dat iemand iets wil. Dat is echt verschrikkelijk. Daar kan ik echt boos van worden’.

(Grenswerker 3, Amsterdam)

Ook dit verschil wordt (mede) veroorzaakt door een perceptie op gerechtigheid, wat ook is benoemd in het onderzoek van Paraponaris et al. (2015). Wanneer een grenswerker het idee heeft dat de gemeente een zeker recht heeft een groen initiatief af te keuren, toont hij of zij weinig verweer tegen de keuze vanuit de gemeente. Dit is anders op het moment dat een grenswerker het idee heeft dat de gemeente niet rechtvaardig omgaat met de groene initiatieven. Zo geeft een grenswerker uit Den Haag (15) aan dat hij zich wel eens een roepende in de woestijn voelt. Hij wil dat de gemeente groene initiatieven ook draagt, maar dit gebeurt volgens hem tot op heden nog te weinig. De grenswerkers die deze mening delen, staan anders tussen de gemeente en burgerinitiatieven. In zekere zin houden de meeste grenswerkers een neutrale houding aan. Zodra zij echter van mening zijn dat groene burgerinitiatieven onterecht behandeld worden, ondernemen zij meer actie voor de initiatieven (in sommige gevallen onafhankelijk van de richtlijnen vanuit de gemeente). Dit doen ze, onder andere, door de waarde van de groene

burgerinitiatieven in verschillende afdelingen te benoemen aan de hand van onderzoeksresultaten. Een grenswerker uit Rotterdam (16) geeft zelfs aan dat hij in zo'n geval de initiatiefnemers stimuleert zelf stappen te nemen, onafhankelijk van een uitspraak van de gemeente.

'Soms worden er hele principiële discussies gevoerd over wat wel en niet wordt toegestaan, maar op het moment dat het dan is gerealiseerd let niemand er meer op. [...] In specifieke gevallen dan denk ik 'hier worden allemaal principiële stokpaartjes bereiden dat is zonde van mijn tijd'. Dan moet je het soms wat pragmatische insteken'.

(Grenswerker 16 Rotterdam)

5.1.2 De (on)ervaren grenswerker

Sommige grenswerkers hebben meerdere jaren ervaring met grenswerk, anderen werken al jaren binnen de gemeente en weer anderen zijn pas net begonnen. Dit verschil zorgt voor variaties in *boundary spanning* van geïnterviewde grenswerkers.

Grenswerkers die al jaren binnen dezelfde gemeente werken geven aan een groot netwerk te hebben binnen deze gemeente. Dit zorgt ervoor dat zij beter weten bij wie zij terecht kunnen voor bepaalde groene burgerinitiatieven. Zo geven grenswerkers, met meer werkervaring, aan de ambtenaren aan te spreken waarvan zij op voorhand al weten dat deze positief tegenover groene burgerinitiatieven staan. Deze ambtenaren kunnen collega's overtuigen van dit belang.

'Je moet gewoon een goed netwerk hebben en je moet ook weten welke mensen je moet hebben. Voor mij heeft het geen nut om collega's te benaderen waarvan je bijvoorbeeld al weet dat ze niet voor je gaan lopen of dat je die niet kunt enthousiasmeren. Een deel van mijn werk is ook gewoon netwerken binnen de gemeentelijke organisatie en zorgen dat je je netwerk ook voor dit soort initiatieven kunt gebruiken'

(Grenswerker 8 Den Haag)

'Stel je hebt een contactpersoon op een beleidsafdeling en die is daarvan, maar je weet van 'nou via die persoon lukt het niet zo goed', en je kent zijn of haar collega's wel en je praat daar af en toe mee. Die kunnen dan wel jouw idee verder dragen in een vergadering waardoor die persoon, die eigenlijk jouw contactpersoon is, toch positief wordt beïnvloed. Dus ja. Het is een beetje een soort masseren van een onderwerp.'

(Grenswerker 15, Den Haag)

Wanneer een grenswerker pas net binnen de gemeente actief is, lopen dit soort contacten stroever. Doordat de G4-gemeenten grote organisaties zijn, geven grenswerkers aan dat het tijd kost de hele organisatie te leren kennen en te begrijpen hoe alle lijntjes lopen. De zoektocht naar de juiste contacten duurt hierdoor langer, waardoor de implementatie van een groen

initiatief ook langer duurt. Daarnaast kan dit ervoor zorgen dat er contactpersonen worden aangesproken die zich niet sterk willen maken voor groene initiatieven initiatief. Het feit dat een grenswerker (nog) niet de juiste personen weet te vinden kan daardoor leiden tot het falen van een groen burgerinitiatief.

‘We zijn nog geen geoliede machine. We zijn van allerlei afdelingen afhankelijk die toestemmingen moeten geven of geld of middelen of capaciteiten en dat is vooral het toestemmingsstukje. Dat is heel erg lastig. Als het ook maar iets meer is dan een geveltuin, bij wijze van spreken, dan lopen we er tegenaan dat we langs allemaal omwegen moeten de weg moeten vinden en dat kost tijd. Daardoor gaat het niet zo snel.’

(Grenswerker 3 Amsterdam)

Naast het netwerk binnen de gemeente, is ook het netwerk met de omgeving belangrijk. Grenswerkers die al langere tijd actief zijn binnen de wijk hebben meer kennis van de buurtbelangen. Zij geven aan hierdoor het belang van burgerinitiatieven beter, en in een vroeger stadium, te kunnen vertalen binnen de gemeente. Een geïnterviewde grenswerker uit Den Haag (15) stelt dat je een onderwerp ergens moet inmasseren door dit vaak en bij verschillende collega's op verschillende manieren aan te kaarten. Dit kun je volgens hem wel pas doen, wanneer je weet wat er in een wijk of buurt allemaal speelt, anders weet je volgens hem niet waar je over praat. Ook geven grenswerkers met een groter buurtnetwerk aan meerdere initiatieven in de buurt aan elkaar te kunnen verbinden, waardoor deze onderling van elkaar leren en meer daadkracht ontwikkelen.

‘Soms heeft een wijk net even iets anders nodig, dus dat je de wijk kent en dat je weet wat hier specifiek nodig is en dat je daar in het beleid ook rekening mee houdt.’

(Grenswerker 1 Utrecht)

Meer werkervaring zorgt dus voor een groter netwerk. Dit grotere netwerk (binnen de gemeente en omgeving) leidt ertoe dat het vertrouwen in activiteiten van grenswerkers toeneemt. Zo geven geïnterviewde grenswerkers geven aan dat dit netwerk voor steun vanuit de overheid en burgers zorgt, doordat zij hen beter kennen en weten wat zij aan hen hebben. Dit leidt volgens hen ook tot de vrijheid die zij ervaren bij de invulling van hun rol.

‘Je hebt vlaggendragers nodig. Die zitten door heel de organisatie. Dat krijg je alleen maar voor elkaar als ze je kennen. Dat is natuurlijk voor initiatieven ook zo. [...]. Het is een hele mens georiënteerde benadering van het veld.’

(Grenswerker 12 Rotterdam)

Samenvattend wordt gesteld dat de mening van geïnterviewde grenswerkers over groene burgerinitiatieven en het handelen van de gemeente, hun inzet bij groene burgerinitiatieven beïnvloed. Daarnaast heeft de werkervaring van geïnterviewde grenswerkers invloed op hun netwerk. Een groter netwerk geeft geïnterviewde grenswerkers meer overtuigingskracht en vergroot hun zichtbaarheid binnen de organisatie. Dit leidt tot een groter van vertrouwen in hun activiteiten. Op het moment dat geïnterviewde grenswerkers een groot netwerk binnen en buiten de gemeente hebben, worden groene burgerinitiatieven die zij aandragen sneller verwerkt binnen de gemeentelijke organisatie.

5.2 De sociale (organisatorische) context van grenswerkers

Grenswerkers in de G4 gemeenten krijgen dus relatief veel vrijheid in de invulling van hun rol. Deze vrijheid wordt hen geboden door de gemeentelijke organisatie waar zij werken en heeft ook invloed op hun invulling van de rol. De vrijheid die geïnterviewde grenswerkers ervaren zorgt voor bepaalde visies van andere ambtenaren op hun rol, wat het grenswerk beïnvloedt. Dit is niet de enige invloed van de organisatorische factoren op grenswerkers. Zo geven geïnterviewde grenswerkers in de G4-gemeenten aan dat de beleidsregels en het bureaucratische karakter invloed heeft op *boundary spanning*, zoals benoemd door Turnhout & Van der Zouwen (2010) en Van Dam et al. (2014). Daarnaast beïnvloeden de grootte, de complexe structuren en de cultuur van de organisaties het grenswerk in de G4-gemeenten, aansluitend op bevindingen van Hyun, Post & Ray (2018). Karakteristieken van de organisatie, in dit geval de gemeente, waar een grenswerker actief is vormt zijn of haar organisatorische context.

Deze paragraaf ligt toe hoe deze factoren er in de G4-gemeenten uitzien, evenals de manier waarop grenswerkers hierop reageren.

5.2.1 De vrijheid van grenswerk

Dat grenswerkers in de G4-gemeenten relatief vrij zijn in hun rol betekent niet dat activiteiten van deze grenswerkers altijd gewaardeerd worden. Hasenfeld (2000) benadrukt de tendens van gemeenteambtenaren die activiteiten van grenswerkers als stuurloos en ongericht zien. Dit is bij sommige geïnterviewde grenswerkers uit de G4-gemeenten ook het geval. Opvallend is dat zij niet actief zijn op wijk- of buurtniveau, maar op stedelijk niveau. Geïnterviewde grenswerkers die (hiërarchisch gezien) op een hoger niveau werken, geven aan het idee te hebben niet altijd ondersteund te worden door andere ambtenaren. Zo benoemd een grenswerker dat er zelfs ambtenaren zijn die hen bestempelen als ‘knuffelambtenaar’.

‘Ik belde een keer een collega van een andere dienst en toen ze dachten dat de telefoon opgelegd was hoorde ik ze zeggen ‘ja dat is typisch zo’n knuffelambtenaar’. Dat vind ik echt heel denigrerend en heel triest. Zij dachten dus te kunnen oordelen dat wat ik deed allemaal maar pappen en nathouden is.’

(Grenswerker 15, Den Haag)

Dit wordt mede veroorzaakt door het feit hun verbindende rol niet formele is vastgelegd binnen de gemeentelijke organisatie. Zij geven aan hierdoor constant te strijden voor bestaansrecht binnen de gemeentelijke organisaties. Zo leggen zij steeds opnieuw nadruk op de waarde van groene initiatieven en daarmee ook het belang om deze initiatieven te stimuleren, faciliteren en ondersteunen. Geïnterviewde grenswerkers geven hierbij de kanttekening dat dit een uitdaging is. De waarde van groene initiatieven is volgens hen moeilijk te benadrukken, doordat dit vaak niet in absolute economische cijfers uit te drukken is. Daarnaast is het werk, dat grenswerkers bij groene burgerinitiatieven uitvoeren, kleinschaliger dan bijvoorbeeld rioolbeheer. Hierdoor zien sommige collega-ambtenaren hier minder het belang van in.

‘Stadsbeheer heeft gewoon honderden miljoenen; die trekt een wijk in en trekt het riool eruit en legt daarna alles weer terug. Wij zijn bezig met speldenprikjes uitdelen hier en daar, zo kijken die grote diensten ernaar.’

(Grenswerker 8, Den Haag)

‘Ik word nog steeds met scepsis bekeken op het moment dat ik zeg dat groen bijdraagt aan gezondheid van bewoners. Je moet dus echt laten zien wat de waarde is van deze netwerken op gezondheid, dan heb je iets onder de hand. De meeste waarde die er meestal voor is, is natuurlijk de economische waarde. Dat zijn echt harde krachten waar je tegen moet weren. [...] je moet zorgen dat je primair een kapitein hebt die voor jou het werk doet; een held of heldin die dingen wil uitzoeken. Dat is de manier van opereren.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

Geïnterviewde grenswerkers die wel vanuit de gemeente een verbindende rol hebben op dit niveau, hoeven niet constant te strijden voor hun bestaansrecht. Echter hebben zij wel het idee dat collega's vaak niet goed weten wat grenswerkers eigenlijk doen en waarvoor zij hen aan kunnen spreken. Dit zorgt enerzijds voor een zekere vrijheid, doordat deze grenswerkers niet direct verantwoording hoeven af te leggen over hun activiteiten. Anderzijds erkennen directe collega's wel de waarde van hun activiteiten, maar zien andere afdelingen het belang van de grenswerkers nog steeds niet in. Pas op het moment dat een project waarin *boundary spanning* belangrijk is slaagt, wordt de functie in waarde geschat.

‘In mijn eigen organisatie weten wel een aantal mensen wat ik doe, maar ik denk wel dat een heleboel mensen dat helemaal niet weten en het ook niet interessant vinden. [...]. Het omgaan met initiatieven en bewoners vooral op organisatieonderdelen die op stedelijk niveau bezig zijn, dat is gewoon lastig.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

‘Ze zijn heel blij met dit project. Het heeft tot nu toe gewoon heel goed uitgepakt, dus ja, dan zij ze er blij mee.’

(Grenswerker 10, Den Haag)

Grenswerkers actief in de G4-gemeentes hebben op wijkniveau, in vergelijking tot andere niveaus, meer richtlijnen. De vrijheid van grenswerkers wordt hiermee enigszins kleiner, maar blijft wel aanwezig. De gemeente weet daarnaast, door deze zekere richtlijnen, beter wat zij aan deze grenswerkers heeft. Geïnterviewde grenswerkers op dit niveau zijn daardoor vindbaarder voor collega's. Daarnaast beschouwen collega's de activiteiten van deze grenswerkers ook eerder als waardevol.

‘Over het algemeen worden we best als waardevolle functie en schakel gezien. Wij weten toch vaak beter wat er in de straten en buurten gebeurt, dan mensen die meer over het algemene beleid gaan of in de directies zitten. We zijn vaak een bron van informatie zeg maar.’

(Grenswerker 7, Amsterdam)

5.2.2 Het beleid, de regels en de rek daarop

Zoals in het context hoofdstuk naar voren komt, houdt het beleid van de G4-gemeenten rekening met groene burgerinitiatieven. Grenswerkers zijn bij de uitvoering van hun activiteiten gebonden aan deze beleidsdoelen. Zoals eerder al naar voren komt, geven sommige geïnterviewde grenswerkers daarom de voorkeur aan initiatieven die bijdragen aan beleidsdoelen (zie 4.1.1). Wanneer groene burgerinitiatieven bijdragen aan de beleidsdoelen worden deze ook vanuit de gemeentelijke organisatie sneller goedgekeurd.

‘Daar zijn we heel erg blij mee. Dat draagt bij aan alle gewenste doelstellingen en is niet alleen mooi dat ze het zelfbeheer nemen en dat wij geen beheerkosten daaraan hebben. Het is ook super voor de sociale cohesie. [...]. Bijna alles wordt ook toegekend, tenzij het echt niet kan qua voorwaarden.’

(Grenswerker 1, Utrecht)

Niet alle G4-gemeentes zijn echter even ver met de verwerking van groene burgerinitiatieven in beleid. Zo is het beleid in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht volgens een geïnterviewde grenswerker (5) in Den Haag al verder gevorderd dan in Den Haag. Volgens hem zijn ze hier wel gecharmeerd van groene initiatieven, en zien ze ook dat deze helpen bij de vergroening van de openbare ruimte, maar is ‘het hoe’ nog niet duidelijk binnen de gemeente.

‘Stimuleren doen we nu nog niet heel goed vind ik. Vanuit beleid zijn we daar nog niet echt mee bezig. Ik zie wel de waarde daarvan in en zou vooral zeggen ‘jongens, dit vooral promoten, ga hier iets mee doen, zorg voor mensen die met mensen aan de slag willen’. Dan kun je best veel waardevol groen creëren in zo’n stad als deze.’

(Grenswerker 5, Den Haag)

Op het moment dat beleid nog niet specifiek gericht is op de stimulans van groene burgerinitiatieven, geven grenswerkers aan veel energie te moeten steken in het inzichtelijk maken van de waarde van groene burgerinitiatieven. Wanneer beleid hier wèl aandacht aan besteed, geven zij aan ook hun rol hierbij beter te kunnen verdedigen. De positie van een grenswerker binnen de gemeente wordt dan sterker, doordat hij of zij op dat moment namelijk een legitieme reden heeft deze initiatieven te stimuleren, te faciliteren en te begeleiden.

Toch hoeft een gevorderd beleid niet te betekenen dat het werk voor grenswerkers geaccepteerd en gewaardeerd wordt binnen de gemeente. Zo geeft een geïnterviewde grenswerker in Amsterdam aan dat beleidsstukken en visies misschien wel open staan voor groene initiatieven, maar de praktijk hier toch van afwijkt.

‘Amsterdam is een stad waar heel veel beleidstukken en visies worden geschreven en dan op papier is er overal ruimte voor, maar in de praktijk is het gewoon heel verkokert en behoudend. Vooral die mensen die de openbare ruimte beheren zijn niet meegegroeid met wat dan ook.’

(Grenswerker 3, Amsterdam)

Geïnterviewde grenswerkers in de gemeente Rotterdam zijn hier positiever over. Het beleid ‘Rotterdam gaat voor groen’ wordt door een grenswerker (6) in Rotterdam ook benoemd als een voorbeeld waar beleid echt bijdraagt bij de promotie van initiatieven. Ook voelen de geïnterviewde grenswerkers, die zich bezighouden met de projecten die voort zijn gevloeid uit beleidsdoelen, zich ondersteund. Zo worden, onder andere, het initiatievenfonds (Utrecht), het wijkbudget (Amsterdam) en het buurtbudget (Den Haag) benoemd als voorbeelden waarin groene burgerinitiatieven, en daarmee ook grenswerkers, gewaardeerd worden. De G4-gemeenten willen namelijk wel het beleidsdoel halen, maar de manier waarop is aan de grenswerker.

‘Ik denk dat we nu nog heel erg bezig zijn met hoe we het allemaal gaan neerzetten en hoe we die goede groene burgerinitiatieven, die er vast wel zijn, die bij ons binnenkomen de ruimte geven om het ook echt uit te voeren. Ik denk dat ik daarna pas echt naar buiten treed en op zoek ga naar wat er nog meer mogelijk is.’

(Grenswerker 6, Rotterdam)

Naast het beleid hebben grenswerkers te maken met regelgevingen vanuit in de G4-gemeenten. Zo hebben ze in Utrecht en Den Haag het Handboek Openbare Ruimte, in Amsterdam de Puccinimethode en in Rotterdam de Rotterdamse Stijl. Dit zijn inrichtingsprincipes van de steden, waarin regels over bijvoorbeeld het soort materiaal, het soort groen en bepaalde kleuren omschreven zijn. Geïnterviewde grenswerkers geven aan dat het voor initiatieven heel moeilijk is om hiervan af te wijken. Grenswerkers hebben daarom de taak deze regelgevingen vooral te vertalen richting de burgers.

‘We hebben het handboek openbare ruimte, daar moeten we wel echt aandacht aan besteden. [...]. Dat zijn echt de regels die vastliggen.’

(Grenswerker 5, Den Haag)

‘We hebben in Rotterdam de ‘Rotterdamse stijl’. [...]. Soms willen bewoners iets heel anders, dan hebben we een probleem. Meestal verliezen zij het, de bewoners.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

Daarnaast moet een grenswerker bij groene initiatieven rekening houden met het openbare karakter. Hierdoor mag dit initiatief niemand buitensluiten en moet de ruimte altijd toegankelijk en veilig zijn voor anderen. Met deze reden zijn hebben de G4-gemeenten adviesorganen en toetsingsgroepen gecreëerd. Wanneer iets niet voldoet aan de eisen van deze groepen, wordt het initiatief niet geïmplementeerd.

‘Het wordt getoetst aan de BInG [Beheer Inrichting Gebruik]: Een groep van allerlei disciplines, ook brandweer en politie en verschillende afdelingen binnen de gemeente die meedenken over de aanpassingen in de openbare ruimte en of het goed is ja of nee. Die geven vaak voorwaarden mee. [...]. Het wordt getoetst in die commissie en als zij akkoord gaan dan kan het en anders kan het niet.’

(Grenswerker 1, Utrecht)

In de navolging van deze regels zit nog wel een verschil of iets in beheer blijft bij de gemeente, of bij de burgers komt te liggen. Wanneer een bewoner initiatief toont voor een andere soort beplanting of groen in zijn of haar omgeving, waar de gemeente voor verantwoordelijk blijft, is de gemeente over het algemeen iets soepeler. Een initiatief waarbij de burgers verantwoordelijk worden voor het onderhoud, is meer gebonden aan deze regelgeving.

Waar het voor grenswerkers een grote uitdaging is om tegen inrichting principes van G4-gemeenten in te gaan, geven geïnterviewde grenswerkers aan dat bij beleidsregels soms nog wel wat ruimte is. Volgens hen komt dit doordat groene burgerinitiatieven niet met één beleidscluster te maken hebben, maar verspreid zijn door over verschillende clusters. Groene burgerinitiatieven vallen, onder andere, onder clusters als duurzaamheid, groen en maatschappelijke ontwikkeling.

Op het moment dat een groen burgerinitiatief tegen alle beleidsdocumenten en de visies van de gemeente ingaat kan een grenswerker weinig meer betekenen voor dit initiatief. Wanneer er echter ergens ruimte is, geven geïnterviewde grenswerkers aan ruimte te zoeken. Deze ruimte wordt volgens hen geboden door de verschillende clusters met, soms tegenstrijdige, beleidsprogramma's.

'Je hebt natuurlijk binnen elke afdeling of binnen elk cluster zijn er bepaalde beleidsprogramma's en beleidstaken. [...]. Het lastige is dat dit voor verschillende perspectieven op een probleem biedt en dan moet je ergens een consensus of een compromis bieden.'

(Grenswerker 6, Rotterdam)

Op dat moment gaan zij met ambtenaren in gesprek om te kijken hoe bepaalde initiatieven wél mogelijk zijn. Zij geven aan dat er op dat moment samen 'out of the box' gedacht wordt door ambtenaren en initiatiefnemers. Dit leidt dan tot het aanpassen van een bepaald initiatief, de zoektocht naar een andere locatie voor een initiatief, of het opzetten van een tijdelijk initiatief.

'Voor de lange termijn zijn er bijvoorbeeld plannen met een stukje groen, waardoor ze zeggen van 'ja we moeten nu niet allerlei initiatieven hier gaan toestaan, want er komt een gebouw of we zijn bezig met plannen voor een weg'. Dan proberen we echt wel van 'kunnen we het niet in de tijdelijkheid organiseren'. Dan is het soms wel een beetje trekken en duwen, en vaak kost het ook heel wat gesprekken, maar vaak lukt het dan wel om bijvoorbeeld iets voor eider geval een jaar ofzo te doen.'

(Grenswerker 7, Amsterdam)

Daarnaast worden er voorbeelden uit de praktijk gebruikt om collega's plekken te laten zien waar zo'n initiatief wél toegestaan wordt, om collega's te overtuigen van een initiatief.

'Wat ook wel helpt is dat er voorbeelden komen uit andere steden of foto's van plekken waar iets wel kan. Waarom kan het dan hier niet.'

(Grenswerker 11, Utrecht)

Geïnterviewde grenswerkers in Rotterdam en Den Haag geven aan ook ruimte te creëren door te experimenteren met pilots of informele experimenten. Door pilots op te starten met groene initiatieven, die misschien in eerste instantie niet direct binnen de gestelde kaders vallen, proberen zij deze initiatieven op kleinere schaal uit. Een succesvolle pilot of experiment wordt vervolgens gebruikt om het belang van deze initiatieven aan te duiden en andere gemeenteambtenaren te overtuigen. Op het moment dat dit lukt worden kaders aangepast.

‘Dan kun je ook beargumenteren waarom je afwijkt van het beleid en waarom je een uitzondering maakt. De tijd die je dan neemt, de pilot, gebruiken we dan om te toetsen en te kijken of het ook echt werkt zoals je denkt dat het zou moeten werken.’

(Grenswerker 8, Den Haag)

‘Dat is ook een manier van werken. Je begint met een experiment en uiteindelijk krijgt het zijn beslag in een programma. [...] Dat is heel erg leuk, dat je vanuit illegaal legaal wordt belegd.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

5.2.3 De gemeentelijke structuur, cultuur en politiek

De G4-gemeenten zijn grote organisaties, waardoor het voor initiatiefnemers zelf lastig is de juiste personen binnen deze organisatie te vinden. G4-gemeenten hebben daarom verschillende centrale punten gecreëerd waar initiatiefnemers aan kunnen kloppen. Geïnterviewde grenswerkers geven aan dat zij beter te vinden zijn voor initiatiefnemers door deze centrale punten. Zo kunnen initiatiefnemers in Utrecht bijvoorbeeld bij zowel wijkbureaus, als bij het initiatievennetwerk terecht. De wijkbureaus zijn centrale punten in de wijken waar grenswerkers burgers met de gemeente verbinden. Het initiatievennetwerk is centraal punt waar initiatiefnemers hun initiatieven pitchen voor een ambtenaren van verschillende afdelingen die gelijktijdig, met het oog op de verschillende beleidsstukken en visies, dat initiatief keuren. Grenswerkers die bij de wijkbureaus actief zijn werken op wijk- en buurtniveau. De grenswerker bij het initiatievennetwerk werkt op stedelijk niveau. Dit onderscheid bestaat in alle G4-gemeenten. De mate waarin burgers in staat zijn geïnterviewde grenswerkers op deze verschillende niveaus te vinden varieert echter. Geïnterviewde grenswerkers op hoger niveau zijn lastiger te vinden voor de normale bewoners dan geïnterviewde grenswerkers op buurt- of wijkniveau. Dit zorgt ook voor variaties in grenswerk. De eerste groep grenswerkers is vaker actief met nieuwe, relatief kleinere initiatieven. Deze initiatieven zijn vaak nog niet geheel bekend met de gemeentelijke organisatie. Daardoor is het hier de taak aan grenswerkers vooral informatie te bieden over het hele proces binnen de gemeente, kaders stellen aan initiatieven en zoeken naar de juiste contactpersonen binnen de gemeente om het initiatief op te starten. Geïnterviewde grenswerkers op hoger niveau zijn vaker actief met meer georganiseerde, grotere initiatieven. Dit zijn bijvoorbeeld herinrichtingsinitiatieven van een stadspark. Deze initiatiefnemers weten vaker hoe de lijntjes in de gemeente lopen en hebben daardoor andere verwachtingen van grenswerkers. In sommige gevallen geven grenswerkers aan nog wel de juiste contacten binnen de gemeente. Vaker promoten zij echter de initiatieven om zo subsidies vrij te krijgen.

Niet alleen de grootte van de organisatie bemoeilijkt de zoektocht naar de juiste contactpersonen voor zowel initiatiefnemer als grenswerkers, grenswerkers geven aan dat ook

de hiërarchische structuur van G4-gemeenten hier invloed op heeft. Deze structuur biedt zekerheid voor grenswerkers. Zo geven grenswerkers aan hierdoor, in theorie, te weten bij wie zij toestemming moeten vragen voor groene initiatieven, door de lijn van die hiërarchie te volgen.

‘Wij werken ook met zijn drieën en hebben alle drie eigen gebieden die we oppakken. Bij die gebieden zit dan een bepaalde gebiedsbeheerder waar we afstemming mee hebben zodat altijd iedereen een aanspreekpunt over groenaanvraag heeft. Als het gaat om bewonerscontacten dan hebben we de gebiedsmakelaars die ons verder helpen. Wij weten in ieder geval heel duidelijk bij wie we moeten zijn. Vanuit daar wordt het uitgezet naar anderen die specialistische kennis hebben. Voor ons zijn de routes steeds duidelijker geworden.’

(Grenswerker 4, Amsterdam)

Toch zijn niet alle grenswerkers even enthousiast over deze hiërarchie. Zo zorgt een verandering in die hiërarchie, door bijvoorbeeld een reorganisatie, ervoor dat grenswerkers opnieuw uit moeten zoeken wie zij waarvoor moeten aanspreken. Dit kost tijd en vertraagt daarmee het proces. Daarnaast ervaren geïnterviewde grenswerkers de hiërarchie als een uitdaging doordat zij hierdoor afhankelijk zijn van de visie van andere ambtenaren binnen de gemeente. Zo stellen zij dat collega's die strak in de leer zitten over het algemeen minder open staan voor groene burgerinitiatieven. Een grenswerker die afhankelijk is van deze collega, voor het verder dragen van het initiatief naar hoger niveau, zal moeite hebben met de implementatie van dit initiatief. Niet alleen de relatieve macht, maar ook de specifieke functie van die collega speelt hierbij een rol. Zo geven verschillende grenswerkers aan dat collega's bij stadsontwikkeling en stadsbeheer zich over het algemeen strenger aan de regels houden dan collega's bij andere afdelingen.

‘Aan tafel komen bij de stadsontwikkeling, bij de planologen en ontwerpers en noem maar op, dat is vaak lastiger. Die hebben vaak toch een soort beroepshouding van ‘wij hebben er echt voor geleerd en wij zijn de deskundigen’. Je ziet geleidelijk aan wel dat dit verandert, maar dat vraagt ook wel een lange adem.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

Volgens hen heerst binnen deze afdelingen een cultuur waar groene burgerinitiatieven nog niet als ‘de standaard’ worden gezien. Doordat grenswerkers voor groene burgerinitiatieven vaak afhankelijk zijn van deze ambtenaren, beïnvloedt dit hun werk.

‘Het is toch niet echt een ingebakken cultuur, of iets van het is een standaard, iets wat we aan het doen zijn als gemeente.’

(Grenswerker 5, Den Haag)

‘Het zou veel meer in de cultuur van de hele gemeentelijke organisatie moeten komen te zitten dat die bewoners een belangrijke stem hebben in wat er in de stad gebeurt.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

In sommige gevallen leggen grenswerkers zich hierbij neer en gaan bepaalde groene burgerinitiatieven niet door. Toch zien veel geïnterviewde grenswerkers het juist als een taak om die groene burgerinitiatieven wel te implementeren. Zoals al eerder besproken, doen ze dit onder andere door collega's te overtuigen van de waarde van die initiatieven.

‘Je kan in het algemeen natuurlijk wel zeggen dat het behoudende mensen zijn die daar niet klaar voor zijn, maar zo is het eigenlijk niet. Er zijn mensen met heel veel kennis van heel veel praktische zaken die in de beheerafdeling zitten. Die zijn het niet gewend dat mensen zomaar bloembakken gaan maken waar tegels lagen, maar die kunnen daar best wel in meegaan als je ze op een uitnodigende manier laat zien hoe leuk dat is voor de bewoners en hoe dat eruit kan komen te zien.’

(Grenswerker 3, Amsterdam)

Wanneer ambtenaren er onderling niet uitkomen, geven geïnterviewde grenswerkers aan dat initiatieven op te schalen. Zij volgen dan niet de hiërarchische lijntjes, maar slaan een niveau over en leggen het initiatief bij ambtenaren hogerop in de organisatie neer.

‘Je moet gewoon overal iets goed tussen de deur krijgen. [...]. Dat is de reden dat ik heb gezegd ‘geef mij de ruimte, want ik moet om hen heen’. Ik ga om hen heen naar de secretaris van de gemeente. Ik ga om hen heen naar de directeur.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

Naast de ambtelijke hiërarchie, heeft ook de gemeentelijke politiek invloed op visies op groene burgerinitiatieven en de uiteindelijke implementatie hiervan. Deze politiek beïnvloedt het beleid en daarmee ook activiteiten van grenswerkers. Op het moment dat de politiek veel waarde hecht aan groene burgerinitiatieven zal hier binnen de gemeente ook meer aandacht voor zijn. Het eerder benoemde verschil tussen de G4-gemeenten, met betrekking tot het beleid omtrent groene, wordt hier mede door verklaard (zie 4.2.2). Den Haag heeft, in tegenstelling tot de andere steden, langere tijd een coalitie gehad dat niet direct gericht was op de promotie van burgerinitiatieven en groen in de gemeente. Hierdoor wordt er pas recenter aandacht besteed aan de promotie van burgerinitiatieven en groen.

‘We hebben nu een wethouder D66, zie zijn pro-fiets en die durft daar net iets verder te gaan dan een VVD, een CDA of een PvdA. Die heeft daar nooit echt een punt van gemaakt. Wat ik nu vooral merk is dat er veel aandacht wordt besteed aan groen, klimaat en het klimaatbestendig Den Haag.’

(Grenswerker 8, Den Haag)

De politiek is gevoelig voor de mening van inwoners. Coalities worden gevormd aan de hand van stemmen. Wanneer bewoners negatief zijn over een bepaalde beleidsvoering, kan dit ten koste gaan van de macht van een partij. Hiermee hebben bewoners ook meteen een vorm van macht. Op het moment dat zij ergens heen negatief over zijn pakt de politiek dit op. Op deze manier is het mogelijk van bestaande beleidsvormen en bestaande doelen af te wijken. In sommige gevallen kan dit positief zijn tegenover initiatieven, doordat deze dan mogelijk doorgaan. Andere keren kunnen initiatieven, door bijvoorbeeld een negatieve inwoners met veel politieke macht, juist benadeeld worden.

‘Ik geloof ook dat ook al zijn de regels in beton gegoten, als jij als inwoner je burens mobiliseert en met genoeg aanhoudende energie je meldt bij de politiek, dan veranderen er dingen. Mensen in de politiek willen gewoon graag positief gezien worden. Als er heel wat negatieve shit loskomt omdat ze iets doen dan gaan ze dat uiteindelijk wel aanpassen. In sommige gevallen hoop je dat ze dit niet doen.’

(Grenswerkers 15, Den Haag)

Wanneer een politicus echter het belang van een groen burgerinitiatief niet inziet, mede doordat de waarde soms moeilijk inzichtelijk te krijgen is, leidt dit tot een starre houding tegenover deze initiatieven. In dat geval geven geïnterviewde grenswerkers aan dat zij extra hun best moeten doen om groene initiatieven te implementeren. Ook moeten zij dan vaker strijden voor het belang van de eigen functie. Grenswerker krijgen meer steun vanuit de gemeentelijke organisatie op het moment dat de politiek achter deze initiatieven staat.

‘Doordat partijen in de stad hebben aangegeven dat willen we en zij hebben dat omarmt hebben wij de ruimte om dat te ontwikkelen.’

(Grenswerker 6, Rotterdam)

‘Het gaat om de kracht van de lobby, de invloed op de politiek van dit soort partijen, in samenwerking met welwillende ambtenaren die zich er sterk voor willen maken.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

De organisatorische cultuur van de G4-gemeenten wordt gecreëerd door bestaande visies van ambtenaren, de visies van de politiek, maar ook door het bureaucratische karakter. De

bureaucratie zorgt ervoor dat het proces van start tot uitvoering relatief lang is. Geïnterviewde grenswerkers geven aan dat zij hier, tijdens het *boundary spannen*, rekening mee moeten houden. Geïnterviewde grenswerkers passen daarom verwachtingsmanagement toe. Volgens hen zorgt dit ervoor dat initiatiefnemers een vertraging beter accepteren op het moment dat hier goede communicatie over geweest is. Daarom geven zij van tevoren aan hoe het hele proces werkt, waarbij zij het belangrijk vinden dit persoonlijk, tijdig, open en transparant te doen.

‘Binnen de gemeente gaan dingen natuurlijk nooit zo snel, omdat we al die adviezen hebben en voordat we een aanvraag hebben beoordeeld, dan moet je soms wel iets aan het verwachtingsmanagement doen. [...]. Je denkt van ‘ow we hebben nu een aanvraag en dan kunnen we over een maand ofzo de eerste plantjes erin zetten’. Maar ja, zo werkt het meestal niet.’

(Grenswerker 7, Amsterdam)

In het kort is de grootte, de hiërarchische structuur, de politiek en het bureaucratische karakter van een gemeentelijke organisatie bepalend voor de implementatie van een groen burgerinitiatief. De grootte van de organisatie maakt het voor burgers lastig zelfstandig de juiste contactpersonen te vinden. De verschillende centrale punten in de gemeentelijke organisaties van de G4-gemeenten maken de zoektocht naar geïnterviewde grenswerkers wel makkelijker. Het niveau waarop geïnterviewde grenswerkers actief zijn, is bepalend voor de activiteiten die zij tijdens het boundary spannen uitvoeren. Daarnaast zorgt de hiërarchische structuur voor zekerheid bij geïnterviewde grenswerkers, maar tegelijkertijd maakt het hen ook afhankelijk van de visies van collega's. Hiermee is een geïnterviewde grenswerker afhankelijk van de organisatorische cultuur. Op het moment dat deze cultuur groene initiatieven als de ‘standaard’ beschouwt, heeft een grenswerker minder moeite met de implementatie van deze initiatieven. Ook de politiek vergemakkelijkt de implementatie van groene burgerinitiatieven, als zij hier de waarde van inziet. Tot slot is doen geïnterviewde grenswerkers aan verwachtingsmanagement om uitdagingen van het bureaucratische karakter van de gemeente te overkomen.

5.3 De sociale (gemeenschappelijke) context van grenswerkers

‘Er zijn wijken waar je maar groen hoeft te roepen en dan beginnen mensen te rennen, maar er zijn ook wijken waar mensen helemaal niet bezig zijn met groen.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

Ook de gemeenschap heeft invloed op de mate waarin groene burgerinitiatieven aanwezig zijn. De gemeenschap waarbinnen een grenswerker actief is heeft specifieke karakteristieken, wat de gemeenschappelijke context is waar de grenswerkers in werken. Deze context is van invloed op activiteiten van grenswerkers. Zoals Hastings (2009) aangeeft, in een specifieke gemeenschap bepaalde perspectieven op de rol van een grenswerker. Zo gaan geïnterviewde grenswerkers in

buurten met veel groeninitiatieven een andere om met initiatieven, dan de grenswerkers in wijken waar groen eigenlijk helemaal niet speelt. Een oorzaak hiervan is te vinden in het feit dat initiatieven gedragen moeten worden door de buurt. Zonder draagvlak kan, en mag, een grenswerker geen actie ondernemen bij het initiatief. In gebieden waar inwoners meer contact hebben met elkaar en een grotere mate van sociaal kapitaal aanwezig is, zijn over het algemeen meer groene burgerinitiatieven. Geïnterviewde grenswerkers geven aan dat in deze wijken mensen elkaar beter weten te vinden en ook beter overtuigen. Hierdoor trekken buuren vaker met elkaar op voor een gezamenlijk doel.

‘Het is ook vooral belangrijk dat er sociale mensen in een straat wonen die ook contacten zoeken met de buurt. Zo zijn er in Delfshaven toch door de jaren heen verschillende moestuinen ontstaan.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

Een wijk waarin bewoners het belang van groene initiatieven inzien, huisvest over het algemeen meer groene burgerinitiatieven dan anderen wijken. Zoals Hyun, Post en Ray (2018) aangeven, speelt hierbij de sociaaleconomische samenstelling van een wijk of buurt een rol. Deze studie bevestigt daarnaast de bevindingen van Putnam (2000) en Ljla (2012). Zo geven geïnterviewde grenswerkers aan dat buurten met meer sociaal kapitaal meer groene burgerinitiatieven en hebben buurten met meer groene openbare ruimte vaak ook meer sociaal kapitaal. De redenen hierachter, en de manier waarop dit het werk van geïnterviewde grenswerkers beïnvloed, wordt in deze paragraaf beschreven.

5.3.1 Sociaaleconomisch en etnisch perspectief op grenswerk

De gemeenschap heeft bepaalde verwachtingen over de inzet van grenswerkers bij hun groene burgerinitiatieven. Geïnterviewde grenswerkers geven echter aan dat initiatiefnemers de grenswerker in eerste instantie vaak overschatten. Zo geven grenswerkers aan een verbindende rol te hebben, waarbij zij initiatieven ondersteunen en verder helpen. Wat zij echter niet hebben, en wat sommige burgers wel verwachten, is daadkracht. Grenswerkers geven aan dat dit voor verwarring bij burgers kan zorgen.

‘De groeninitiatieven vinden mijn rol ook heel diffuus hoor, omdat ik me altijd overal mee bemoei en het soms niet duidelijk is wat de effecten zijn, dat is pas achteraf.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

In dat geval geven grenswerkers aan niet direct verbindingen te kunnen, maar eerst hun rol naar bewoners toe moeten verduidelijken.

Het gemeenschappelijke verwachtingspatroon hangt, volgens geïnterviewde grenswerkers, in grote mate af van de sociaaleconomische samenstelling. Wijken en buurten met

hoge sociaaleconomische status zijn over het algemeen meer bezig met groene initiatieven in de wijk. Dit zijn wijken en buurten met veel hoogopgeleiden bewoners. Zij zijn beter in staat initiatieven op te zetten en begrijpen ook sneller de rol die een grenswerker voor hen kan spelen. Zo kunnen zij bijvoorbeeld beter subsidies aanvragen door een goed en overtuigend plan op te stellen en daarvoor de juiste mensen, waaronder grenswerkers, op de been te zetten.

‘Als jij aankomt met een heel net plan, ja dat helpt wel als je het vergelijkt met iemand die niet kan schrijven, geen nette brief kan opmaken of een heel papiertje volkladt, geen tekening kan maken. Ja, hoe wil je iemand dan overtuigen.’

(Grenswerker 15, Den Haag)

Daarnaast geven grenswerkers aan dat bewoners van wijken met een lagere sociaaleconomische status vaker minder tijd en geld hebben om te investeren in initiatieven. Dit kan ertoe leiden dat deze bewoners minder avontuurlijk zijn met de inrichtingen van hun buurt. Een geïnterviewde grenswerker in Amsterdam (3) geeft aan dat deze bewoners daardoor liever dingen hetzelfde laten in de buurt. Grenswerkers geven aan hier niet alleen verbinden te leggen, maar ook tijd te investeren in het opstarten en promoten van groene burgerinitiatieven.

Toch betekent dit niet wijken met bewoners van lagere sociaaleconomische status zich helemaal niet bezighouden met groen. Hier associëren bewoners groen alleen met andere ideeën, dan bewoners in wijken met een hoog sociaaleconomisch karakter. Zo houden deze bewoners zich niet direct bezig met duurzaamheid of klimaatbestendigheid van hun woonomgeving, maar willen zij bijvoorbeeld wel ergens in het groen graag hun hond uitlaten.

‘Het groen is op zich wel meer het initiatief van de mensen die wat hoger opgeleid zijn, omdat zij ook beseffen dat het ook goed is voor de samenleving en voor het milieu. Die maken dat soort afwegingen meer, maar de wat lager opgeleiden die willen ook gewoon een hond kunnen uitlaten en kinderen op straat laten spelen. Die denken meer op die manier.’

(Grenswerker, 9, Utrecht)

Waar grenswerkers, zoals eerder ook beschreven, nuances aanbrengen in activiteiten in wijken, is er hier en daar wel kritiek op de manier waarop de gemeente omgaat met variaties binnen gebieden. Volgens hen hebben de G4-gemeenten een te algemene aanpak richting groene burgerinitiatieven, zonder rekening te houden met sociaaleconomische verschillen.

‘Wijken waar heel veel sociale woningbouw zit, waar mensen wonen die echt moeite hebben met hun hoofd boven water houden, taalachterstanden, schulden, obesitas. [...]. Dat zijn mensen die hebben heel veel hulp nodig om iets te kunnen starten, als ze al de mogelijkheid hebben. Dat vraagt een hele andere benadering en je ziet toch wel een beetje dat we als gemeente de stad eenduidig benaderen. Dus daar is nog wel een opgave.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

Naast de sociaaleconomische samenstelling, heeft ook de etnische samenstelling van een gebied invloed op grenswerkers. Meerdere geïnterviewde grenswerkers stellen dat bewoners met een migratieachtergrond anders naar groen kijken. Zo hechten zij bijvoorbeeld meer waarde aan groene initiatieven zoals moestuinen, dan initiatieven als een grasspiegel of een park om in te sporten. Dit komt mede door een cultuur waarin voedsel een belangrijke rol vervult en sport minder. Grenswerker geven aan hen daardoor eerder tot dit soort initiatieven te verleiden. Ondanks dat alle G4-gemeenten variaties hebben binnen buurten en wijken, hebben gemeenten Rotterdam en Den Haag meer wijken van lage sociaaleconomische status en meer bewoners met een migratieachtergrond.

‘Zomaar bewegen in het groen zal je, zeker gelet op de achtergrond van deze gemeente, niet zo snel zien. De voedseltuin werkt wel. Als ze iets te plukken hebben dan werkt het wel.’

(Grenswerker 12, Rotterdam)

5.3.2 Veranderende buurtsamenstelling door marktwerkingen

De G4-gemeenten zijn de afgelopen jaren in trek. Dit zorgt niet alleen voor meer inwoners, maar ook voor een veranderende samenstelling van inwoners. Deze verandering heeft invloed op grenswerkers doordat de gemeenschappelijke perspectieven hierdoor veranderen.

Zo trekken de G4-steden de afgelopen jaren veel hoogopgeleiden, waaronder ook expats en studenten. Wijken en buurten waar deze laatste twee groepen gehuisvest zijn kennen over het algemeen meer verhuismobiliteit. Dit heeft invloed op de betrokkenheid van deze inwoners met hun leefomgeving. Verschillende geïnterviewde grenswerkers geven aan dat groene initiatieven in deze wijken en buurten minder snel ontstaan.

‘Wat je wel merkt in de stad is dat door die ontwikkelingen rondom de woningmarkt, dat soms die sociale verbanden ook wel wat losser worden doordat er veel meer mensen met shortstay of expats of Airbnb’s verhuurd worden in een straat. Dat er toch veel mensen wonen die veel minder binding hebben met de buurt.’

(Grenswerker 7, Amsterdam)

‘Een behoorlijk verloop van mensen die even tijdelijk een woning nodig hebben maar die na twee jaar weer vertrokken zijn helpt ook niet om een betrokkenheid met de omgeving te krijgen.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

In deze buurten zijn grenswerkers daardoor actief bezig met participatie stimuleren, door bijvoorbeeld te experimenteren met online participatie. Zij zijn hier minder bezig met de verwerking van groene burgerinitiatieven in beleid. Zonder participatie en burgerinitiatieven hoeven grenswerkers immers niet op te treden als *boundary spanners*. Hier is ook de theorie van Ljla (2012) van toepassing, waarbij de aanwezigheid van sociaal kapitaal en betrokkenheid met de buurt leidt tot kwalitatief openbaar groen. Dit komt naar voren in de volgende quote van een geïnterviewde grenswerker in Rotterdam.

‘Ik zeg wel eens: Eigenlijk moet je in wijken met sociale woningbouw heel veel groen aanleggen en in de duurder wijk heel weinig. Dat komt daar vanzelf wel.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

Kort samengevat: De sociaaleconomische en etnische samenstelling van een gemeenschap, evenals het aantal tijdelijke bewoners binnen een gemeenschap, beïnvloed grenswerk. De specifieke visies op groene burgerinitiatieven, die met deze samenstellingen gepaard gaan, hebben invloed op de waarde die een gemeenschap aan initiatieven hangt. Deze specifieke waarden bepalen of, en hoe burgerinitiatieven opgezet worden.

5.4 De ruimtelijke context van grenswerkers

‘De groene initiatieven vinden voor een groot deel plaats op plekken die al groen zijn en niet op plekken die groen moeten worden. Het is een soort scheiding die daarin zit.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

Dat groene burgerinitiatieven vaker voorkomen op groene plekken is enerzijds te verklaren door gemeenschappelijke kenmerken. Anderzijds speelt ook de ruimtelijke context hier een rol. Waar Buijs et al. (2016b) echter stellen dat bewoners in een omgeving met weinig groen vaker het groene initiatief neme, geeft een geïnterviewde grenswerker uit Rotterdam juist aan dat het tegenovergestelde het geval is. Volgens haar komt dit doordat groen makkelijker gecreëerd wordt in ruimten waar (op voorhand) ruimte is voor groen, of waar groen getransformeerd kan worden. Dit is een van de manieren waarop de aanwezige ruimtelijke structuren (de ruimtelijke context) invloed heeft op groene burgerinitiatieven.

De specifieke ruimtelijke context van geïnterviewde grenswerkers overkoepeld de sociale context. Zo geven zij dat een initiatief niet geïmplementeerd kan worden, als de ruimte het niet

toelaat. Zelfs als zowel de grenswerker, de gemeente, als de gemeenschap groot voorstander is van een groen burgerinitiatief. Daarnaast is het ruimtelijke niveau het niveau dat inzicht geeft in de waarde van een groen burgerinitiatief. Zo geven grenswerkers aan dat je pas weet wat de uitkomst van een groen burgerinitiatief is, op het moment dat het geïmplementeerd is. Hiernaast speelt ook de economische markt een rol. Zoals Kempenaar, Van de Laar en Rijckevorstel (2009) ook aangaven is dit bepalend voor een grondprijs. De geïnterviewde grenswerkers in dit onderzoek beamen dit, maar vullen dit ook aan met andere marktwerkingen.

De manier waarop de ruimtelijke structuur en de economische conjunctuur geïnterviewde grenswerkers beïnvloedt komt in deze paragraaf aan bod.

5.4.1 De rol van de ruimtelijke structuur en regelgeving

Groene burgerinitiatieven in de openbare zijn gebonden aan de regels van deze ruimte. Zoals in 4.2.2 benoemd, moet de openbare ruimte altijd voor iedereen toegankelijk zijn en moet deze ruimte ook veilig zijn. Enerzijds heeft een groen burgerinitiatief dus invloed op de openbare ruimte, maar anderzijds heeft de openbare ruimte invloed op groene burgerinitiatieven. Veiligheid van een gebied is bijvoorbeeld niet alleen afhankelijk van beleid, maar ook van de bestaande (ruimtelijke) structuren in de omgeving.

‘Een plek is bijvoorbeeld niet geschikt als er al heel veel gebruik wordt gemaakt door mensen die daar voetballen of mensen die daar picknicken ofzo. [...]. Het kan ook zijn dat er heel druk verkeer omheen is en het niet veilig is voor voetgangers om dit te bereiken. Zo heb je allerlei dingen die een plek geschikt of ongeschikt maken.’

(Grenswerker 7, Amsterdam)

De ruimtelijke structuur creëert, volgens geïnterviewde grenswerkers, obstakels bij de implementatie van een groen burgerinitiatief. Op plekken waar kabels en leidingen in de grond liggen kan bijvoorbeeld geen boom geplaatst worden met de reden dat kabels en leidingen mogelijk beschadigd worden door de wortels.

‘Op het moment dat er bijvoorbeeld een moestuin in de grond gerealiseerd moet worden dan zijn we altijd afhankelijk van klikmeldingen en andere zaken om te kijken. Dan duurt het ook langer. Dan kom je soms terecht in een bureaucratisch proces wat heel veel tijd kost’

(Grenswerker 4, Amsterdam)

Daarnaast beperkt de schaarsheid (aan ruimte) in de G4-gemeenten ervoor de mogelijkheden voor implementatie van groene burgerinitiatieven. Binnen gebieden hebben plekken immers verschillende (noodzakelijke) functies. Geïnterviewde grenswerkers stellen dat het daardoor niet mogelijk is zomaar een stuk grond voor groen ‘op te offeren’. Gebieden zonder groene

bestemming kunnen daardoor vaak niet vergroend worden, en als er ergens bijvoorbeeld al een skatepark staat, zal er ook niet snel een tweede bijkomen.

‘Gemeente Den Haag staat echt vol. Er is heel weinig wat nog een of andere bestemming kan krijgen.’

(Grenswerker 5, Den Haag)

‘Noordwest is wel de wijk met het minste groen in Utrecht en met het meeste aantal inwoners per vierkante meter. Het is wel een wijk waar het echt een uitdaging is om de openbare ruimte voldoende te benutten om ook groen toe te kunnen passen.’

(Grenswerker 9, Utrecht)

Ook moeten bepaalde plekken breed genoeg zijn voor de implantatie van een groen burgerinitiatief. Zo geven grenswerkers aan rekening te houden met de breedte van trottoirs. De stoep moet namelijk toegankelijk blijven voor iedereen en een initiatief moet rekening houden met de bestaande functies van de stoep.

‘Als ik dan denk aan die straat en ik weet dat het trottoir niet heel breed is. Het is wel twee meter breed, maar er staan ook fietsen op en auto’s parkeren daar dus de deur moet open kunnen. Ja dan krijg je toch wel een beetje de vraag ‘past het daar überhaupt’.

(Grenswerker 1, Utrecht)

Geïnterviewde grenswerkers hebben de taak dit duidelijk te maken bij initiatiefnemers. Wat zij wel aangeven is dat burgers hier over het algemeen begrip voor hebben. Zij geven aan dat het bij deze initiatieven vooral belangrijk is dat initiatiefnemers het idee hebben serieus genomen zijn.

‘Als ze dan de uitleg erbij hebben dan begrijpen ze het ook beter. Hun plan is dan wel serieus genomen, er is naar gekeken en mensen hebben zich er echt in verdiept.

(Grenswerker 10, Den Haag)

Zoals al eerder benoemd kan, ondanks de steun van de gemeente en haar ambtenaren, een initiatief niet geïmplementeerd worden op het moment het ruimtelijk niet past. Echter geven geïnterviewde grenswerkers aan dat zij hier wel meer ‘out of de box’ kunnen denken, dan in situaties waar een groen initiatief door regelgevingen niet past. Zo gaan zij op zoek naar andere plekken in de buurt waar dit initiatief wel zou passen, of plaatsen zij bijvoorbeeld bomen in potten zodat kabels en leidingen veilig blijven.

‘Wat zit er daar in de grond; lopen daar leidingen of riool of weet ik veel wat. Dat moet ook allemaal kunnen. Dan probeer je wel wat meer ‘out of the box’ te denken.’

(Grenswerker 9, Utrecht)

Met aanpassing, of verplaatsing, is de kans groot dat een initiatief geïmplementeerd wordt, als deze wordt ondersteund door beleid. Er zijn ook groene burgerinitiatieven die zowel beleidsmatig, als ruimtelijke moeilijk implementeerbaar zijn. Dit gaat onder andere over initiatieven die andere functies in de ruimte willen vervangen. Wanneer groene initiatieven bijvoorbeeld parkeerplekken willen verruilen voor groen, ontstaan ruimtelijke spanningen doordat dit de ruimte voor de auto vermindert. Voorheen was beleid in de G4-steden gericht op het faciliteren van de auto in de stad. Amsterdam en Utrecht zijn al langere tijd bezig zijn dit beleid bij te draaien. Den Haag en Rotterdam zijn hier recent mee gestart. Geïnterviewde grenswerkers uit deze steden gaven aan dat parkeerplekken daarom beschermd werden.

‘Er mag geen parkeerplek opgeofferd worden om wat anders te doen, dat is best moeilijk. Dan moet je vaker nee verkopen dan en dat is wel jammer.’

(Grenswerker 5, Den Haag)

Tegenwoordig wordt autoverkeer in de stad niet langer als iets positiefs gezien. Volgens grenswerkers hecht de gemeente daardoor in afnemende mate waarde aan de functie van parkeerplekken. Volgens grenswerkers maakt dit veranderingen in de ruimtelijke context mogelijk. Doordat de focus in beleid meer op groen wordt gericht, dan op parkeren, is er in toenemende mate ruimte voor groene initiatieven.

‘Er was altijd niets mogelijk omdat de parkeerdruk niets toeliet. Zeker in die vooroorlogse wijken, omdat de ruimte daar gewoon niet gebouwd is op de parkeerdruk die er vandaag de dag is. Wat wij nu zien is, en die discussie wordt soms nog best pittig gevoerd, is dat allerlei initiatieven om die buitenruimte een beetje terug te veroveren van al dat blik dat er staat.’

(Grenswerker 8, Den Haag)

5.4.2 Het spanningsveld tussen verdichting en leefbaarheid

De ruimte in de G4-gemeenten is schaars en wordt steeds schaarser. De aantrekkelijkheid van deze steden zorgt voor een toeneemt aantal inwoners, die een plek nodig hebben om te wonen. Hierdoor is de focus vanuit de gemeenten op woningbouw gericht.

‘Er komen steeds meer mensen die in Utrecht willen wonen en we willen die mensen binnen de stadsgrenzen een plek geven. Dat betekent ook dat je dus daarbinnen bij moet bouwen, waardoor er minder ruimte is voor recreëren of groen of dat soort dingen. Dat is een spanningsveld zeg maar. Die verdichting en de leefbaarheid.’

(Grenswerker 9, Utrecht)

Geïnterviewde grenswerkers geven aan dat deze verdichting op gespannen voet staat met de leefbaarheid. De leefbaarheid van een gebied wordt bepaald door bepaalde opvattingen over de aantrekkelijkheid van dit gebied en de geschiktheid om er te wonen. Openbaar groen wordt in toenemende mate gezien als een aspect dat bijdraagt aan de leefbaarheid. Grenswerkers geven aan dat zij door dit spanningsveld soms in een spagaat zitten. Enerzijds ondersteunen grenswerkers het belang van groen en van burgers. Deze bewoners vinden het belangrijk dat er meer groen komt in de stad, wat voor hen ten koste mag gaan van nieuwe woningbouw. Grenswerkers geven aan dat deze bewoners in een, al volgebouwde, gemeenten liever zien dat de gemeente investeert in een toename van groen, dan in een toename van woningen.

‘Over het algemeen zijn mensen natuurlijk in zo’n stenige stad best wel blij met wat meer groen. Ik heb zelf geen groene vingers, maar sta soms echt van te kijken hoe graag mensen dat allemaal willen.’

(Grenswerker 10, Den Haag)

Anderzijds houden grenswerkers rekening met belangen van nieuwkomers, streven zij de stedelijke beleidsdoelen na en kijken zij naar het grotere belang van alles. Doordat G4-gemeenten niet kunnen uitbreiden, moet het woningaanbod binnen de stadsgrenzen worden vergroot. Deze inbreiding zorgt wel voor toenemende schaarste aan ruimte. Met deze reden geeft een geïnterviewde grenswerker (9) in Utrecht aan dat vergroening niet koste wat kost kan plaatsvinden. Zij is van mening dat ook andere mensen het recht hebben om in de stad te wonen, maar ziet ook het belang van de leefbaarheid en groen in. Zij pleit voor een combinatie, door bijvoorbeeld nieuwbouw te combineren met groene gevels.

Daarnaast is een grenswerker, bij groene burgerinitiatieven, ook gebonden aan de economische conjunctuur. De economische structuur van een stad heeft volgens geïnterviewde grenswerkers invloed op de ruimtelijke invulling van deze stad.

‘De ruimte om die initiatieven te ontplooiën wordt natuurlijk steeds schaarser. Er wordt gewoon steeds meer gebouwd. Tijdens de economische crisis had je natuurlijk heel veel mooie terreinen die niet meer gebruikt werden.’

(Grenswerker 14, Rotterdam)

Momenteel is er een hoge vraag naar woonruimte. Enkele jaren geleden was deze vraag veel kleiner door de economische crisis. Grenswerkers geven aan dat groene burgerinitiatieven toen meer ruimte kregen, door de lagere economische druk op de ruimte. Zo kregen initiatieven ruimte op bouwkvavels, doordat het werk hierop stillag. Met het aantrekken van de economie, en de gepaarde toename van woningdruk, kwamen deze groene burgerinitiatieven in het geding.

‘In 2008 ontstond een crisis, waar we nu weer in terecht gaan komen maar dat terzijde. Daardoor viel de bouw stil en is er een jaar of zeven niet gebouwd. Op een aantal braakliggende terreinen zijn toen bewoners met toestemming tijdelijk tuinen gaan maken. Waar ze elkaar ontmoeten en met elkaar in werken. Op een gegeven moment trok de economie weer aan en moesten die tuinen weg. Dat was een gevecht want die mensen vonden dat ze ene tuin met groen hadden en die gingen knokken om die tuinen te kunnen behouden. Dat hebben ze verloren, uiteindelijk gaat dat over geld.’

(Grenswerker 16, Rotterdam)

Groene burgerinitiatieven worden beïnvloed door de marktwaarde van woningen, maar ook de waarde die grond kan opleveren. Zo geven grenswerkers aan dat de kans op implementatie van een groen initiatief klein is, wanneer grond meer oplevert met een andere functie. Het potentieel van een stuk grond op een bepaalde locatie beïnvloedt het implementatieproces van een groen burgerinitiatief.

‘Je hebt groen, een onderdeel daarvan is eetbaar voedsel en dat is ook in Amsterdam heel erg lastig om daar voet aan de grond mee te krijgen en het belang van die initiatieven te borgen omdat de grondprijs hier heel hoog is.’

(Grenswerker 3, Amsterdam)

Kort samengevat moet een initiatief binnen aanwezige (ruimtelijke) structuren passen en mag deze niet zomaar andere functies in die ruimte vervangen. Geïnterviewde grenswerkers houden hier rekening mee tijdens hun werk, maar kunnen bij de ruimtelijke context wel naar alternatieven kijken, of initiatieven (mogelijk) verplaatsen. Daarnaast is de ruimte (in G4-gemeenten) voor groene burgerinitiatieven schaars, wat implementatie bemoeilijkt. Geïnterviewde grenswerkers zitten hierbij in een spagaat. Zij geven aan zowel de waarde van groen, als het recht van nieuwkomers op een woonplaats te willen beschermen. Tot slot moeten zij rekening houden met het potentieel van een stuk grond. Op het moment dat dit veel geld oplevert, wordt een initiatief hier niet snel toegestaan.

Hoofdstuk 6: Conclusie & Discussie

De huidige studie was bedoeld om het effect van de sociale en ruimtelijke context op grenswerkers als *boundary spanners* bij groene burgerinitiatieven te achterhalen aan de hand van de hoofdvraag: *Hoe beïnvloedt de sociale en ruimtelijke context van een grenswerker het boundary spannen bij groene burgerinitiatieven?*

Uit de analyse van bestaande literatuur kwam naar voren dat groene initiatiefnemers vanuit verschillende denkbeelden en visies een initiatief opzetten. Deze wijken af van denkbeelden en visies vanuit de gemeente (Pattie et al., 2004). Daarmee ontstond ruimte tussen de leefwereld van de initiatiefnemers en de systeemwereld van de gemeente. Doordat samenwerking voor groene burgerinitiatieven cruciaal blijkt te zijn, hebben grenswerkers in de G4-gemeenten de taak gekregen de brug tussen deze werelden te bouwen (Aalvanger & Breman, 2013). Ondanks dat *boundary spanners* dezelfde brug bouwen, zijn er verschillen samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en haar burgers. Hyun, Post & Ray (2018) verklaren dit aan de hand van de individuele, organisatorische en gemeenschappelijke context waarin *boundary spanners* deze samenwerkingen opzetten. Deze studie beargumenteert dat ook de ruimtelijke context hier een rol bij speelt. Het individu, de organisatie en de gemeenschap zijn immers gebonden aan de ruimtelijke karakteristieken van de omgeving. Via kwalitatieve interviews met zestien grenswerkers van de G4-gemeenten, onderzocht deze studie of en hoe grenswerkers worden beïnvloed door deze sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven.

Op basis van dit onderzoek concludeert de eerste paragraaf hoe de sociale en ruimtelijke context invloed heeft op groene burgerinitiatieven. Hiermee wordt eerst antwoord gegeven op de hoofdvraag van deze studie, waarna bepaalde bevindingen nader worden toegelicht. De tweede paragraaf geeft een reflectie op het onderzoek, waarin de keuzes uit deze studie worden toegelicht (6.3), gevolgd door mogelijkheden voor vervolgonderzoek die op basis van deze studie naar voren komen (6.4). Het hoofdstuk eindigt met aanbevelingen voor gemeenten (6.5).

6.1 Invloed van de sociale en ruimtelijke context op grenswerkers

In deze studie komt naar voren dat grenswerkers tijdens *boundary spanning* wel degelijk geconfronteerd worden met de sociale en ruimtelijke grens van groene burgerinitiatieven. Deze paragraaf beschrijft daarom de manier waarop deze confrontatie plaatsvindt, wat antwoord geeft op de hoofdvraag van deze studie: *Hoe beïnvloedt de sociale en ruimtelijke context van een grenswerker het boundary spannen bij groene burgerinitiatieven?*

6.1.1 De sociale (*individuele*) context

- invloed van de ruimdenkendheid, het rechtvaardigheidsperspectief en de werkervaring -

Uit dit onderzoek blijkt dat vooral 'ruimdenkendheid', 'rechtvaardigheidsperspectief' en 'werkervaring' individuele factoren zijn die grenswerkers bij groene burgerinitiatieven beïnvloeden. De eerste twee factoren komen overeen met wat Callen et al. (2015) en Paraponaris et al. (2015) eerder concludeerden in hun onderzoek.

Bij groene burgerinitiatieven blijkt dat met name de affiniteit van grenswerkers met groen in de stad een grote invloed kan hebben op de ruimdenkendheid bij burgerinitiatieven. Affiniteit zorgt ervoor dat grenswerkers enthousiast aan de slag gaan bij groene initiatieven. Dit enthousiasme leidt tot meer inzet bij een initiatief, waarbij zij ook meer 'out of de box' denken. Het rechtvaardigheidsperspectief blijkt het handelen van grenswerkers te beïnvloeden, doordat zij hierdoor bepaalde standpunten innemen. Zo maken grenswerkers onderscheidt tussen initiatieven, als zij dit rechtvaardig vinden (doordat deze initiatieven bijvoorbeeld bijdragen aan het gemeentelijke beleid). Daarnaast blijkt de neutrale positie, die grenswerkers horen te hebben, in het geding te komen wanneer zij het handelen van de gemeente onrechtvaardig vinden. Op dat moment verschuift deze positie meer richting de initiatiefnemers, waarbij zij meer buiten de gemeentelijke kaders handelen.

Ook is het, voor de implementatie van groene burgerinitiatieven, belangrijk dat er vertrouwen is in activiteiten die grenswerkers hiervoor ondernemen (Edelenbos & Eshuis, 2009). Deze studie toont aan dat werkervaring, een factor die in literatuur niet eerder is benoemd, hier een rol bij speelt. Zo blijken collega's en burgers meer vertrouwen te hebben in grenswerkers met veel werkervaring, doordat collega's hen al kennen. Deze grenswerkers geven dan ook aan minder verantwoording over hun activiteiten af te hoeven leggen, doordat collega's weten wat ze aan deze grenswerkers hebben. Voor collega's is hier hierbij belangrijk dat een grenswerker al langere tijd binnen de gemeente werkt. Voor bewoners blijkt het belangrijker dat een grenswerker ook al langer deze functie draagt. Grenswerkers geven aan dat dit belangrijk is, omdat dit hun kennis over de buurt en de zichtbaarheid naar bewoners bevordert. Dit bevordert de zichtbaarheid voor bewoners en daarmee de communicatie met bewoners.

6.1.2 De sociale (*organisatorische*) context

- invloed van de gemeentelijke regels, de richtlijnen en de cultuur -

Deze studie toont aan dat grenswerkers bij groene burgerinitiatieven de gemeentelijke regelgevingen, de richtlijnen voor grenswerkers en de gemeentelijke cultuur bepalend is voor grenswerk.

Groene burgerinitiatieven blijken moeilijk implementeerbaar op het moment dat deze niet binnen het gemeentelijke beleid en de regelgeving passen, wat overeenkomt met de conclusie van Turnhout en Van der Zouwen (2010). Ondanks dat grenswerkers gebonden zijn aan beide factoren, biedt dit onderzoek ook een nuance op deze uitdaging. Grenswerkers blijken namelijk

bij beleidsregelgevingen ruimte te kunnen zoeken, doordat groene burgerinitiatieven meerdere sectoren beslaan. Vanuit verschillende beleidsvisies wordt waarde gehecht aan groene initiatieven. Grenswerkers geven aan dat zij ruimte kunnen zoeken op het moment dat een bepaald groen initiatief een belangrijke bijdrage kan leveren aan een van deze visies. Op dat moment heeft de grenswerker namelijk een intern draagvlak voor dit initiatief, waarmee hij of zij het gesprek aan kan gaan met andere sectoren.

Ondanks dat grenswerkers aangeven vrijheid nodig te hebben (omdat ieder initiatief maatwerk nodig heeft), laat deze studie ook zien dat grenswerkers gebonden zijn aan gemeentelijke richtlijnen over grenswerk. Hiermee beaamt deze studie de resultaten van Davenport en Prusa (1998). Dit onderzoek vult dit echter aan, doordat richtlijnen per niveau verschillen. Zo hebben grenswerkers op stedelijke niveau minder richtlijnen dan grenswerkers op wijk- en buurtniveau. Grenswerkers op hoger niveau zijn hierdoor in vrijer bij het bruggenbouwen, maar geven ook aan dat dit ten koste gaat van hun zichtbaarheid bij collega's en burgers. Daarom moeten grenswerkers op hoger niveau meer werk verzetten om hun waarde binnen de organisatie inzichtelijk te maken en zo vertrouwen te creëren. Ook beïnvloedt de zichtbaarheid het type initiatiefnemer waar een grenswerker mee in aanraking komt. Grenswerkers die zichtbaar zijn, hebben over het algemeen te maken met buurtbewoners. Grenswerkers op stedelijk niveau werken vaker samen met georganiseerde, professionelere initiatiefnemers. Tactieken van *boundary spanning* verschillen hiertussen, doordat buurtbewoners vooral op zoek zijn naar contactpersonen binnen de organisatie zoeken en professionelere initiatiefnemers op zoek zijn naar financiële steun en promotie.

Verder komt er in dit onderzoek naar voren dat de organisatorische cultuur (gevormd door de politiek, de hiërarchische structuur en het bureaucratische karakter). De gemeentelijke politiek blijkt de cultuur te kunnen beïnvloeden, een punt dat in bestaand onderzoek nog niet is benoemd. Grenswerkers geven namelijk aan dat het belang van groen en initiatieven sneller opgenomen in beleid op het moment dat de politiek initiatieven stimuleert. Ook blijkt de hiërarchische structuur ervoor te zorgen dat de implementatie van een groen burgerinitiatief afhankelijk is van de gemeentelijke cultuur. Dit komt overeen met bevindingen van Hyun, Post & Ray (2018). Grenswerkers geven aan extra energie te moeten steken in de implementatie van een groen burgerinitiatief, wanneer dit nog niet de 'norm' is binnen de gemeentelijke cultuur. Echter zetten grenswerkers hierbij wel de kanttekening dat hiërarchie niet alleen een uitdaging vormt. Het kan ook het werk vergemakkelijken, doordat dit hun aanspreekpunt (voor toestemming bij initiatieven) verduidelijkt. Tot slot stellen Hassing et al. (2013) dat het bureaucratische karakter voornamelijk een uitdaging vormt voor grenswerkers. Resultaten van deze studie brengen hier echter nuance aan. Zo blijken grenswerkers goed om te kunnen gaan met deze uitdaging middels een verwachttingsmanagement. Zij geven aan dat spanningen (en daarmee uitdagingen) die voortkomen uit het bureaucratische karakter te tackelen zijn door, van

tevooren, verwachtingen te scheppen over dit proces. Duidelijke communicatie op voorhand lijkt zo de onrust en het ongenoegen, van initiatiefnemers tijdens het proces, te voorkomen.

6.1.3 De sociale (*gemeenschappelijke*) context

- invloed van de buurtbetrokkenheid -

Deze studie laat zien dat voornamelijk de specifieke buurtsamenstelling een gemeenschappelijke factor is die invloed heeft op grenswerkers bij groene burgerinitiatieven. Zo komt naar voren dat een specifieke buurtsamenstelling bepalend is voor de gemeenschappelijke verwachting van grenswerk. Daarmee sluit deze studie aan op het onderzoek van Hyun, Post en Ray (2018). Deze studie beaamt (bij groene burgerinitiatieven) echter niet het verband tussen een hoge waardering voor groen en een hoge sociaaleconomische status, of bepaalde etnische samenstelling. Grenswerkers in deze studie geven aan dat deze bewoners groen wel waarderen, maar op een andere manier. Zij stellen dat deze bewoners bijvoorbeeld meer waarde hechten aan een plek waar hun kinderen kunnen spelen, of waar ze voedsel kunnen produceren, dan aan de klimaatbestendigheid van de omgeving. Grenswerkers geven daarmee ook commentaar op de huidige (te eenduidige) aanpak van groene initiatieven vanuit de gemeente. Zij stellen dat de gemeente meer rekening moet houden met deze verschillende visies en hier ook, met behulp van maatwerk, op moet anticiperen.

Een belangrijk bevinding van deze studie is dat er pas minder aandacht voor groen is, wanneer buurten veel tijdelijke bewoners huisvesten. Grenswerkers geven namelijk aan dat tijdelijke bewoners minder betrokken zijn bij hun buurt. Zoals Ljla (2012) aanhaalt, speelt betrokkenheid en sociaal kapitaal in de buurt juist een belangrijke rol bij de creatie van openbaar groen. Doordat dit in deze buurten dus minder aanwezig is, worden hier minder groene burgerinitiatieven opgezet. Grenswerkers geven aan in deze buurten dan ook eerder participatie op te zetten, te promoten en te stimuleren, dan dat zij zich bezighouden met de implementatie van groene burgerinitiatieven.

6.1.4 De ruimtelijke context

- invloed van de (overige) ruimte -

Tot slot toont dit onderzoek de belangrijke rol die de ruimtelijke context inneemt tijdens het *boundary spannen* van grenswerkers bij groene burgerinitiatieven. Deze context blijkt voornamelijk te bestaan uit de schaarsheid van de grond, het potentieel van een succesvolle ruimtelijke implementatie, ruimtelijke regelgeving en de ruimtelijke compositie van een omgeving.

In deze studie komt naar voren dat het spanningsveld tussen de stedelijke verdichting en het openhouden van groene ruimte leidt tot minder ruimte voor initiatieven. Grenswerkers geven aan dat het toenemende inwonersaantal, en daarmee de inbreiding van de steden, de ruimte voor groene burgerinitiatieven kleiner maakt. Dit komt deels overeen met onderzoeksuitkomsten van

Kempenaar, Van Laar en Rijkevorstel (2009). Waar zij echter alleen het verband tussen groene burgerinitiatieven en grondprijzen analyseren, blijkt uit deze studie dat dit ook grenswerk beïnvloed. Doordat grenswerkers een neutrale positie behoren te hebben, moeten zij de verschillende belangen in de gemeente behartigen. Zij stellen daarom de balans te bewaken tussen de belangen van nieuwkomers, van huidige bewoners en van de gemeente. Op basis van deze afweging beslissen zij of een initiatief in de ruimte past, of moet worden aangepast, verplaatst of geweigerd. Een belangrijke bevinding is dat een groen initiatief meer ruimte krijgt, als een huidige ruimtelijke functie zijn waarde vanuit beleid verliest. Zo komt uit dit onderzoek naar voren dat de tegenbeweging, met betrekking tot parkeren in de stad, nieuwe ruimte biedt. Zo geven grenswerkers in Den Haag aan dat deze recente trendbreuk ertoe leidt dat zij meer (parkeer)ruimte krijgen om groene burgerinitiatieven te implementeren.

Een andere belangrijke bevinding is dat de ruimtelijke context invloed kan hebben op factoren uit de sociale context. Zo blijkt dat het *individuele* enthousiasme over groene burgerinitiatieven beïnvloed wordt door eerdere ervaringen met de ruimtelijke implementatie van dit initiatief. Grenswerkers lijken hierdoor minder vertrouwen te hebben in een toekomstig succes van eenzelfde initiatief. Zij stellen in dat geval bij eenzelfde soort initiatief meer kaders op of gaan geheel anders te werk. Ook komt in deze studie naar voren dat de *organisatorische* ruimtelijke regelgeving, waar grenswerkers nauwelijks vanaf kunnen wijken, afhankelijk is van de ruimtelijke context. Grenswerkers geven namelijk aan dat ruimtelijke regelgeving is toegespitst op de specifieke karakteristieken van die omgeving. Tot slot bestaat een *gemeenschappelijke* buurtsamenstelling in een specifieke ruimtelijke context. Grenswerker geven aan andere activiteiten te ondernemen in buurten met veel tijdelijke bewoners, waarmee hun activiteiten beïnvloed worden door de ruimtelijke samenstelling van deze gemeenschap.

6.1.5 Conclusie

Concluderend kan dus worden gesteld dat grenswerkers bij groene burgerinitiatieven te maken hebben met de grens van deze initiatieven. Op basis van resultaten kan gesteld worden dat grenswerkers in hun werk gebonden zijn aan de sociale grens, die wordt gevormd door; (1) het rechtvaardigheidsperspectief van een grenswerkers, (2) de mogelijkheden voor groene burgerinitiatieven binnen de opgestelde kaders van de grenswerker en de gemeente (3) de zichtbaarheid van grenswerkers voor collega's en burgers, bepalend voor het vertrouwen in grenswerk, (4) de waarde die aan groene burgerinitiatieven en daarmee aan grenswerker wordt gehecht en (5) de gebondenheid van bewoners met hun omgeving. Ook blijken grenswerkers gebonden te zijn aan de ruimtelijke grens, die wordt gevormd door; (1) de beschikbare ruimte voor groene burgerinitiatieven, (2) het potentiële succes van een burgerinitiatief in een specifieke ruimte, (3) de aanwezige regelgevingen binnen een ruimte en (4) de ruimtelijke compositie van de omgeving.

6.2 Theoretische en methodologische reflectie

Voorgaande onderzoeken richtten zich al eerder op activiteiten van *boundary spanners* bij burgerinitiatieven. Ook is er al eerder onderzoek geweest naar de manier waarop de sociale context invloed heeft op deze activiteiten. Of dit ook het geval was bij grenswerkers actief met groene burgerinitiatieven in een stedelijke context was echter nog niet eerder onderzocht. Door dit in dit onderzoek de stedelijke context, de groene burgerinitiatieven en de invloed van zowel de sociale, als ruimtelijke context te onderzoeken, is bijgedragen aan bestaande kennis.

Zo zijn wel eerder individuele factoren als ruimdenkendheid en rechtvaardigheid benoemd (Callen et al., 2015), maar blijkt ook dat de factor werkervaring verschillen in *boundary spanning* kan verklaren. Daarnaast geeft deze studie een aanvulling op factor cultuur. Zo blijkt deze cultuur, onder andere, afhankelijk te zijn van de gemeentelijke politieke compositie. Grenswerkers zijn in hun handelen als *boundary spanners* gebonden aan de visies die de gemeente nastreeft, en daarmee ook aan de gemeentelijke politieke compositie. Ook geeft deze studie een nuance aan de conclusie van Hasenfeld (2000) en Davenport en Prusa (1998), waarin zij stellen dat buurten met veel sociaal kapitaal meer groene initiatieven opzetten, doordat zij geen waarde hechten aan groen. Grenswerkers in deze studie geven echter aan er in deze wijken met minder sociaal kapitaal wel waarde wordt gehecht aan groen, maar op een andere manier. Ook komt uit dit onderzoek naar voren dat buurten met veel tijdelijke bewoners, minder sociale cohesie en daardoor minder initiatieven hebben. Tot slot vult dit onderzoek de kennis over de invloed van de ruimtelijke context op *boundary spanner* aan. Er komt naar voren dat de schaarsheid van de ruimte, het potentiële succes van een initiatief in een omgeving, de aanwezige regelgevingen binnen een ruimte en de ruimtelijke buurtsamenstelling ruimtelijke factoren zijn die *boundary spanners* beïnvloeden.

Deze studie is inductief van aard, waarbij gebruik is gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden, via interviews. Deze vorm van onderzoek maakt het echter lastiger om individuele kenmerken te analyseren. Dit kan verklaren waarom deze studie hier geen verbanden van heeft gevonden. Waar Barner-Rasmussen et al (2010) een link vonden tussen de *individuele* kenmerken 'leeftijd', 'geslacht', 'opleidingsniveau' en 'achtergrond' en de activiteiten van grenswerkers, is dit verband in deze studie dus bevestigd. Dit kan echter ook te maken hebben met het feit dat veel grenswerkers eenzelfde opleidingsniveau nodig hebben, willen zij kunnen solliciteren op deze functie.

Daarnaast vond deze studie plaats tijdens de uitbraak van het Covid-19 virus, waardoor interviews niet face-to-face, maar telefonisch zijn afgelegd. Emoties zijn zo (mogelijk) minder duidelijk overgekomen, waardoor de onderzoeker hier weinig rekening mee kon houden, of op in kon spelen. Het stelde de onderzoeker wel in staat om, ondanks de Lock-down, kwalitatief onderzoek uit te voeren.

6.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

De bepaalde scope van deze studie limiteerde het bereik van een studie, waardoor aspecten van een onderzoek onderbelicht zijn gebleven. Uit de timing van dit onderzoek, evenals de stedelijke scope zijn aanleidingen gevonden voor vervolgonderzoek naar de invloed van de sociale en ruimtelijke context op grenswerkers bij groene burgerinitiatieven.

6.3.1 De invloed van Covid-19

Dit onderzoek is tussen februari en juli 2020 afgenomen, een periode waarin een pandemie ontstond en Nederland vanaf 12 Maart 2020 in slimme Lock-down was. Opvallend is dat in deze periode het aantal nieuwe buurtinitiatieven opbloede en bestaande initiatieven in een stroomversnelling raakten (Van Noort, 2020). Met de slimme Lock-down werden mensen gebonden aan de eigen leefomgeving, wat dit mogelijk verklaart. Daarom is het interessant om te onderzoeken wat de invloed is van Covid-19 op groene burgerinitiatieven, en daarmee op activiteiten van grenswerkers. Hierin kan geanalyseerd worden of deze plotselinge opleving tijdelijke, of structurele gevolgen heeft voor de mind-set van buurtbewoners. Ook kan onderzocht worden of dit groeiende aantal initiatieven (binnen gemeenten) meer bewustzijn creëert over het belang en de waarde van deze initiatieven. Op basis hiervan kan worden geanalyseerd of de crisis ook het handelen van grenswerkers vergemakkelijkt, aangezien uit deze studie blijkt dat dit bewustzijn een belangrijke factor is voor grenswerk.

6.3.3 De invloed van werkniveau

Uit deze studie komt naar voren dat er verschillen zijn tussen grenswerkers actief op stedelijk niveau, en grenswerkers actief op wijk- en buurniveau. Doordat deze studie verschillende niveaus tegelijkertijd onderzocht, zijn resultaten in deze variaties mogelijk afgevlakt. Door onderzoek op een specifiek niveau te richten, kan meer diepgang in deze variaties worden gezocht en geanalyseerd, wat de kennis aanvult.

6.3.4 De invloed van context bij rurale groene burgerinitiatieven

Dit onderzoek richtte zich op de stedelijke context waarin groene burgerinitiatieven plaatsvinden. Zoals al eerder aangehaald, experimenteren gemeenten in deze context hier meer mee, doordat zij over meer budget en tijd beschikken. Toch komt uit onderzoek van Meijer (2018) naar voren dat burgers ook in kleinere, rurale gemeenten, actief zijn met het opzetten van burgerinitiatieven. Deze initiatieven verschillen daarnaast ook van initiatieven opgezet in steden (Sanders et al., 2016). Uit dit onderzoek blijkt dat de bevolkingssamenstelling van een buurt invloed heeft op grenswerkers als *boundary spanners*. Omdat deze samenstellingen in een stedelijke context sterk kan afwijken van een rurale context, is het interessant om naar de invloed van de buurtsamenstelling in een rurale context te kijken. Op deze manier wordt de invloed van ruimte nog beter geanalyseerd.

6.4 Aanbevelingen voor gemeenten actief met groene burgerinitiatieven

Nederlandse gemeenten zien groene burgerinitiatieven als een belangrijke middel om maatschappelijke en ruimtelijke vraagstukken aan te pakken (Verhoeven & Tonkens, 2011). Daarom steken zij tegenwoordig steeds meer energie in het stimuleren en faciliteren van deze initiatieven, mede door de aanstelling van ambtenaren als grenswerkers. Deze ambtenaren hebben de taak samenwerkingen tussen de gemeenten en burgers te creëren (De Haan & Haartsen, 2015).

De aanpak vanuit de gemeente blijkt op sommige aspecten het werk van grenswerkers te bevorderen. Zo zorgt de (recente) aandacht voor groen in beleid voor de waardering vanuit gemeentelijke afdelingen. Dit biedt grenswerkers intern draagvlak, waarmee zij de discussie met andere afdelingen aan kunnen gaan. Daarnaast voelen grenswerkers op wijk- en buurtniveau zich gewaardeerd vanuit de gemeente, wat hen in het werk stimuleert. Toch biedt de nieuwe kennis, van de sociale en ruimtelijke factoren van groene burgerinitiatieven, ook inzichten in factoren die nog beter aangepakt moeten worden. Dit geeft gemeenten de mogelijkheid om grenswerk te vergemakkelijken en daarmee groene burgerinitiatieven te stimuleren (zoals aangegeven in 1.2). Op basis hiervan geeft deze studie de volgende aanbevelingen:

- **Kies bewust voor groen, ook bij schaarse ruimte:**
Als burgerinitiatieven niet op waarde worden geschat, worden deze in een (schaarse) ruimte niet geïmplementeerd. De gemeente moet daarom kiezen vóór groen, door bijvoorbeeld stevige keuzes te maken met betrekking tot parkeerbeleid. Zo komt (parkeer)ruimte vrij voor groene initiatieven.
- **Promoot burgerinitiatieven ook intern:**
De waardering voor groene burgerinitiatieven binnen bepaalde afdelingen is niet genoeg. Om grenswerk te vergemakkelijken moeten groene burgerinitiatieven gemeente-breed gedragen worden. Dit vergt een verandering in cultuur, waarbij groene initiatieven als 'de norm' beschouwt moeten worden. Het is daarom belangrijk dat gemeenten niet alleen investeren in de promotie van groene initiatieven bij burgers, maar ook intern de waarde van groene burgerinitiatieven verduidelijkt.
- **Maak grenswerkers zichtbaar met richtlijnen:**
Zichtbaarheid binnen de organisatie blijkt belangrijk voor grenswerkers. Zichtbaarheid creëert vertrouwen, waarmee grenswerkers zich effectiever en efficiënter kunnen richten op het samenwerkingsproces bij groene burgerinitiatieven. Gemeenten moeten daarvoor de zichtbaarheid bevorderen door richtlijnen aan grenswerkers mee te geven. Hierbinnen moet verduidelijkt worden waar grenswerkers voor staan, maar tegelijkertijd een zekere vrijheid aan de aanpak van grenswerk bieden.

- **Houd rekening met verschillend groen:**

Groene burgerinitiatieven worden vanuit verschillende visies en met variërende doelen opgezet. Gemeenten moeten achterhalen wat de specifieke visies en belangen bij groen zijn binnen een wijk, om de ondersteuning hiervoor mogelijk te maken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan wijken waar veel mensen met een migratie achtergrond wonen. Hier werkt een aanpak gericht op eetbare groene initiatieven beter, dan een aanpak gericht op duurzaamheid. Door hier meer aandacht aan te besteden, kan een grenswerker maatwerk leveren bij deze initiatieven.

Literatuurlijst

- Aalvanger, A., & Breman, B. C. (2013). *Een vruchtbaar initiatief: lessen en ervaringen van SintJan Kloosterburen* (No. 301). Wetenschapswinkel Wageningen UR.
- Adler, P. A. & Adler, P. (2012). In S. E. Baker & R. Edwards, (Eds.), How many qualitative interviews is enough: Expert voices and early career reflections on sampling and cases in qualitative research. National Centre for Research Methods Review Paper, 8–11. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Agger, A., Sørensen, E., & Torfing, J. (2008). It takes two to tango: When public and private actors interact. *In Civic engagement in a network society* (pp. 15-40). Information Age Publishing.
- Aldrich, H., & Herker, D. (1977). Boundary spanning roles and organization structure. *Academy of management review*, 2(2), 217-230.
- Aquino, P. (2017, 3 augustus). Utrecht bouwt al met drie andere grote steden aan “Nederlands New York”. Geraadpleegd op 10 juni 2020, van <https://www.ad.nl/utrecht/utrecht-bouwt-al-met-drie-andere-grote-steden-aan-nederlands-new-york>
- Baker, K. (2008). *Strategic service partnerships and boundary-spanning behaviour: a study of multiple, cascading policy windows* (Doctoral dissertation, University of Birmingham).
- Barzelay, M. (1993). The Single Case Study as Intellectually Ambitious Inquiry. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 3(3), 305-318.
- Barner-Rasmussen, W., Ehrnrooth, M., Kovesnikov, A. and Makela, K. (2010), “Functions, resources and types of boundary spanners within the MNC”, Academy of Management Annual Meeting Proceedings, pp. 1-6.
- Bierhoff, H.-W., Petermann, F. (2014) *Forschungsmethoden der Psychologie*. Göttingen: Hofgreffe Verlag.
- Boeije, H. (2009). *Kwalitatief onderzoek*. In: Boeije, H., H. 't Hart & J. Hox, red., *Onderzoeksmethoden*, pp. 246-281. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers. Achtste druk.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers. Tweede druk.
- Boonstra, B. (2015). *Planning Strategies in an Age of Active Citizenship: A post-structuralist agenda for self-organization in spatial planning*. In *Planning*.
- Bronsveld, C. (2016). ‘Het is mijn Hobby niet!’: Rotterdammers over hun Initiatieven in de Buitenruimte. *Rotterdam: Onderzoek en Business Intelligence (OBI)*.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. New York: Oxford University Press. Vierde druk.
- Buijs, A. E., Mattijssen, T. J. M., & Elands, B. H. M. (2016a). Betekenis groene burgerinitiatieven voor natuurbeheer. *Landschap: tijdschrift voor landschapsecologie en milieukunde*, 33(3), 133-141.
- Buijs, A. E., Mattijssen, T. J., Van der Jagt, A. P., Ambrose-Oji, B., Andersson, E., Elands, B. H., & Møller, M. S. (2016b). Active citizenship for urban green infrastructure: fostering the diversity and dynamics of citizen contributions through mosaic governance. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 22, 1-6.
- Callen, M., Gulzar, S., Hasanain, A., Khan, Y., & Rezaee, A. (2015). *Personalities and public sector performance: Evidence from a health experiment in Pakistan* (No. w21180). National Bureau of Economic Research.
- Catteeuw, A (2015). De verhouding tussen burgerinitiatieven en stedelijke overheden: een onderzoek binnen het stedelijk coalitie-denken naar tussenruimte.

- Centraal Bureau voor Statistiek [CBS]. (2020). Regionale kerncijfers Nederland [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70072NED/table?fromstatweb>
- Coy, P. G., & Hedeem, T. (2005). A stage model of social movement co-optation: Community mediation in the United States. *The Sociological Quarterly*, 46(3), 405-435.
- Civiq, (2005). Actieve burgers en vrijwilligersorganisaties, CIVIQ
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Cross, R., & Prusak, L. (2002). The people who make organizations go—or stop. *Networks in the Knowledge Economy*, 248-260.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working knowledge: How organizations manage what they know*. Harvard Business Press.
- Denters, S. A. H., Tonkens, E. H., Verhoeven, I., & Bakker, J. H. M. (2013). *Burgers maken hun buurt*. Platform31.
- De Bakker, H. C. M., Van Koppen, C. S. A., & Vader, J. (2007). *Het groene hart van burgers: het maatschappelijk draagvlak voor natuur en natuurbeleid* (No. 47). Wageningen Universiteit.
- De Bruijn, J. W. A. (2017). *Utrechtse burgerinitiatieven in de openbare ruimte* (Master's thesis).
- De Haan, E., & Haartsen, T. (2015). Succespercepties van burgerinitiatieven in Randland. *Rooilijn*, 48(4), 296-302.
- De Rynck, F. (2014). De geest van Elinor. *Lokaal-VVSG*, 22-31.
- De Waal, S. (2015). *Burgerkracht met Burgermacht*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Dijkshoorn, M. W. C., Soma, K., & Blaeij, A. T. (2017). *Groene initiatieven in de stad: handelingsperspectief provincies voor het stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid bij groen in de stad* (No. 2017-012). Wageningen Economic Research.
- Dresing, T., & Pehl, T. (2013). Praxisbuch Interview, Transkription & Analyse. *Anleitungen und Regelsysteme für qualitativ Forschende*, 5, 813-829.
- Edelenbos, J. (2000). Proces in vorm: procesbegeleiding van interactieve beleidsvorming over lokale ruimtelijke projecten.
- Edelenbos, J. & J. Eshuis (2009). *Dealing with complexity through trust and control*. In: Teisman, G., A. van Buuren & L. Gerrits (2009), *Managing Complex Governance Systems*. New York: Routledge
- Evers, H. D., & Menkhoff, T. (2004). Expert knowledge and the role of consultants in an emerging knowledge-based economy. *Human Systems Management*, 23(2), 123-135.
- Fairhurst, G.T., F. Cooren and D.J. Cahill (2002). Discursiveness, contradiction and unintended consequences in successive downsizings. *Management Communication Quarterly*, 15(4): 501-540.
- Flick, U. (2007). *Sampling, Selecting and Access*. In *Designing Qualitative Research* (pp.25–35). London: SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781849208826.n3>.
- Friedman, R. A., & Podolny, J. (1992). Differentiation of boundary spanning roles: Labor negotiations and implications for role conflict. *Administrative Science Quarterly*, 28-47.
- Galletta, A. (2013). *Mastering the semi-structured interview and beyond: From research design to analysis and publication* (Vol. 18). NYU press.
- Gemeente Amsterdam. (2015). *Agenda groen 2015-2018*. Geraadpleegd van https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/groen/agenda-groen/?PagClsIdt=12790364#PagCls_12790364

- Gemeente Amsterdam. (2020, 2 maart). *Meer eigenaarschap en zeggenschap in de buurt*. Geraadpleegd op 2 maart 2020, van <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/wat-is-democratie-voor-jou/meer-eigenaarschap-en-zeggenschap-buurt/>
- Gemeente Den Haag. (2016). *Agenda Groen voor de stad 2016*. Geraadpleegd van https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/3716164/1/RIS294705_bijlage_Agenda_groen_voor_de_stad
- Gemeente Den Haag. (2019a). *Samen voor de stad*. Geraadpleegd van https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/8273586/1/Bijlage_Samen_voor_de_stad_coalitieakkoord_2019_2022
- Gemeente Den Haag. (2019b, 6 september). *Voorwaarden voor een burgerinitiatief*. Geraadpleegd op 2 maart 2020, van <https://www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/denk-mee/voorwaarden-voor-een-burgerinitiatief.htm#>
- Gemeente Rotterdam. (2014). *Binnenstad als City lounge*. Geraadpleegd van <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/binnenstad/Focusdocument-CITY-LOUNGE.pdf>
- Gemeente Rotterdam. (2019). *Rotterdam gaat voor groen*. Geraadpleegd van https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/meer-groen-in-de-stad/Rotterdamgaatvoorgroen_Actieplan.pdf
- Gemeente Utrecht. (2018). *Actualisatie Groenstructuurplan 2017 - 2030 'Voor een gezonde groene toekomst'*. Geraadpleegd van <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/zz-omgevingsvisie/thematisch-beleid/groen/2018-03-actualisatie-groenstructuurplan-2017-2030.pdf>
- Gemeente Utrecht. (2019). *Actieprogramma Samen stad maken op de Utrechtse manier*. Geraadpleegd van <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/beleid/2019-07-actieprogramma-samen-stad-maken-op-de-Utrechtse-manier.pdf>
- Gläser, J., & Laudel, G. (2010). Experteninterviews und qualitative Inhaltsanalyse [Expert interviews and qualitative content analysis]. *Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften*, 10, 978-3.
- Ham, M., & van der Meer, J. (2015). *De ondernemende burger: De woelige wereld van lokale initiatieven*. Movisie.
- Harrison, H., Birks, M., Franklin, R., & Mills, J. (2017, January). Case study research: Foundations and methodological orientations. *In Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 18, No. 1).
- Hasenfeld, Y. (2000). Organizational forms as moral practices: The case of welfare departments. *Social Service Review*, 74(3), 329-351.
- Hassink, J., Elings, M., van Dam, R. I., & Fontein, R. J. (2013). *Zoekers gevonden: een zoektocht naar een succesvolle strategie voor groene burgerinitiatieven* (No. 300). Wetenschapswinkel Wageningen UR.
- Healey, P. (2008). Civic engagement, spatial planning and democracy as a way of life. *Planning Theory & Practice*, 9(3), 379-414.
- Hendriks, F., & Tops, P.W. (2010). *Het sloeg in als een BOM: vitaal stadsbestuur en modern burgerschap in een Haagse stadsbuurt*. Tilburg: Universiteit van Tilburg
- Hoeve, J. (2018, 12 december). *Essenburgpark: een natuurlijk stadspark, bewonersinitiatief én invulling van een klimaatrobuust Rotterdam*. Geraadpleegd van <https://www.h2owaternetwerk.nl/vakartikelen/essenburgpark-een-natuurlijk-stadspark-bewonersinitiatief-en-invulling-van-een-klimaatrobuust-rotterdam>

- Hyun, C., Post, A. E., & Ray, I. (2018). Frontline worker compliance with transparency reforms: Barriers posed by family and financial responsibilities. *Governance*, 31(1), 65-83.
- Irvin, R. A., & Stansbury, J. (2004). Citizen participation in decision making: is it worth the effort? *Public administration review*, 64(1), 55-65.
- Jong, M. de (2016) *Coalition Planning*. in: L. Boelens and G. de Roo (eds.) *Spatial Planning in a Complex Unpredictable World of Change*, InPlanning, Groningen.
- JS Consultancy (2016). *Openbare ruimte: Heroriëntatie op de openbare ruimte*. Geraadpleegd van <http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2015/2/Whitepaper-visie-Openbare-Ruimte.pdf>
- Kempenaar, J., van de Laar, S., & van Rijckevorsel, P. (2009). *Verkenning verstedelijking en groen* (No. 1887). Alterra.
- Klintwort, L. (2018). Blessing or Curse: The Paradoxical Impact of Mobile Health Applications on the Consumer.
- Koppenjan, J. F. M., & Klijn, E. H. (2004). *Managing uncertainties in networks: a network approach to problem solving and decision making* (Vol. 40). London: Routledge.
- Kostova, T., & Roth, K. (2003). Social capital in multinational corporations and a micro-macro model of its formation. *Academy of management review*, 28(2), 297-317.
- KWINK groep. (2019, 21 februari). *Nieuwe vormen van burgerparticipatie: vrij te besteden budget voor de wijk*. Geraadpleegd op 2 maart 2020, van <https://www.kwinkgroep.nl/2019/02/nieuwe-vormen-van-burgerparticipatie-vrij-te-besteden-budget-voor-de-wijk/>
- Leifer, R., & Delbecq, A. (1978). Organizational/environmental interchange: A model of boundary spanning activity. *Academy of Management Review*, 3(1), 40-50.
- Leifer, R., & Huber, G. P. (1977). Relations among perceived environmental uncertainty, organization structure, and boundary-spanning behavior. *Administrative science quarterly*, 235-247.
- Lenos, S., Sturm, P., & Vis, R. (2006). Burgerparticipatie in gemeenteland. Quick scan van 34 coalitieakkoorden en raadsprogramma's voor de periode 2006-2010. *Amsterdam: Instituut voor Publiek en Politiek*.
- Lessard, D. R., & Zaheer, S. (1996). Breaking the silos: Distributed knowledge and strategic responses to volatile exchange rates. *Strategic Management Journal*, 17(7), 513-533.
- Levina, N., and E. Vaast. 2005. "The Emergence of Boundary Spanning Competence in Practice: Implications for Implementation and Use of Information Systems." *MIS Quarterly* 29 (2): 335-363.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage Foundation.
- Ijla, A.M. (2012). Does public space create social capital? *International Journal of Sociology and Anthropology*, Volume 4 (2). Pp. 48-53.
- Lodge, M., & Wegrich, K. (Eds.). (2014). *The problem-solving capacity of the modern state: Governance challenges and administrative capacities*. Hertie Governance Report.
- Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: The CLEAR framework. *Social policy and Society*, 5(2), 281-291.
- Maakjestad.amsterdam. (2019, 5 april). *Amsterdammers, Maak je Stad!* Geraadpleegd op 21 februari 2020, van <https://www.kl.nl/projecten/amsterdammers-maak-je-stad/>
- Mathur, V., A. Price & S. Austin (2008), Conceptualizing stakeholder engagement in the context of sustainability and its assessment. *Ecological Economics*, 34(234), pp. 47-61

- Mattijssen, T. J. M. (2019). Burgerinitiatieven in het groen. *Vakblad Natuur Bos Landschap*, (154), 3-6.
- Mattijssen, T. J. M., Buijs, A. E., Elands, B. H., & Van Dam, R. I. (2015). *De betekenis van groene burgerinitiatieven: analyse van kenmerken en effecten van 264 initiatieven in Nederland* (No. 127). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- Mayring, P. (2010). *Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken* (11., aktual., überarb. Aufl.). Weinheim: Beltz.
- Meijer, M., & Meijer, M. (2018). *Community-led government-fed and informal. Exploring planning from below in depopulating regions across Europe* (Doctoral dissertation, [Sl: sn]).
- Newman, J., & Tonkens, E. (2011). *Participation, responsibility and choice: Summoning the active citizen in western European welfare states*. [Amsterdam] Amsterdam University Press.
- Nio, I. (2002). Openbare ruimte: bedreigingen en kansen, redactioneel. *Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening*, 83(3), 8-11.
- Oberfield, Z. W. (2014). *Becoming bureaucrats: Socialization at the front lines of government service*. University of Pennsylvania Press.
- Pattie, C., Seyd, P., & Whiteley, P. (2004). *Citizenship in Britain: Values, participation and democracy*. Cambridge University Press.
- Paraponaris, C., Sigal, M., & Haas, A. (2015). Crowding at the frontier: boundary spanners, gatekeepers and knowledge brokers. *Journal of Knowledge Management*.
- Pestoff, V.A., Brandsen, T. & Verschuere, B. (Eds.). (2012). *New public governance, the third sector and co-production* (Vol. 7). London: Routledge.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and schuster.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton university press.
- Raad voor het Openbaar Bestuur [ROB] (2012). *Loslaten in vertrouwen. Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt én samenleving*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling [RME] (2013). *Terugtrekken is vooruitzien: Maatschappelijke veerkracht in het publieke domein*. Geraadpleegd van https://www.raadrvs.nl/uploads/docs/Terugtrekken_is_vooruitzien.pdf.
- Rauws, W., & de Jong, M. (2019). Dealing with tensions: the expertise of boundary spanners in facilitating community initiatives. *Planning and knowledge: How new forms of technocracy are shaping contemporary cities*, 33.
- Rekenkamer Rotterdam. (2019). *Onderzoeksopzet burgerinitiatieven*. Geraadpleegd van <https://rekenkamer.rotterdam.nl/wp-content/uploads/2019/10/R.O.18.05-opzet-burgerinitiatieven.pdf>
- Richardson, K.A. & Tait, A. (2010). The Death of the Expert?, *E:CO* 12(2): 87-97
- Salverda, I. E., & Pleijte, M. (2015). *Provincies en groene burgerinitiatieven: Sturingsfilosofie, rollen en instrumenten van provincies bij het samenspel met groene burgerinitiatieven*. Alterra
- Sanders, M. E., Wamelink, G. W. W., Wegman, R. M. A., & Clement, J. (2016). *Voortgang realisatie nationaal natuurbeleid: technische achtergronden van een aantal indicatoren uit de digitale Balans van de Leefomgeving 2016* (No. 79). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
- Sartori, G. (1991). Comparing and Miscomparing. *Journal of Theoretical Politics*, 3(3), 243-257. doi:doi:10.1177/0951692891003003001

- Thie, M. (2020, 6 januari). *Je zorgen parkeren – en je fiets*. Geraadpleegd op 25 februari 2020, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/01/06/je-zorgen-parkeren-en-je-fiets-a3985885>
- Tonkens, E. (2006). De bal ligt bij de burger. *Burgerschap in een pluriforme dynamische samenleving. Oratie. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.*
- Turnhout, E., & Van der Zouwen, M. (2010). 'Governance without governance': how nature policy was democratized in the Netherlands. *Critical Policy Studies*, 4(4), 344-361.
- Tushman, M. L. (1977). Special boundary roles in the innovation process. *Administrative science quarterly*, 587-605.
- Tushman, M. L., & Scanlan, T. J. (1981). Boundary spanning individuals: Their role in information transfer and their antecedents. *Academy of management journal*, 24(2), 289-305.
- Van Amerom, M. (2016, 12 december). *Bekijk: Dag Randstad, hallo regio?* Geraadpleegd van <https://www.nemokennislink.nl/publicaties/randstad-focus-kabinet-niet-langer-actueel/>
- Van Dam, R. I., & During, R. (2008). Ambivalence of cultural influences in INTERREG practice. Results of CULTPLAN study about effect of culture and dealing with culture. In *The European Dimension of Administrative Culture* (pp. 32-45). NOMOS.
- Van de Grift, E., Cuppen, E., & Spruit, S. (2020). Co-creation, control or compliance? How Dutch community engagement professionals view their work. *Energy Research & Social Science*, 60, 101323.
- Van der Steen, M., van Twist, M., Chin-A-Fat, N., & Kwakkelstein, T. (2013). *Pop-up publieke waarde. Overheidssturing in de context van maatschappelijke zelforganisatie*. Den Haag: NSOB.
- Van Ginkel, J., & Verhaaren, F. (2015). *Werken aan de wakkere stad: Langzaam leiderschap naar gemeenschapskracht*. Vakmedianet.
- Van Meerkerk, I. (2014). *Boundary Spanning in Governance Networks*. Doctoral Dissertation.
- Van Meerkerk, I., & Edelenbos, J. (2014). The effects of boundary spanners on trust and performance of urban governance networks: findings from survey research on urban development projects in the Netherlands. *Policy Sciences*, 47(1), 3-24.
- Van Noort, W. (2020, 19 juni). Hé wat leuk, de burenen! Hoe in coronatijd mensen hun eigen wijk ontdekken. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/06/19/he-wat-leuk-de-buren-hoe-in-coronatijd-mensen-hun-eigen-wijk-ontdekken-a4003403>
- Van der Pol, T. E. (2018). *Burgerinitiatieven in krimpgemeenten* (Master's thesis).
- Van de Wijdeven, T.M.F. (2012). *Doe democratie: Over actief burgerschap in stadswijken*. Delft: Eburon.
- Verba, S., Schlozmann, K.L. & Brady, H.E. (1995). *Voice and equality: civic voluntarism in American politics*. Harvard: Harvard University Press.
- Verhoeven, I., & Tonkens, E. (2011). Bewonersinitiatieven: partnerschap tussen burgers en overheid. *Beleid en maatschappij*, 38(4), 419-437.
- Verschuere, B., Jim, S., & Sofie, V. B. (2013). Stedelijk coalitie-denken: een verkennende studie.
- Vries, J. de, R. Beunen, N. Aarts, A.M. Lokhorst & R. van Ark (2013), The pivot points in planning: how the use of contracts influences trust dynamics and vice versa. *Planning Theory* 13(3), pp. 304- 323.
- Vullings, L. A. E., Buijs, A. E., Donders, J. L. M., Kamphorst, D. A., Kramer, H., & de Vries, S. (2018). *Monitoring van groene burgerinitiatieven: analyse van de resultaten van een pilot en nulmeting in vier gemeenten* (No. 123). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- Wong, W. (2014). *Meer zielen, meer ideeën, meer oplossingen. Participatie in stedelijke ontwikkeling*. Geraadpleegd op <https://repository.tudelft.nl/>

Bijlagen

Bijlage 1: Topic lijst

Introductie

- Voorstellen onderzoeker
- Onderzoek toelichten: doel onderzoek en verloop interview
- Toestemming voor opname

Individuele kenmerken

- Beschrijving rol geïnterviewde tussen gemeente en groene burgerinitiatieven
- Werkervaring (huidige functie, elders of hobby's die overeenkomen met dit werk)
- Manier waarop groen initiatief bij grenswerker terecht komt
- Eigen visie op groene burgerinitiatieven
- Perspectief op eigen rol (neutraal of voorkeur voor een actor)
- Perspectief op individuele kenmerken die nodig zijn voor grenswerk

Organisatorische Context

- Visie gemeente op groene burgerinitiatieven
- Manier waarop groen initiatief bij gemeente binnenkomt (centraal, of verspreid?)
- Visie gemeente op grenswerkers (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Niveau van toezicht vanuit gemeente op grenswerker (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Hoe is het contact onderling contact tussen verschillende ambtenaren m.b.t. burgerinitiatieven
- Perspectief op naleving regels binnen de gemeente; 'rek op regels' (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op spanningen met beleidsdoelen
- Perspectief van visie collega-ambtenaar op initiatieven anderen (onderlinge verschillen?)
- Perspectief op rol politiek

Gemeenschappelijke Context

- Visie buurt/ bewoners op groene burgerinitiatieven (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Visie buurt/ bewoners op jouw grenswerker (beïnvloedt dit grenswerk?)
- In hoeverre houdt de omgeving rekening met organisatorische regelgeving
- Perspectief op rol professionaliteit bewoners (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Vaak last van onderlinge belangentegenstellingen bij bewoners? Zo ja; hoe ga je hiermee om?

Ruimtelijke context

- Perspectief op invloed ruimtelijke structuren op initiatieven (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op spanningen met bestaande Nederlandse bestemmingsplannen (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op leefbaarheid versus verdichting

Samenwerking

- Perspectief op vrijheid/ ruimte voor burgerinitiatieven
- Perspectief op onderling vertrouwen (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op onderlinge communicatie (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op onderling afstemmen doelen, motivaties en denkbeelden (beïnvloedt dit grenswerk?)
- Perspectief op wederzijdse beïnvloeding van openbare groene ruimte – grotere rol voor overheid of voor initiatiefnemer?

Afsluiting

- Onbesproken zaken
- Toelichting verwerking interview
- Interesse vragen naar ontvangen van scriptie

Bijlage 2: Codeerschema Nvivo

Nodes		Search Project					
Name	Files	References	Created On	Created By	Modified On	Modified B	
↳ Gemeenschappelijke context		14	56	22-4-2020 12:21	RVN	7-5-2020 11:58	RVN
↳ Belangen tegenstellingen		6	8	22-4-2020 16:20	RVN	7-5-2020 11:58	RVN
↳ bestaande buurtcontacten		2	2	27-4-2020 13:56	RVN	30-4-2020 13:53	RVN
↳ bewustzijn van groen		1	1	30-4-2020 12:19	RVN	30-4-2020 12:19	RVN
↳ grootte van initiatief		3	4	24-4-2020 13:41	RVN	1-5-2020 12:29	RVN
↳ perspectief op rol gemeente		5	6	25-4-2020 15:58	RVN	30-4-2020 12:22	RVN
↳ professionaliteit		9	14	24-4-2020 15:41	RVN	1-5-2020 18:51	RVN
↳ Socio-economische samenstelling		11	15	22-4-2020 12:50	RVN	1-5-2020 18:50	RVN
↳ tijdelijk vs structureel		5	7	25-4-2020 16:12	RVN	1-5-2020 13:11	RVN
↳ Individuele context		16	99	22-4-2020 12:21	RVN	7-5-2020 11:22	RVN
↳ Individuele kenmerken		10	15	23-4-2020 10:05	RVN	1-5-2020 19:17	RVN
↳ open houding		1	1	23-4-2020 10:10	RVN	23-4-2020 10:10	RVN
↳ Mening Groene burgerinitiatieven		14	22	22-4-2020 12:59	RVN	1-5-2020 19:19	RVN
↳ Mening over gemeente		6	20	29-4-2020 13:21	RVN	1-5-2020 19:09	RVN
↳ Netwerk		14	27	22-4-2020 16:40	RVN	1-5-2020 18:56	RVN
↳ Gemeente		12	20	22-4-2020 16:41	RVN	1-5-2020 12:59	RVN
↳ Wijk		4	8	22-4-2020 16:40	RVN	1-5-2020 18:56	RVN
↳ Perspectief op noodzakelijke kenmerken		12	14	22-4-2020 16:32	RVN	1-5-2020 19:14	RVN
↳ Sneller lopen		4	7	22-4-2020 16:23	RVN	7-5-2020 11:22	RVN
↳ Organisatorische context		16	140	22-4-2020 12:20	RVN	7-5-2020 16:24	RVN
↳ Aankloppunten voor initiatieven		10	11	22-4-2020 16:13	RVN	1-5-2020 18:33	RVN
↳ Afhangelijkheid van organisatie		4	7	23-4-2020 09:11	RVN	1-5-2020 19:21	RVN
↳ Begrip burgers		5	5	22-4-2020 16:27	RVN	7-5-2020 16:24	RVN
↳ Bestemmingsplannen en Beleidsdoelen		11	17	22-4-2020 13:00	RVN	1-5-2020 18:59	RVN
↳ bureaucratisch		3	3	27-4-2020 14:14	RVN	1-5-2020 14:54	RVN
↳ gevestigde cultuur		5	7	25-4-2020 14:50	RVN	30-4-2020 14:26	RVN
↳ gevestigde cultuur		5	7	25-4-2020 14:50	RVN	30-4-2020 14:26	RVN
↳ Grootte organisatie		2	2	27-4-2020 15:54	RVN	1-5-2020 12:01	RVN
↳ mogelijkheden voor shoppen		9	9	23-4-2020 11:47	RVN	1-5-2020 12:40	RVN
↳ Nieuwe vorm van aanpak		7	10	24-4-2020 13:29	RVN	1-5-2020 15:16	RVN
↳ Onderlinge afstemming afdelingen		5	7	22-4-2020 16:18	RVN	27-4-2020 16:18	RVN
↳ rol politiek		9	15	24-4-2020 16:28	RVN	1-5-2020 19:18	RVN
↳ Toetsingsgroep		6	6	22-4-2020 16:25	RVN	27-4-2020 14:12	RVN
↳ variatie ambtenaren		12	21	23-4-2020 09:39	RVN	1-5-2020 12:41	RVN
↳ Visie op burgerinitiatieven		10	13	22-4-2020 16:37	RVN	7-5-2020 15:55	RVN
↳ Vrijheid invulling functie		11	15	22-4-2020 16:28	RVN	1-5-2020 17:00	RVN
↳ Rol van grenzenspannen		16	188	22-4-2020 13:05	RVN	7-5-2020 12:19	RVN
↳ balans houden collega vs buurt		8	11	25-4-2020 15:45	RVN	7-5-2020 10:20	RVN
↳ Denken in kansen		12	22	24-4-2020 16:32	RVN	1-5-2020 16:17	RVN
↳ Faalfactoren		11	18	23-4-2020 11:48	RVN	1-5-2020 19:17	RVN
↳ Initiatief aan bredere context hangen		10	18	25-4-2020 14:09	RVN	7-5-2020 12:19	RVN
↳ Kaders stellen		15	31	22-4-2020 16:21	RVN	7-5-2020 10:27	RVN
↳ Kennis over wijken		5	7	23-4-2020 10:15	RVN	1-5-2020 14:56	RVN
↳ overtuigen		8	11	24-4-2020 14:24	RVN	7-5-2020 12:19	RVN
↳ Ruimte zoeken		12	19	22-4-2020 16:43	RVN	1-5-2020 15:22	RVN
↳ Verbinden		12	24	22-4-2020 13:04	RVN	7-5-2020 11:58	RVN
↳ Vertrouwen stimuleren		16	35	22-4-2020 16:33	RVN	7-5-2020 16:24	RVN
↳ Vanuit burgers		14	25	22-4-2020 16:33	RVN	1-5-2020 19:05	RVN
↳ Vanuit gemeente		12	17	22-4-2020 16:33	RVN	1-5-2020 19:08	RVN
↳ ruimtelijke component		13	37	22-4-2020 12:57	RVN	1-5-2020 14:35	RVN
↳ Begrip burgers		3	4	22-4-2020 16:27	RVN	30-4-2020 14:22	RVN
↳ bestaande bebouwing		4	5	24-4-2020 14:23	RVN	29-4-2020 15:53	RVN
↳ Kabels en leidingen		6	7	22-4-2020 12:58	RVN	29-4-2020 18:03	RVN
↳ Kabels en leidingen		6	7	22-4-2020 12:58	RVN	29-4-2020 18:03	RVN
↳ Markt versus groen		7	11	24-4-2020 16:36	RVN	1-5-2020 14:35	RVN
↳ Ruimte		5	9	22-4-2020 16:19	RVN	1-5-2020 13:09	RVN
↳ Toegankelijkheid		3	3	22-4-2020 16:16	RVN	1-5-2020 11:59	RVN